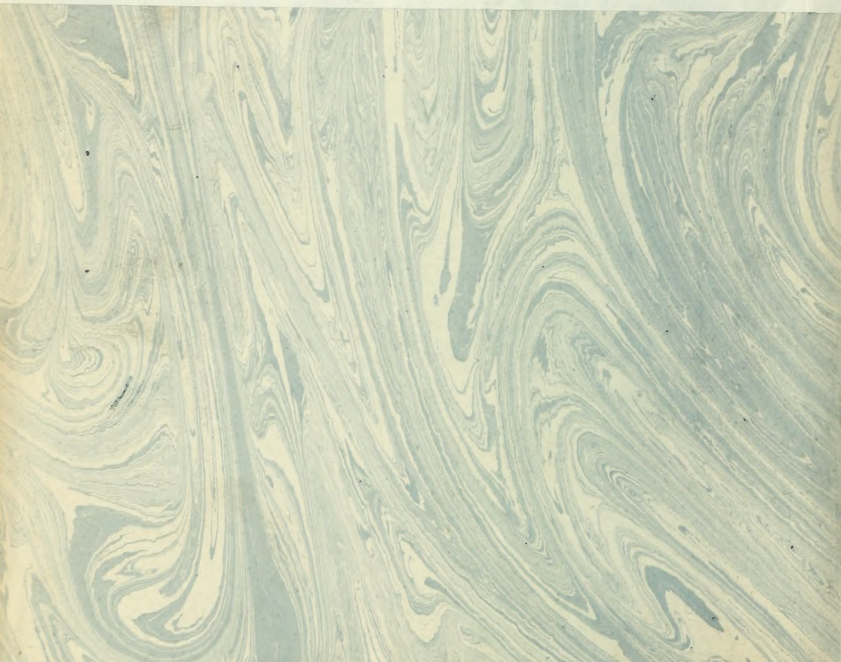

This book belongs to
THE CAMPBELL COLLECTION
purchased with the aid of
The MacDonald-Stewart Foundation
and
The Canada Council

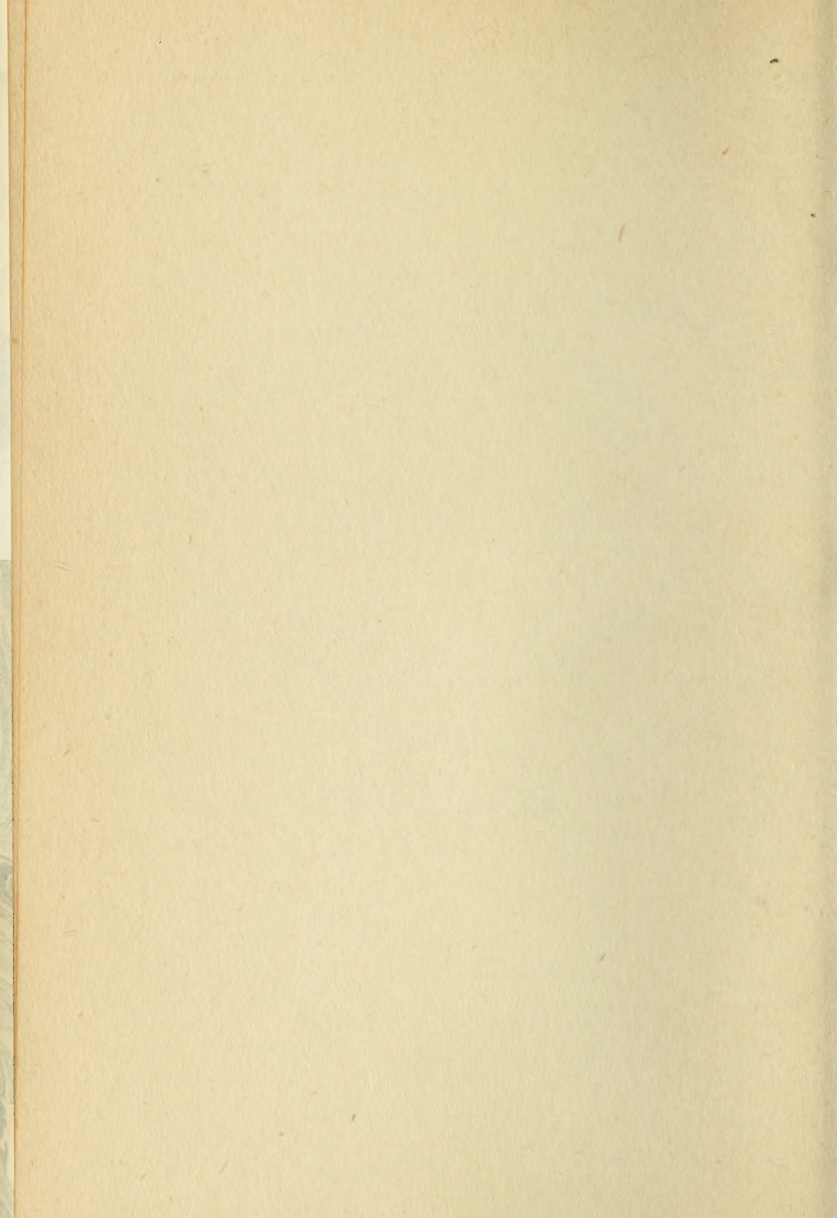
107/c

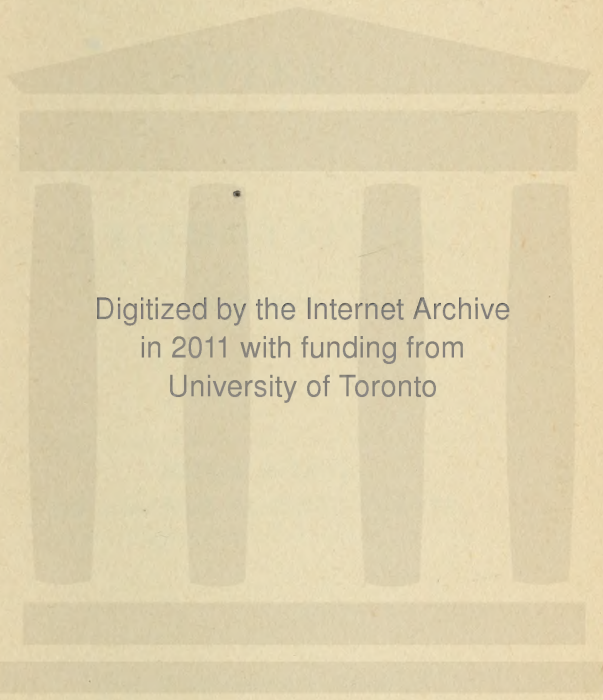
42

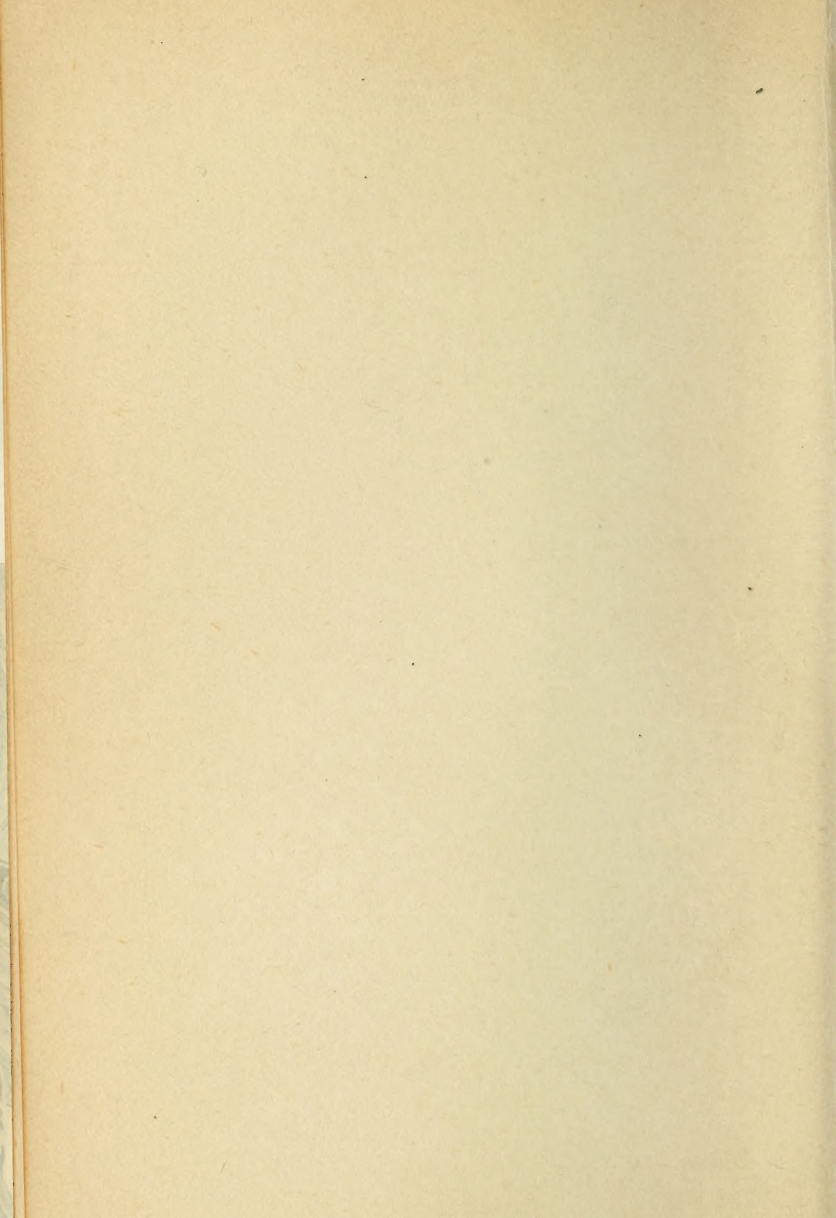
CAMPBELL
COLLECTION

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

Q. HORATII FLACCI

OPERA

A MAURICIO HAUPTIO

RECOGNITA

EDITIO QUINTA

AB IOHANNE VAHLENO CURATA

LIPSIAE

APUD S. HIRZELIUM

MDCCCXVIII

O. HORTON

1870

NEW YORK

1870

NEW YORK

1870

NEW YORK

1870

NEW YORK

Q. HORATIUS FLACCUS.

Q. HORATHI FLACCI
C A R M I N U M

LIBER PRIMUS.

I.

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis

5 evitata rotis palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;

illum, si proprio condidit horreo
10 quidquid de Libycis verritur areis.
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus

numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
15 luctantem Icaris fluctibus Africum
mercator metuens otium et oppidi

laudat rura sui: mox reficit ratis
quassas, indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula Massici
20 nec partem solido demere de die

spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae
multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus

25 detestata. manet sub Iove frigido
venator tenerae coniugis inmemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus,
seu rupit teretes Marsus aper plagas.

me doctarum hederæ præmia frontium
30 dis miscent superis, me gelidum nemus
nympharumque leves cum satyris chori
secernunt populo, si neque tibias

Euterpe cohibet nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
35 quodsi me lyricis vatibus inseres,
sublimi feriam sidera vertice.

II.

Iam satis terris nivi atque dirae
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus arcis
terrui urbem,

5 terrui gentis, grave ne rediret
saeculum Pyrrhae nova monstra questae,
omne cum Proteus pecus egit altos
visere montis,

piscium et summa genus haesit ulmo,
10 nota quae sedes fuerat columbis,
et superiecto pavidae natarunt
aequore dammae.

vidimus flavum Tiberim retortis
litore Etrusco violenter undis
15 ire deiectum monumenta regis
templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
iactat ultorem, vagus et sinistra
labitur ripa Iove non probante u-
20 xorius amnis.

audiet civis acuisse ferrum,
quo graves Persae melius perirent,
audiet pugnas vitio parentum
rara iuventus.

25 quem vocet divum populus ruentis
imperii rebus? prece qua fatigent
virgines sanctae minus audientem
carmina Vestam?

cui dabit partis scelus expiandi
30 Iuppiter? tandem venias precamur
nube candentis umeros amictus,
augur Apollo;

sive tu mavis, Erycina ridens,
quam Iocus circum volat et Cupido;
35 sive neglectum genus et nepotes
respicis, auctor

heu nimis longo satiate ludo,
quem iuvat clamor galeaeque leves,
acer et Marsi peditis cruentum
40 voltus in hostem;

sive mutata iuvenem figura
ales in terris imitaris, almae
filius Maiiae, patiens vocari
Caesaris ultor,

45 serus in caelum redeas diuque
laetus intersis populo Quirini,
neve te nostris vitiis iniquum
ocior aura

tollat. hic magnos potius triumphos,

50 hic ames dici pater atque princeps,
neu sinas Medos equitare inultos
te duce, Caesar.

III.

Sic te diva potens Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater
obstrictis aliis praeter Iapyga,

5 navis, quae tibi creditum
debes Vergilium, finibus Atticis
reddas incolumem precor
et serves animae dimidium meae.

illi robur et aes triplex

10 circa pectus erat, qui fragilem truci
conmisit pelago ratem
primus, nec timuit praecipitem Africum

decertantem aquilonibus,
nec tristis hyadas, nec rabiem noti,
15 quo non arbiter Hadriae
maior, tollere seu ponere volt freta.

quem mortis timuit gradum,
qui siccis oculis monstra natantia,
qui vidit mare turbidum et
20 infamis scopulos Acroceraunia?

nequiquam deus abscidit
prudens Océano dissociabili
terras, si tamen inopiae
non tangenda rates transiliunt vada.

25 audax omnia perpeti
gens humana ruit per vetitum nefas.
audax Iapeti genus
ignem fraude mala gentibus intulit:

post ignem aetheria domo
30 subductum macies et nova febrium
terris incubuit cohors,
semotique prius tarda necessitas

leti corripuit gradum.
expertus vacuum Daedalus aera
35 pennis non homini datis;
perrupit Acheronta Hercules labor.

nil mortalibus arduist:

caelum ipsum petimus stultitia, neque
per nostrum patimur scelus

40 iracunda Iovem ponere fulmina.

III.

Solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,

trahuntque siccas machinae carinas

ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni
nec prata canis albicant pruinis.

5 iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna,

iunctaeque nymphis gratiae decentes

alterno terram quatiunt pede, dum gravis cyclopum
Volcanus ardens visit officinas.

nunc decet aut viridi nitidum caput inpedire myrto,

10 aut flore, terrae quem ferunt solutae;

nunc et in umbrosis Fauno decet inmolare lucis,
seu poscat agna sive malit haedo.

pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
regumque turris. o beate Sesti,

15 vitae summa brevis spem nos vetat incohare longam.

iam te premet nox fabulaeque manes

et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
 nec regna vini sortiere talis
 nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
 20 nunc omnis et mox virgines tepebunt.

V.

Quis multa gracilis te puer in rosa
 perfusus liquidis urguet odoribus
 grato, Pyrrha, sub antro?
 cui flavam religas comam,
 5 simplex munditiis? heu quotiens fidem
 mutatosque deos flebit et aspera
 nigris aequora ventis
 emirabitur insolens,
 qui nunc te fruitur credulus aurea,
 10 qui semper vacuum, semper amabilem
 sperat, nescius aurae
 fallacis. miseri, quibus
 intemptata nites: me tabula sacer
 votiva paries indicat uvida
 15 suspendisse potenti
 vestimenta maris deo.

VI.

Scriberis Vario fortis et hostium
victor Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

5 nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
nec cursus duplicis per mare Ulixei,
nec saevam Pelopis domum

conamur, tenues grandia, dum pudor
10 inbellisque lyrae musa potens vetat
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit, aut pulvere Troico
15 nigrum Merionen, aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

nos convivias, nos proelia virginum
sectis in iuvenes unguibus acrium
cantamus vacui, sive quid urimur,
20 non praeter solitum leves.

VII.

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen
aut Epheson bimarisve Corinthi
moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignis aut Thessala Tempe ;

5 sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem
carmine perpetuo celebrare et
undique decerptam fronti praeponere olivam ;
plurimus in Iunonis honorem

aptum dicet equis Argos ditisque Mycenas :
10 me neque tam patiens Lacedaemon
nec tam Larisae percussit campus opimae
quam domus Albueae resonantis

et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
mobilibus pomaria rivis .
15 albus ut obscuro deterget nubila caelo
saepe notus neque parturit imbris

perpetuo, sic tu sapiens finire memento
tristitiam vitaeque labores
mollis, Plance, mero, seu te fulgentia signis
20 castra tenent seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 cum fugeret, tamen uda Lyaeo
 tempora populea fertur vinxisse corona,
 sic tristis adfatus amicos:

25 ^oquo nos cunque feret melior fortuna parente,
 ibimus, o socii comitesque.
 nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro:
 certus enim promisit Apollo

ambiguam tellure nova Salamina futuram.

30 o fortes peioraque passi
 mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
 cras ingens iterabimus aequor.?

VIII.

Lydia, dic, per omnis
 te deos oro, Sybarin cur properes amando
 perdere, cur apricum
 oderit campum, patiens pulveris atque solis.

5 cur neque militaris
 inter aequalis equitat, Gallica nec lupatis
 temperat ora frenis?
 cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum

- sanguine viperino
 10 cautius vitat neque iam livida gestat armis
 bracchia, saepe disco,
 saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
- quid latet ut marinae
 filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
 15 funera, ne virilis
 cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

 VIII.

- Vides ut alta stet nive candidum
 Soracte nec iam sustineant onus
 silvae laborantes geluque
 flumina constiterint acuto.
- 5 dissolve frigus ligna super foco
 large reponens atque benignius
 deprome quadrimum Sabina,
 o Thaliarche, merum diota.
- permitte divis cetera; qui simul
 10 stravere ventos aequore fervido
 deproeliantis, nec cupressi
 nec veteres agitantur orni.

quid sit futurum cras fuge quaerere et
 quem sors dierum cumque dabit lucro
 15 adpone, nec dulcis amores
 sperne puer neque tu choreas,

 donec virenti canities abest
 morosa. nunc et campus et areae
 lenesque sub noctem susurri
 20 composita repetantur hora,

 nunc et latentis proditor intimo
 gratus puellae risus ab angulo
 pignusque dereptum lacertis
 aut digito male pertinaci.

 X.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
 qui feros cultus hominum recentum
 voce formasti catus et decorae
 more palaestrae,
 5 te canam, magni Iovis et deorum
 nuntium curvaeque lyrae parentem,
 callidum quidquid placuit iocoso
 condere furto.

te, boves olim nisi reddidisses
 10 per dolum amotas, puerum minaci
 voce dum terret, viduus pharetra
 risit Apollo.

quin et Atridas duce te superbos
 Ilio dives Priamus relicto
 15 Thessalosque ignis et iniqua Troiae
 castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
 sedibus virgaque levem coerces
 aurea turbam, superis deorum
 20 gratus et imis.

 XI.

Tu ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
 finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
 temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati!
 seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam

5 quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum: sapias, vina liques et spatio brevi
 spem longam reseces. dum loquimur fugerit invida
 aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
 tibia sumis celebrare, Clio?
 quem deum? cuius recinet iocosa
 nomen imago

5 aut in umbrosis Heliconis oris,
 aut super Pindo, gelidove in Haemo,
 unde vocalem temere insecutae
 Orphea silvae,

arte materna rapidos morantem
 10 fluminum lapsus celeresque ventos,
 blandum et auritas fidibus canoris
 ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
 laudibus, qui res hominum ac deorum,
 15 qui mare ac terras variisque mundum
 temperat horis,

unde nil maius generatur ipso
 nec viget quicquam simile aut secundum:
 proximos illi tamen occupavit
 20 Pallas honores,

proeliis audax . neque te silebo ,
Liber , et saevis inimica virgo
beluis , nec te , metuende certa
Phoebe sagitta .

25 dicam et Alciden , puerosque Ledaë ,
hunc equis , illum superare pugnīs
nobilem ; quorum simul alba nautis
stella refulsit ,

defluit saxis agitatus umor ,
30 concidunt venti fugiuntque nubes ,
et minax , quod sic voluere , ponto
unda recumbit .

Romulum post hos prius , an quietum
Pompili regnum memorem , an superbos
35 Tarquini fascis , dubito , an Catonis
nobile letum .

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paullum superante Poeno
gratus insigni referam camena
40 Fabriciumque .

hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus apto
cum lare fundus .

45 crescit occulto velut arbor aevo
fama Marcelli; micat inter omnis
Iulium sidus velut inter ignis
luna minores.

gentis humanae pater atque custos,
55 orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.

ille seu Parthos Latio imminentis
egerit iusto domitos triumpho
55 sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,

te minor latum reget aequus orbem;
tu gravi curru quaties Olympum,
tu parum castis inimica mittes
60 fulmina lucis.

XIII.

Cum tu, Lydia, Telephi
cervicem roseam, cerea Telephi
laudas bracchia, vae meum
fervens difficili bile tumet iecur.

5 tum nec mens mihi nec color
 certa sede manet, umor et in genas
 furtim labitur, arguens
 quam lentis penitus macerer ignibus.

uror, seu tibi candidos

10 turparunt umeros inmodicae mero
 rixae, sive puer furens
 inpressit memorem dente labris notam.

non, si me satis audias,
 speres perpetuum dulcia barbare

15 laedentem oscula quae Venus
 quinta parte sui nectaris imbuit.

felices ter et amplius
 quos inrupta tenet copula nec malis
 divolsus querimoniis

20 suprema citius solvet amor die.

XIII.

O navis, referent in mare te novi
 fluctus? o quid agis? fortiter occupa
 portum. nonne vides ut
 nudum remigio latus

5 et malus celeri saucius Africo
antennaeque gemant ac sine funibus
vix durare carinae
possint imperiosius

aequor? non tibi sunt integra lintea,
10 non di quos iterum pressa voces malo.
quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile,
nil pictis timidus navita puppibus
15 fidit. tu nisi ventis
debes ludibrium, cave.

nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non levis,
interfusa nitentis
20 vites aequora Cycladas.

XV.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
ingrato celeres obruit otio
ventos ut caneret fera

5 Nereus fata. 'mala ducis avi domum
 quam multo repetet Graecia milite,
 coniurata tuas rumpere nuptias
 et regnum Priami vetus.

eheu, quantus equis, quantus adest viris
 10 sudor! quanta moves funera Dardanae
 genti! iam galeam Pallas et aegida
 currusque et rabiem parat.

nequiquam Veneris praesidio ferox
 pectes caesariem grataque feminis
 15 inbelli cithara carmina divides,
 nequiquam thalamo gravis

hastas et calami spicula Cnosii
 vitabis strepitumque et celerem sequi
 Aiacem: tamen, heu, serus adulteros
 20 crinis pulvere conlines.

non Laertiaden, exitium tuae
 genti, non Pylum Nestora respicis?
 urgunt inpavidi te Salaminus
 Teucer, te Sthenelus sciens

25 pugnae, sive opus est imperitare equis,
 non auriga piger. Merionen quoque
 nosces. ecce furit te reperire atrox
 Tydides melior patre:

quem tu, cervus uti vallis in altera
 30 visum parte lupum graminis inmemor,
 sublimi fugies mollis anhelitu,
 non hoc pollicitus tuae.

iracunda diem proferet Ilio
 matronisque Phrygum classis Achillei,
 35 post certas hiemes uret Achaicus
 ignis Iliacas domos.'

 XVI.

O matre pulchra filia pulchrior,
 quem criminosis cumque voles modum
 pones iambis, sive flamma
 sive mari libet Hadriano.

5 non Dindymene, non adytis quatit
 mentem sacerdotum incola Pythius,
 non Liber aequae, non acuta
 si geminant corybantes aera,

tristes ut irae, quas neque Noricus
 10 deterret ensis nec mare naufragum
 nec saevus ignis nec tremendo
 Iuppiter ipse ruens tumultu.

fertur Prometheus addere principi
limo coactus particulam undique
15 desectam et insani leonis
vim stomacho adposuisse nostro.

irae Thyesten exitio gravi
stravere et altis urbibus ultimae
stetere causae cur perirent
20 funditus inprimeretque muris

hostile aratrum exercitus insolens.
compesce mentem: me quoque pectoris
temptavit in dulci iuventa
fervor et in celeres iambos
25 misit furem. nunc ego mitibus
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas.

XVII.

Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycaeo Faunus et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis pluviosque ventos.

5 inpune tutum per nemus arbutos
quaerunt latentis et thyma deviae
olentis uxores mariti
nec viridis metuunt colubras

nec Martialis haediliae lupos,
10 utcumque dulci, Tyndari, fistula
valles et Usticae cubantis
levia personuere saxa.

di me tuentur, dis pietas mea
et musa cordi est. hic tibi copia
15 manabit ad plenum benigno
ruris honorum opulenta cornu.

hic in reducta valle caniculae
vitabis aestus et fide Teia
dices laborantis in uno
20 Penelopen vitreamque Circen.

hic innocentis pocula Lesbii
duces sub umbra, nec Semeleius
cum Marte confundet Thyoneus
proelia, nec metues protervum

25 suspecta Cyrum, ne male dispari
incontinentis iniciat manus
et scindat haerentem coronam
crinibus inmeritamque vestem.

XVIII.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
 siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

5 quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
 quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
 10 cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
 discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
 invitum quatiam nec variis obsita frondibus

sub divum rapiam. saeva tene cum Berecynthio
 cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
 15 et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
 arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

XVIII.

Mater saeva cupidinum
Thebanaeque iubet me Semeles puer
et lasciva Licentia
finitis animum reddere amoribus.

5 urit me Glycerae nitor
splendentis Pario marmore purius,
urit grata protervitas
et voltus nimium lubricus adspici.

in me tota ruens Venus
10 Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
et versis animosum equis
Parthum dicere nec quae nihil attinent.

hic vivum mihi caespitem, hic
verbenas, pueri, ponite turaque
15 bimi cum patera meri:
mactata veniet lenior hostia.

XX.

Vile potabis modicis Sabinum
cantharis, Graeca quod ego ipse testa
conditum levi, datus in theatro
cum tibi plausus,

- 5 clare Maecenas eques, ut paterni
fluminis ripae simul et iocosa
redderet laudes tibi Vaticani
montis imago.

- Caecubum et praelo domitam Caleno
10 tu bibes uvam: mea nec Falernae
temperant vites neque Formiani
pocula colles.

XXI.

Dianam tenerae dicite virgines,
intonsum, pueri, dicite Cynthium
Latonamque supremo
dilectam penitus Iovi.

5 vos laetam fluviis et nemorum coma,
 quaecumque aut gelido prominet Algido,
 nigris aut Erymanthi
 silvis aut viridis Cragi.

vos Tempe totidem tollite laudibus
 10 natalemque, mares, Delon Apollinis
 insignemque pharetra
 fraternaue umerum lyra.

hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 pestemque a populo et principe Caesare in
 15 Persas atque Britannos
 vestra motus aget prece.

 XXII.

Integer vitae scelerisque purus
 non eget Mauris iaculis neque arcu
 nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,

5 sive per Syrtis iter aestuosas
 sive facturus per inhospitalem
 Caucasum vel quae loca fabulosus
 lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina,
10 dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem,

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis
15 nec Iubae tellus generat, leonum
arida nutrix.

pone me pigris ubi nulla campis
arbor aestiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
20 Iuppiter urguet,

pone sub curru nimium propinqui
solis, in terra domibus negata:
dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

XXIII.

Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
quaerenti pavidam montibus aviis
matrem non sine vano
aurarum et siluae metu.

5 nam seu mobilibus vepris inhorruit
 ad ventum foliis seu virides rubum
 dimovere lacertae,
 et corde et genibus tremit.

atqui non ego te tigris ut aspera
 10 Gaetulusve leo frangere persequor:
 tandem desine matrem
 tempestiva sequi viro.

 XXIV.

Quis desiderio sit pudor aut modus
 tam cari capitis? praecipe lugubris
 cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 vocem cum cithara dedit.

5 ergo Quintilium perpetuus sopor
 urguet? cui Pudor et Iustitiae soror
 incorrupta Fides nudaque Veritas
 quando ullum inveniet parem!

multis ille bonis flebilis occidit,
 10 nulli flebilior quam tibi, Vergili.
 tu, frustra pius, heu non ita creditum
 poscis Quintilium deos.

- quid si Threicio blandius Orpheo
 auditam moderere arboribus fidem?
 15 num vanae redeat sanguis imagini
 quam virga semel horrida
- non lenis precibus fata recludere
 nigro compulerit Mercurius gregi?
 durum: sed levius fit patientia
 20 quidquid corrigere est nefas.
-

XXV.

- Parcius iunctas quatiunt fenestras
 iactibus crebris iuvenes protervi,
 nec tibi somnos adimunt, amatque
 ianua limen,
- 5 quae prius multum facilis movebat
 cardines. audis minus et minus iam
 'me tuo longas pereunte noctis,
 Lydia, dormis?'
- invicem moechos anus arrogantis
 10 flebis in solo levis angiportu,
 Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento

cum tibi flagrans amor et libido
 quae solet matres furiare equorum
 5 saeviet circa iecur ulcerosum,
 non sine questu

laeta quod pubes hedera virente
 gaudeat pulla magis atque myrto,
 aridas frondis hiemis sodali
 0 dedicet euro.

 XXVI.

Musis amicus tristitiam et metus
 tradam protervis in mare Creticum
 portare ventis, quis sub Arcto
 rex gelidae metuatur orae,

5 quid Tiridaten terreat unice
 securus. o quae fontibus integris
 gaudes, apricos necte flores,
 necte meo Lamiae coronam,

Pimplei dulcis: nil sine te mei
 0 prosunt honores: hunc fidibus novis,
 hunc Lesbio sacrare plectro
 teque tuasque decet sorores.

XXVII.

Natis in usum laetitiae scyphis
 pugnare Thracum est: tollite barbarum
 morem verecundumque Bacchum
 sanguineis prohibete rixis.

- 5 vino et lucernis Medus acinaces
 inmane quantum discrepat: inpium
 lenite clamorem, sodales,
 et cubito remanete presso.

- voltis severi me quoque sumere
 10 partem Falerni? dicat Opuntiae
 frater Megillae quo beatus
 volnere, qua pereat sagitta.

- cessat voluntas? non alia bibam
 mercede. quae te cumque domat Venus
 15 non erubescendis adurit
 ignibus, ingenuoque semper

- amore peccas. quidquid habes, age
 depone tutis auribus. a miser,
 quanta laborabas charybdi,
 20 digne puer meliore flamma.

quae saga, quis te solvere Thessalis
 magus venenis, quis poterit deus?
 vix inligatum te triformi
 Pegasus expediet chimaera.

 XXVIII.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
 mensorem cohibent, Archyta,
 pulveris exigui prope litus parva Matinum
 munera, nec quicquam tibi prodest

5 aetherias temptasse domos animoque rotundum
 percurrisse polum morituro.
 occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Tithonusque remotus in auras

et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 10 Tartara Panthoiden iterum Orco
 demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
 tempora testatus nihil ultra

nervos atque cutem morti concesserat atrae,
 iudice te non sordidus auctor
 15 naturae verique. sed omnis una manet nox
 et calcanda semel via leti.

dant alios furiae torvo spectacula Marti;
exitio est avidum mare nautis;
mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
20 saeva caput Proserpina fugit.

me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis notus obruit undis.
at tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
ossibus et capiti inhumato

25 particulam dare: sic, quodcumque minabitur eurus
fluctibus Hesperii, Venusinae
plectantur silvae te sospite, multaque merces
unde potest tibi defluat aequo

ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.

30 neglegis inmeritis nocituram
postmodo te natis fraudem committere? fors et
debita iura vicesque superbae

te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
teque piacula nulla solvent.

35 quamquam festinas, non est mora longa; licebit
iniecto ter pulvere curras.

XXVIII.

Icci, beatis nunc Arabum invides
gaxis et acrem militiam paras
non ante devictis Sabaeae
regibus horribilique Medo

5 nectis catenas? quae tibi virginum
sponso necato barbara serviet?
puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuatur unctis,

doctus sagittas tendere Sericas
10 arcu paterno? quis neget arduis
pronos relabi posse rivos
montibus et Tiberim reverti,

cum tu coemptos undique nobilis
libros Panaeti Socraticam et domum
15 mutare loriceis Hiberis,
pollicitus meliora, tendis?

XXX.

O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et vocantis
ture te multo Glycerae decoram
transfer in aedem.

- 5 fervidus tecum puer et solutis
gratiae zonis properentque nymphae
et parum comis sine te Iuventas
Mercuriusque.
-

XXXI.

Quid dedicatum poscit Apollinem
vates? quid orat de patera novum
fundens liquorem? non opimae
Sardiniae segetes feracis,

- 5 non aestuosae grata Calabriae
armenta, non aurum aut ebur Indicum,
non rura quae Liris quieta
mordet aqua taciturnus amnis.

premant Calena falce quibus dedit
 10 Fortuna vitem, dives et aureis
 mercator exsiccet culullis
 vina Syra reparata merce,

dis carus ipsis, quippe ter et quater
 anno revisens aequor Atlanticum
 15 inpune: me pascunt olivae,
 me cichorea levesque malvae.

frui paratis et valido mihi,
 Latoe, dones ac, precor, integra
 cum mente nec turpem senectam
 20 degere nec cithara carentem.

 XXXII.

Poscimur. siquid vacui sub umbra
 lusimus tecum, quod et hunc in annum
 vivat et pluris age die Latinum,
 barbite, carmen,

5 Lesbio primum modulate civi,
 qui ferox bello tamen inter arma,
 sive iactatam religarat udo
 litore navim,

Liberum et musas Veneremque et illi
10 semper haerentem puerum canebat
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

o decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iovis, o laborum
15 dulce lenimen mihi cumque, salve,
rite vocanti.

XXXIII.

Albi, ne doleas plus nimio memor
inmitis Glycerae, neu miserabilis
decantes elegos cur tibi iunior
laesa praeniteat fide.

5 insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen: sed prius Appulis
iungentur capreae lupis

quam turpi Pholoe peccet adultero.
10 sic visum Veneri, cui placet inparis
formas atque animos sub iuga aenea
saevo mittere cum ioco.

ipsum me melior cum peteret Venus,
grata detinuit compede Myrtale
15 libertina, fretis acrior Hadriae
curvantis Calabros sinus.

XXXIII.

Parcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae
consultus erro, nunc retrorsum
vela dare atque iterare cursus
5 cogor relictos. namque Diespiter,
igni corusco nubila dividens
plerumque, per purum tonantis
egit equos volucremque currum,
quo bruta tellus et vaga flumina,
10 quo Styx et invis horrida Taenari
sedes Atlanteusque finis
concutitur. valet ima summis
mutare et insignem attenuat deus,
obscura promens; hinc apicem rapax
15 Fortuna cum stridore acuto
sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

O diva, gratum quae regis Antium,
 praesens vel imo tollere de gradu
 mortale corpus vel superbos
 vertere funeribus triumphos:

5 te pauper ambit sollicita prece
 ruris colonus, te dominam aequoris
 quicumque Bithyna lacessit
 Carpathium pelagus carina;

te Dacus asper, te profugi Scythae
 10 urbesque gentesque et Latium ferox
 regumque matres barbarorum et
 purpurei metuunt tyranni,

iniurioso ne pede proruas
 stantem columnam neu populus frequens
 15 ad arma cessantis ad arma
 concitet imperiumque frangat;

te semper anteit serva Necessitas
 clavos trabalis et cuneos manu
 gestans aena nec severus
 20 uncus abest liquidumque plumbum;

te Spes et albo rara Fides colit
velata panno nec comitem abnegat
utcumque mutata potentis
veste domos inimica linquis,

35 at volgus infidum et meretrix retro
periura cedit, diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici,
ferre iugum pariter dolosi:

30 serves iturum Caesarem in ultimos
orbis Britannos et iuvenum recens
examen Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.

eheu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. quid nos dura refugimus
35 aetas? quid intactum nefasti
liquimus? unde manum iuventus

metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? o utinam nova
incude diffingas retusum in
40 Massagetas Arabasque ferrum.

XXXVI.

Et ture et fidibus iuvat
 placare et vituli sanguine debito
 custodes Numidae deos,
 qui nunc Hesperia sospes ab ultima

5 caris multa sodalibus,
 nulli plura tamen dividit oscula
 quam dulci Lamiae, memor
 actae non alio rege puertiae

mutataeque simul togae.

10 Cressa ne careat pulchra dies nota,
 neu promptae modus amphorae
 neu morem in Salium sit requies pedum,

neu multi Damalis meri
 Bassum Threicia vincat amystide,

15 neu desint epulis rosae
 neu vivax apium neu breve liliū.

omnes in Damalin putris
 deponent oculos, nec Damalis novo
 divelletur adultero

20 lascivis hederis ambitiosior.

XXXVII.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.

5 antehac nefas depromere Caecubum
cellis avitis, dum Capitolio
regina dementis ruinas,
funus et imperio parabat

contaminato cum grege turpium
10 morbo virorum, quidlibet inpotens
sperare fortunaque dulci
ebria: sed minuit furorem

vix una sospes navis ab ignibus,
mentemque lymphatam Mareotico
15 redegit in veros timores
Caesar ab Italia volantem

remis adurguens, accipiter velut
mollis columbas aut leporem citus
venator in campis nivalis

20 Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum: quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ensem nec latentis
classe cita reparavit oras,

25 ausa et iacentem visere regiam
vultu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore conbiberet venenum,

deliberata morte ferocior:

30 saevis Liburnis scilicet invidens,
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

XXXVIII.

Persicos odi, puer, adparatus;
displicent nexae philyra coronae;
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

5 simplici myrto nihil adlabores
sedulus, curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

Q. HORATHI FLACCI
C A R M I N U M

LIBER SECUNDUS.

I.

Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravisque
principum amicitias et arma

5 nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignis
suppositos cineri doloso.

paullum severae musa tragoediae
10 desit theatris, mox ubi publicas
res ordinari, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Polio, curiae,
15 cui laurus aeternos honores
Delmatico peperit triumpho.

iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis auris, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugacis
20 terret equos equitumque voltus.

audire magnos iam videor duces
non indecoro pulvere sordidos,
et cuncta terrarum subacta
praeter atrocem animum Catonis.

25 Iuno et deorum quisquis amicier
Afris inulta cesserat inpotens
tellure, victorum nepotes
rettulit inferias Iugurthae.

30 quis non Latino sanguine pinguior
campus sepulcris in pia proelia
testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
ignara belli? quod mare Daunia
35 non decoloravere caedes?
quae caret ora cruore nostro?

sed ne relictis, Musa procax, iocis
Caeae retractes munera neniae,
mecum Dionaeo sub antro
40 quaere modos levio re plectro.

II.

Nullus argento color est avaris
abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
splendeat usu.

vivet extento Proculeius aevo,
notus in fratres animi paterni;
illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

latius regnes avidum domando
spiritum quam si Libyam remotis
Gadibus iungas et uterque Poenus
serviat uni.

crescit indulgens sibi dirus hydrops,
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis et aquosus albo
corpore languor.

redditum Cyri solio Phrahaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit virtus populumque falsis
dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum,
quisquis ingentis oculo inretorto
spectat acervos.

III.

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

- 5 seu maestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

- quo pinus ingens albaque populus
10 umbram hospitem consociare amant
ramis? quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo?

- huc vina et unguenta et nimium brevis
flores amoenae ferre iube rosae,
15 dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

cedes coemptis saltibus et domo
 villaque flavus quam Tiberis lavit,
 cedes et exstructis in altum
 divitiis potietur heres.

divesne prisco natus ab Inacho
 nil interest an pauper et infima
 de gente sub divo moreris,
 victima nil miserantis Orci.

omnes eodem cogimur, omnium
 versatur urna serius ocius
 sors exitura et nos in aeternum
 exilium inpositura cumbae.

III.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
 Xanthia Phoceu, prius insolentem
 serva Briseis niveo colore
 movit Achillem;

movit Aiacem Telamone natum
 forma captivae dominum Tecmessae;
 arsit Atrides medio in triumpho
 virgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
10 Thessalo victore et ademptus Hector
tradidit fessis leviora tolli
Pergama Grais.

nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes;
15 regium certe genus, et penatis
maeret iniquos.

crede non illam tibi de scelesta
plebe dilectam, neque sic fidelem,
sic lucro aversam potuisse nasci
20 matre pudenda.

bracchia et voltum teretesque suras
integer laudo: fuge suspicari
cuius octavum trepidavit aetas
claudere lustrum.

V.

Nondum subacta ferre iugum valet
cervice, nondum munia conparis
aequare nec tauri ruentis
in Venerem tolerare pondus.

5 circa virentis est animus tuae
campos iuvencae, nunc fluviis gravem
solantis aestum, nunc in udo
ludere cum vitulis salicto

praegestientis. tolle cupidinem
0 inmitis uvae: iam tibi lividos
distinguet autumnus racemos
purpureo varius colore.

iam te sequetur: currit enim ferox
aetas et illi quos tibi dempserit
5 adponet annos: iam proterva
fronte petet Lalage maritum,

dilecta quantum non Pholoe fugax,
non Chloris albo sic umero nitens
ut pura nocturno renidet
0 luna mari, Cnidiusve Gyges,

quem si puellarum insereres choro,
mire sagacis falleret hospites
discrimen obscurum solutis
crinibus ambiguoque voltu.

VI.

Septimi, Gadis aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
barbaras Syrtis, ubi Maura semper
aestuatur unda,

- 5 Tibur Argeo positum colono
sit meae sedes utinam senectae,
sit domus lasso maris et viarum
militiaeque.

- unde si parcae prohibent iniquae,
10 dulce pellitis ovibus Galaesi
flumen et regnata petam Laconi
rura Phalantho.

- ille terrarum mihi praeter omnis
angulus ridet, ubi non Hymetto
15 mella decedunt viridique certat
baca Venafro,

- ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas et amicus Aulon
fertili Baccho minimum Falernis
20 invidet uvis.

ille te mecum locus et beatae
postulant arces, ibi tu calentem
debita sparges lacrima favillam
vatis amici.

VII.

O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
quis te redonavit Quiritem
dis patriis Italoque caelo;

5 Pompei, meorum prime sodalium,
cum quo morantem saepe diem mero
fregi coronatus nitentis
malobathro Syrio capillos.

tecum Philippos et celerem fugam
0 sensi, relicta non bene parmula,
cum fracta virtus, et minaces
turpe solum tetigere mento;

sed me per hostis Mercurius celer
denso paventem sustulit aere:
5 te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosis.

ergo obligatam redde Iovi dapem
longaque fessum militia latus
depone sub lauru mea nec
20 parce cadis tibi destinatis.

oblivioso levia Massico
ciboria exple, funde capacibus
unguenta de conchis. quis udo
deproperare apio coronas

25 curatve myrto? quem Venus arbitrum
dicet bibendi? non ego sanius
bacchabor Edonis: recepto
dulce mihi furere est amico.

VIII.

Ulla si iuris tibi peierati
poena, Barine, nocuisset umquam,
dente si nigro fieres vel uno
turpior ungui,

5 crederem: sed tu simul obligasti
perfidum votis caput, enitescis
pulchrior multo iuvenumque prodis
publica cura.

expedit matris cineres opertos
10 fallere et toto taciturna noctis
signa cum caelo gelidaque divos
morte carentis.

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices nymphae, ferus et Cupido,
15 semper ardentis acuens sagittas
cote cruenta.

adde quod pubes tibi crescit omnis,
servitus crescit nova nec priores
inipiae tectum dominae relinquunt,
20 saepe minati.

te suis matres metuunt iuvenis,
te senes parci, miseraeque nuper
virgines nuptae tua ne retardet
aura maritos.

VIII.

Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros aut mare Caspium
vexant inaequales procellae
usque nec Armeniis in oris,

5 amice Valgi, stat glacies iners
mensis per omnis aut aquilonibus
querceta Gargani laborant
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
10 Mysten ademptum nec tibi vespero
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

at non ter aevo functus amabilem
ploravit omnis Antilochum senex
15 annos nec inpubem parentes
Troilon aut Phrygiae sorores

flevete semper. desine mollium
tandem querellarum, et potius nova
cantemus Augusti tropaea
20 Caesaris et rigidum Niphaten,

Medumque flumen gentibus additum
victis minores volvere vertices
intraque praescriptum Gelonos
exiguus equitare campis.

X.

Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo neque, dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
litus iniquum.

5 auream quisquis mediocritatem
diligit, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

saepius ventis agitur ingens
10 pinus et celsae graviore casu
decidunt turres feriuntque summos
fulgura montis.

sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
15 pectus: informis hiemes reducit
Iuppiter, idem

submovet; non, si male nunc, et olim
sic erit: quondam cithara tacentem
suscitat musam neque semper arcum
20 tendit Apollo.

rebus angustis animosus atque
 fortis adpare, sapienter idem
 contrahes vento nimium secundo
 turgida vela.

XI.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria
 divisus obiecto, remittas
 quaerere nec trepides in usum

5 poscentis aevi pauca: fugit retro
 levis iuventas et decor, arida
 pellente lascivos amores
 canitie facilemque somnum.

non semper idem floribus est honor
 10 vernis neque uno luna rubens nitet
 voltu. quid aeternis minorem
 consiliis animum fatigas?

cur non sub alta vel platano vel hac
 pinu iacentes sic temere et rosa
 15 canos odorati capillos,
 dum licet, Assyriaque nardo

potamus uncti? dissipat Euhius
 curas edacis. quis puer ocuis
 restinguet ardentis Falerni
 20 pocula praetereunte lympha?

quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburna dic age cum lyra
 maturet, in comptum Lacaenae
 more comam religata nodum.

 XII.

Nolis longa ferae bella Numantiae
 nec durum Hannibalem nec Siculum mare
 Poeno purpureum sanguine mollibus
 aptari citharae modis

5 nec saevos Lapithas et nimium mero
 Hylaeum domitosve Herculea manu
 Telluris iuvenes, unde periculum
 fulgens contremuit domus

Saturni veteris: tuque pedestribus
 10 dices historiis proelia Caesaris,
 Maecenas, melius ductaque per vias
 regum colla minacium.

me dulcis dominae musa Licymniae
cantus, me voluit dicere lucidum
15 fulgentis oculos et bene mutuis
fidum pectus amoribus;

quam nec ferre pedem dedecuit choris
nec certare ioco nec dare braccia
ludentem nitidis virginibus sacro
20 Dianae celebris die.

num tu quae tenuit dives Achaemenes
aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
permutare velis crine Licymniae
plenas aut Arabum domos,

25 cum flagrantia detorquet ad oscula
cervicem, aut facili saevitia negat
quae, poscente, magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupet.

XIII.

Ille et nefasto te posuit die,
quicumque primum, et sacrilega manu
produxit, arbos, in nepotum
perniciem opprobriumque pagi;

5 illum et parentis crediderim sui
fregisse cervicem et penetralia
sparsisse nocturno cruore
hospitis; ille venena Colcha

et quidquid usquam concipitur nefas
10 tractavit, agro qui statuit meo
te triste lignum, te caducum
in domini caput inmerentis.

quid quisque vitet numquam homini satis
cautum est in horas: navita Bosporum
15 Thynus perhorrescit neque ultra
caeca timet aliunde fata,

miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
robur, sed improvisa leti
20 vis rapuit rapietque gentis.

quam paene furvae regna Proserpinae
et iudicantem vidimus Aeacum
sedesque discretas piorum et
Aeoliis fidibus querentem

25 Sappho puellis de popularibus,
et te sonantem plenius aureo,
Alcaeae, plectro dura navis,
dura fugae mala, dura belli.

utrumque sacro digna silentio
 30 mirantur umbrae dicere, sed magis
 pugnas et exactos tyrannos
 densum umeris bibit aure volgus.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 demittit atras belua centiceps
 35 auris et intorti capillis
 eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens
 dulci laborem decipitur sono,
 nec curat Orion leones
 40 aut timidos agitare lyncas.

XIII.

Eheu fugaces, Postume Postume,
 labuntur anni, nec pietas moram
 rugis et instanti senectae
 adferet indomitaeque morti,
 5 non si trecenis quotquot eunt dies,
 amice, places inlacrimabilem
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

conpescit unda, scilicet omnibus,
quicumque terrae munere vescimur,
enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.

frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus austrum:

visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danai genus
infame damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.

linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
te praeter invisas cupressos
ulla brevem dominum sequetur.

absumet heres Caecuba dignior
servata centum clavibus et mero
tinguet pavementum superbo,
pontificum potiore cenis.

XV.

Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent, undique latius
extenta visentur Lucrino
stagna lacu platanusque caelebs

5 evincet ulmos. tum violaria et
myrtus et omnis copia narium
spargent olivetis odorem
fertilibus domino priori,

tum spissa ramis laurea fervidos
10 excludet ictus. non ita Romuli
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis veterumque norma.

privatus illis census erat brevis,
commune magnum: nulla decempedis
15 metata privatis opacam
porticus excipiebat arcton,

nec fortuitum spernere caespitem
leges sinebant, oppida publico
sumptu iubentes et deorum
20 templa novo decorare saxo.

XVI.

Otium divos rogat in patienti
 prensus Aegaeo, simul atra nubes
 condidit lunam neque certa fulgent
 sidera nautis,

5 otium bello furiosa Thrace,
 otium Medi pharetra decori,
 Grophe, non gemmis neque purpura ve-
 nale neque auro.

non enim gazae neque consularis
 0 submovet lictor miseros tumultus
 mentis et curas laqueata circum
 tecta volantis.

vivitur parvo bene, cui paternum
 splendet in mensa tenui salinum
 5 nec levis somnos timor aut cupido
 sordidus aufert.

quid brevi fortes iaculamur aevo
 multa? quid terras alio calentis
 sole mutamus? patriae quis exsul
 20 se quoque fugit?

scandit aeratas vitiosa navis
cura nec turmas equitum relinquit
ocior cervis et agente nimbos
ocior euro .

25 laetus in praesens animus quod ultra est
oderit curare et amara lento
temperet risu: nihil est ab omni
parte beatum .

abstulit clarum cita mors Achillem ,
30 longa Tithonum minuit senectus ,
et mihi forsan tibi quod negarit
porriget hora .

te greges centum Siculaeque circum
mugiunt vaccae , tibi tollit hinnitum
35 apta quadrigis equa , te bis Afro
murice tinctae

vestiunt lanae : mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem camenae
parca non mendax dedit et malignum
40 spernere volgus .

XVII.

Cur me querellis exanimas tuis?
nec dis amicum est nec mihi te prius
obire, Maecenas, mearum
grande decus columenque rerum.

5 a, te meae si partem animae rapit
maturior vis, quid moror altera,
nec carus aequae nec superstes
integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
0 dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.

me nec chimaerae spiritus igneae,
nec si resurgat centimanus Gyas,
5 divellet umquam: sic potenti
Iustitiae placitumque parcis.

seu libra seu me scorpios adspicit
formidolosus, pars violentior
natalis horae, seu tyrannus
0 Hesperiae capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
 consentit astrum. te Iovis inpio
 tutela Saturno refulgens
 eripuit volucrisque fati

25 tardavit alas, cum populus frequens
 laetum theatris ter crepuit sonum:
 me truncus inlapsus cerebro
 sustulerat, nisi Faunus ictum

dextra levasset, Mercurialium
 30 custos virorum. reddere victimas
 aedemque votivam memento:
 nos humilem feriemus agnam.

XVIII.

Non ebur neque aureum
 mea renidet in domo lacunar,
 non trabes Hymettiae
 premunt columnas ultima recisas

5 Africa, neque Attali
 ignotus heres regiam occupavi,
 nec Laonicas mihi
 trahunt honestae purpuras clientae.

at fides et ingeni

0 benigna vena est, pauperemque dives
me petit: nihil supra
deos lacesso nec potentem amicum

largiora flagito,

satis beatus unicus Sabinis.

5 truditur dies die
novaeque pergunt interire lunae.

tu secanda marmora

locas sub ipsum funus et sepulcri

inmemor struis domos

0 marisque Bais obstrepentis urges

submovere litora,

parum locuples continente ripa.

quid quod usque proximos

revellis agri terminos et ultra

5 limites clientium

salis avarus? pellitur paternos

in sinu ferens deos

et uxor et vir sordidosque natos.

nulla certior tamen

0 rapacis Orci fine destinata

aula divitem manet

erum. quid ultra tendis? aequa tellus

pauperi recluditur
 regumque pueris, nec satelles Orci
 35 callidum Promethea
 revexit auro captus. hic superbum

Tantalum atque Tantali
 genus coercet, hic levare functum
 pauperem laboribus
 40 vocatus atque non vocatus audit.

 XVIII.

Bacchum in remotis carmina rupibus
 vidi docentem, credite posteri,
 nymphasque discentis et auris
 capripedum satyrorum acutas.

5 euhoe, recenti mens trepidat metu
 plenoque Bacchi pectore turbidum
 laetatur. euhoe, parce Liber,
 parce gravi metuende thyrsos.

fas pervicacis est mihi thyiadas
 10 vinique fontem, lactis et uberis
 cantare rivos atque truncis
 lapsa cavis iterare mella,

fas et beatæ coniugis additum
stellis honorem tectaque Penthei
15 disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

tu flectis annis, tu mare barbarum,
tu separatis uvidus in iugis
nodo coerces viperino
20 Bistonidum sine fraude crinis.

tu, cum parentis regna per arduum
cohors Gigantum scanderet inopia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala,

25 quamquam choreis aptior et iocis
ludoque dictus non sat idoneus
pugnae ferebaris; sed idem
pacis eras mediusque belli.

te vidit insons Cerberus aureo
30 cornu decorum leniter atterens
caudam et recedentis trilingui
ore pedes tetigitque crura.

XX.

Non usitata nec tenui ferar
penna biformis per liquidum aethera
vates neque in terris morabor
longius invidiaque maior

5 urbis relinquam. non ego pauperum
sanguis parentum, non ego quem vocas,
dilecte Maecenas, obibo
nec Stygia cohibebor unda.

iam iam residunt cruribus asperae
10 pelles et album mutor in alitem
superne nascunturque leves
per digitos umerosque plumae.

iam Daedaleo tutior Icaro
visam gementis litora Bospori
15 Syrtisque Gaetulas canorus
ales Hyperboreosque campos.

me Colchus et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus et ultimi
noscent Geloni, me peritus
20 discet Hiber Rhodanique poter.

absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae;
conpesce clamorem ac sepulcri
mitte supervacuos honores.

Q. HORATHII FLACCI
C A R M I N U M

LIBER TERTIUS.

I.

Odi profanum volgus et arceo.
favete linguis: carmina non prius
audita musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

5 regum timendorum in proprios greges,
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.

est ut viro vir latius ordinet
10 arbusta sulcis, hic generosior
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege necessitas
15 sortitur insignis et imos,
omne capax movet urna nomen.

destrictus ensis cui super inopia
 cervice pendet, non Siculae dapes
 dulcem elaborabunt saporem,
 non avium citharaeque cantus

somnum reducent: somnus agrestium
 lenis virorum non humilis domos
 fastidit umbrosamque ripam,
 non zephyris agitata tempe.

desiderantem quod satis est neque
 tumultuosum sollicitat mare
 nec saevus arcturi cadentis
 impetus aut orientis haedi,

non verberatae grandine vineae
 fundusque mendax, arbore nunc aquas
 culpante nunc torrentia agros
 sidera nunc hiemes iniquas.

contracta pisces aequora sentiunt
 iactis in altum molibus: huc frequens
 caementa demittit redemptor
 cum famulis dominusque terrae

fastidiosus: sed timor et minae
 scandunt eodem quo dominus, neque
 decedit aerata triremi et
 post equitem sedet atra cura.

quod si dolentem nec Phrygius lapis
 nec purpurarum sidere clarior
 delenit usus nec Falerna
 vitis Achaemeniumque costum,

- 45 cur invidendis postibus et novo
 sublime ritu moliar atrium?
 cur valle permutem Sabina
 divitias operosiores?

II.

Angustam amice pauperiem pati
 robustus acri militia puer
 condiscat et Parthos ferocis
 vexet eques metuendus hasta

- 5 vitamque sub divo et trepidis agat
 in rebus. illum ex moenibus hosticis
 matrona bellantis tyranni
 prospiciens et adulta virgo
- suspiret, eheu, ne rudis agminum
 10 sponsus lacessat regius asperum
 tactu leonem quem cruenta
 per medias rapit ira caedis.

dulce et decorum est pro patria mori:
 mors et fugacem persequitur virum
 15 nec parcat inbellis iuventae
 poplitibus timidoque tergo.

virtus repulsae nescia sordidae
 intaminatis fulget honoribus
 nec sumit aut ponit securis
 20 arbitrio popularis aerae.

virtus recludens inmeritis mori
 caelum negata temptat iter via
 coetusque vulgaris et udam
 spernit humum fugiente penna.

25 est et fideli tuta silentio
 merces: vetabo, qui Cereris sacrum
 volgarit arcanæ, sub isdem
 sit trabibus fragilemve mecum

solvat phaselon: saepe Diespiter
 30 neglectus incesto addidit integrum;
 raro antecedentem scelestum
 deseruit pede Poena claudo.

II. iustum et tenacem propositi virum
 non civium ardor prava iubentium,
 non voltus instantis tyranni
 mente quatit solida neque auster,

5 dux inquieti turbidus Hadriae,
nec fulminantis magna manus Iovis:
si fractus inlabatur orbis,
inpavidum ferient ruinae.

hac arte Pollux et vagus Hercules
10 enisus arcis attigit igneas,
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar,

hac te merentem, Bacche pater, tuae
vexere tigres indocili iugum
15 collo trahentes, hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,

gratum elocuta consiliantibus
Iunone divis. ̄Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
20 et mulier peregrina vertit

in pulverem, ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon mihi
castaeque damnatam Minervae
cum populo et duce fraudulento.

25 iam nec Lacaenae splendet adulterae
famosus hospes nec Priami domus
periura pugnacis Achivos
Hectoreis opibus refringit,

nostrisque ductum seditionibus
bellum resedit: protinus et gravis
iras et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. illum ego lucidas
inire sedes, ducere nectaris
sucos et adscribi quietis
ordinibus patiar deorum.

dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
in parte regnanto beati;
dum Priami Paridisque busto

insultet armentum et catulos ferae
celent inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis;

horrenda late nomen in ultimas
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arva Nilus.

aurum inreptum et sic melius situm
cum terra celat spernere fortior
quam cogere humanos in usus
omne sacrum rapiente dextra,

quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tangat armis, visere gestiens
55 qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosis fata Quiritibus
hac lege dico, ne nimium pii
rebusque fidentes avitae
60 tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur,
ducente victricis catervas
coniuge me Iovis et sorore.

65 ter si resurgat murus aeneus
auctore Phoebos, ter pereat meis
excisus Argivis, ter uxor
capta virum puerosque ploret.'

non hoc iocosae conveniet lyrae.
70 quo, musa, tendis? desine pervicax
referre sermones deorum et
magna modis tenuare parvis.

III.

Descende caelo et dic age tibia
 regina longum Calliope melos,
 seu voce nunc mavis acuta
 seu fidibus citharaque Phoebi.

5 auditis? an me ludit amabilis
 insania? audire et videor pios
 errare per lucos, amoenae
 quos et aquae subeunt et aerae.

10 me fabulosae Volture in Appulo
 altricis extra limen Apuliae
 ludo fatigatumque somno
 fronde nova puerum palumbes

15 texere, mirum quod foret omnibus
 quicumque celsae nidum Acherontiae
 saltusque Bantinos et arvum
 pingue tenent humilis Forenti,

20 ut tuto ab atris corpore viperis
 dormirem et ursis, ut premerer sacra
 lauroque conlataque myrto,
 non sine dis animosus infans.

vester, camenae, vester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
seu liquidae placuere Baiae.

- 25 vestris amicum fontibus et choris
non me Philippis versa acies retro,
devota non exstinxit arbor
nec Sicula Palinurus unda.

- utcumque mecum vos eritis, libens
30 insanientem navita Bosporum
temptabo et urentis arenas
litoris Assyrii viator,

- visam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum,
35 visam pharetratos Gelonos
et Scythicum inviolatus amnem.

- vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes abdidit oppidis,
finire quaerentem labores
40 Pierio recreatis antro.

vos lene consilium et datis et dato
gaudetis almae. scimus ut inpios
Titanas inmanemque turmam
fulmine sustulerit caduco,

45 qui terram inertem, qui mare temperat
ventosum, et urbis regnaque tristia
divosque mortalisque turbas
imperio regit unus aequo.

magnum illa terrorem intulerat Iovi
50 fidens iuventus horrida bracchiis
fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympe:

sed quid Typhoeus et validus Mimas,
aut quid minaci Porphyryon statu,
55 quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes? hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Iuno et
60 numquam umeris positurus arcum,

qui rore puro Castaliae lavit
crinis solutos, qui Lyciae tenet
dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

65 vis consili expers mole ruit sua:
vim temperatam di quoque provehunt
in maius; idem odere viris
omne nefas animo moventis.

testis mearum centimanus Gyas
 70 sententiarum notus et integrae
 temptator Orion Dianae
 virginea domitus sagitta;

iniecta monstris Terra dolet suis
 maeretque partus fulmine luridum
 75 missos ad Orcum; nec peredit
 inpositam celer ignis Aetnam,

incontinentis nec Tityi iecur
 reliquit ales, nequitiae additus
 custos; amatorem trecentae
 80 Pirithoum cohibent catenae.

V.

Caelo tonantem credidimus Iovem
 regnare: praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 imperio gravibusque Persis.

5 milesne Crassi coniuge barbara
 turpis maritus vixit et hostium
 (pro curia inversique mores!)
 consenuit socerorum in armis,

sub rege Medo Marsus et Appulus,
10 anciliorum et nominis et togae
oblitus aeternaeque Vestae,
incolumi Iove et urbe Roma?

hoc caverat mens provida Reguli
dissentientis condicionibus
15 foedis et exempli trahentis
perniciem veniens in aevum,

si non perires immiserabilis,
captiva pubes. 'signa ego Punicis
adfixa delubris et arma
20 militibus sine caede' dixit

'derepta vidi, vidi ego civium
retorta tergo bracchia libero
portasque non clausas et arva
Marte coli populata nostro.

25 auro repensus scilicet acrior
miles redibit: flagitio additis
damnum. neque amissos colores
lana refert medicata fuco

nec vera virtus, cum semel excidit,
30 curat reponi deterioribus.
si pugnat extricata densis
cerva plagis, erit ille fortis

qui perfidis se credidit hostibus,
et Marte Poenos proteret altero
35 qui lora restrictis lacertis
sensit iners timuitque mortem.

hic unde vitam sumeret inscius
pacem duello miscuit? o pudor!
o magna Carthago probrosis
40 altior Italiae ruinis!

fertur pudicae coniugis osculum
parvosque natos ut capitis minor
ab se removisse et virilem
torvus humi posuisse voltum,
45 donec labantis consilio patres
firmaret auctor numquam alias dato,
interque maerentis amicos
egregius properaret exsul.

atqui sciebat quae sibi barbarus
50 tortor pararet: non aliter tamen
dimovit obstantis propinquos
et populum reditus morantem

quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret,
55 tendens Venafranos in agros
aut Lacedaemonium Tarentum.

VI.

Delicta maiorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
aedisque labentis deorum et
foeda nigro simulacra fumo.

5 dis te minorem quod geris, imperas.
hinc omne principium, huc refer exitum:
di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

iam bis Monaeses et Pacori manus
0 non auspicatos contudit inpetus
nostros et adiecisse praedam
torquibus exiguis renidet.

paene occupatam seditionibus
delevit urbem Dacus et Aethiops,
5 hic classe formidatus, ille
missilibus melior sagittis.

fecunda culpae saecula nuptias
primum inquinavere et genus et domos:
hoc fonte derivata clades
0 in patriam populumque fluxit.

motus doceri gaudet Ionicos
matura virgo et fingitur artibus
iam nunc et incestos amores
de tenero meditatur ungui:

25 mox iuniores quaerit adulteros
inter mariti vina, neque eligit
cui donet inpermissa raptim
gaudia luminibus remotis,

sed iussa coram non sine conscio
30 surgit marito, seu vocat institor
seu navis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emptor.

non his iuventus orta parentibus
infecit aequor sanguine Punico
35 Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum,

sed rusticorum mascula militum
proles, Sabellis docta ligonibus
versare glaebas et severae
40 matris ad arbitrium recisos

portare fustis, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bobus fatigatis, amicum
tempus agens abeunte curru.

damnosa quid non inminuit dies?
aetas parentum peior avis tulit
nos nequiores, mox daturos
progeniem vitiosiore.

VII.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
primo restituent vere favonii
Thyna merce beatum,
constantis iuvenem fide

Gygen? ille notis actus ad Oricum
post insana caprae sidera frigidas
noctis non sine multis
insomnis lacrimis agit.

atqui sollicitae nuntius hospitae,
suspirare Chloen et miseram tuis
dicens ignibus uri,
temptat mille vafer modis.

ut Proetum mulier perfida credulum
falsis inpulerit criminibus nimis
casto Bellerophonti
maturare necem refert;

narrat paene datum Pelea Tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
 et peccare docentis
 20 fallax historias movet.

frustra: nam scopulis surdior Icaris
 voces audit adhuc integer at tibi
 ne vicinus Enipeus
 plus iusto placeat cave,

25 quamvis non alius flectere equum sciens
 aequae conspicitur gramine Martio
 nec quisquam citus aequae
 Tusco denatat alveo.

prima nocte domum claude neque in vias
 30 sub cantu querulae despice tibiae,
 et te saepe vocanti
 duram difficilis mane.

VIII.

Martiis caelebs quid agam calendis,
 quid velint flores et acerra turis
 plena miraris positusque carbo in
 caespite vivo,

docte sermones utriusque linguae.
voveram dulcis epulas et album
Libero caprum prope funeratus
arboris ictu.

hic dies anno redeunte festus
corticem adstrictum pice dimovebit
amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum, et vigiles lucernas
perfer in lucem; procul omnis esto
clamor et ira.

mitte civilis super urbe curas:
occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
dissidet armis,

servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

neglegens nequa populus laboret
parce privatus nimium cavere;
dona praesentis cape laetus horae et
linque severa.

VIII.

Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior bracchia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

5 'donec non alia magis
arsisti neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.'

me nunc Thressa Chloe regit,
10 dulcis docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.

'me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
15 pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti.'

quid si prisca redit Venus
diductosque iugo cogit aeneo,
si flava excutitur Chloe
20 reiectaeque patet ianua Lydiae?

‘quamquam sidere pulchrior
ille est, tu levior cortice et inprobo
iracundior Hadria,
tecum vivere amem, tecum obeam libens.’

X.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
saevo nupta viro, me tamen asperas
porrectum ante foris obicere incolis
plorares aquilonibus.

audis quo strepitu ianua, quo nemus
inter pulchra satum tecta remugiat
ventis, et positas ut glaciet nivis
puro numine Iuppiter?

ingratam Veneri pone superbiam,
ne currente retro funis eat rota.
non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

o quamvis neque te munera nec preces
nec tinctus viola pallor amantium
nec vir Pieria pelice saucius
curvat, supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo
nec Mauris animum mitior anguibus.
non hoc semper erit liminis aut aquae
20 caelestis patiens latus.

XI.

Mercuri (nam te docilis magistro
movit Amphion lapides canendo)
tuque testudo resonare septem
callida nervis,
5 nec loquax olim neque grata, nunc et
divitum mensis et amica templis,
dic modos, Lyde quibus obstinatas
adplicet auris,
quae velut latis equa trima campis
10 ludit exsultim metuitque tangi,
nuptiarum expers et adhuc protervo
cruda marito.
tu potes tigris comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari;
15 cessit inmanis tibi blandienti
ianitor aulae

Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput eius atque
spiritus taeter saniesque manet
ore trilingui;

quin et Ixion Tityosque voltu
risit invito; stetit urna paullum
sicca, dum grato Danai puellas
carmine mulces.

audiat Lyde scelus atque notas
virginum pœnas et inane lymphæ
dolium fundo pereuntis imo
seraque fata,

quæ manent culpas etiam sub Orco.
inpiæ (nam quid potuere maius?)
inpiæ sponsos potuere duro
perdere ferro.

una de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
splendide mendax, et in omne virgo
nobilis ævum,

‘surge’ quæ dixit iuveni marito,
‘surge, ne longus tibi somnus unde
non times detur: socerum et scelestas
falle sorores,

quae velut nactae vitulos leaenae
singulos eheu lacerant: ego illis
mollior nec te feriam neque intra
claustra tenebo.

45 me pater saevis oneret catenis,
quod viro clemens misero peperci,
me vel extremos Numidarum in agros
classe releget.

i pedes quo te rapiunt et aerae,
50 dum favet nox et Venus, i secundo
omine et nostri memorem sepulcro
scalpe querellam.'

XII.

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
mala vino lavere, aut exanimari metuentis
patruae verbera linguae.

tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
5 operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparaei nitor Hebri,
simul unctos Tiberinis umeros lavit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
neque segni pede victus,

0 catus idem per apertum fugientis agitato
 grege cervos iaculari et celer arto latitantem
 fruticeto excipere aprum.

XIII.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
 dulci digne mero non sine floribus,
 cras donaberis haedo,
 cui frons turgida cornibus
 5 primis et Venerem et proelia destinat.
 frustra: nam gelidos inficiet tibi
 rubro sanguine rivos
 lascivi suboles gregis.

te flagrantis atrox hora caniculae
 0 nescit tangere, tu frigus amabile
 fessis vomere tauris
 praebes et pecori vago.

fies nobilium tu quoque fontium,
 me dicente cavis inpositam ilicem
 5 saxis, unde loquaces
 lymphae desiliunt tuae.

XIII.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
 morte venalem petiisse laurum
 Caesar Hispana repetit penatis
 victor ab ora.

5 unico gaudens mulier marito
 prodeat iustis operata divis,
 et soror clari ducis et decorae
 supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
 10 sospitum. vos, o pueri et puellae
 iam virum expertae, male nominatis
 parcite verbis.

hic dies vere mihi festus atras
 eximet curas: ego nec tumultum
 15 nec mori per vim metuam tenente
 Caesare terras.

i pete unguentum, puer, et coronas
 et cadum Marsi memorem duelli,
 Spartacum siqua potuit vagantem
 20 fallere testa.

CAMPBELL
 COLLECTION

Institute of Medieval Studies

dic et argutae properet Neaerae
 murreum nodo cohibere crinem :
 si per invisum mora ianitorem
 fiet, abito.

5 lenit albescens animos capillus
 litium et rixae cupidos protervae:
 non ego hoc ferrem calidus iuventa
 consule Planco.

 XV.

Uxor pauperis Ibyci,
 tandem nequitiae fige modum tuae
 famosisque laboribus;
 maturo propior desine funeri

5 inter ludere virgines
 et stellis nebulam spargere candidis.
 non, siquid Pholoen satis,
 et te, Chlori, decet: filia rectius

expugnat iuvenum domos,
 0 pulso thyias uti concita tympano.
 illam cogit amor Nothi
 lascivae similem ludere capreae:

te lanae prope nobilem
tonsae Luceriam, non citharae decent
15 nec flos purpureus rosae
nec poti vetulam faece tenus cadī.

XVI.

Inclusam Danaen turris aenea
robustaeque fores et vigilum canum
tristes excubiae munierant satis
nocturnis ab adulteris,
5 si non Acrisium virginis abditae
custodem pavidum Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
converso in pretium deo.
aurum per medios ire satellites
10 et perrumpere amat saxa potentius
ictu fulmineo: concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
demersa exitio; diffidit urbium
portas vir Macedo et subruit aemulos
15 reges muneribus; munera navium
saevos inlaqueant duces.

crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames. iure perhorru
late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

quanto quisque sibi plura negaverit,
ab dis plura feret: nil cupientium
nudus castra peto et transfuga divitum
partis linquere gestio,

contemptae dominus splendidior rei
quam si quidquid arat inpiger Appulus
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.

purae rivus aquae silvaeque iugerum
paucorum et segetis certa fides meae
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.

quamquam nec Calabriae mella ferunt apes
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
languescit mihi nec pinguis Gallicis
crescunt vellera pascuis,

inportuna tamen pauperies abest,
nec, si plura velim, tu dare deneges.
contracto melius parva cupidine
vectigalia porrigam

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
 campis continuem. multa petentibus
 desunt multa: bene est, cui deus obtulit
 parca quod satis est manu.

XVII.

Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
 quando et priores hinc Lamias ferunt
 denominatos et nepotum
 per memores genus omne fastus

5 auctore ab illo ducit originem
 qui Formiarum moenia dicitur
 princeps et innantem Maricae
 litoribus tenuisse Lirim

late tyrannus, cras foliis nemus
 10 multis et alga litus inutili
 demissa tempestas ab euro
 sternet, aquae nisi fallit augur

annosa cornix. dum potes, aridum
 conpone lignum: cras genium mero
 15 curabis et porco bimenstri
 cum famulis operum solutis.

XVIII.

Faune, nympharum fugientum amator,
per meos finis et aprica rura
lenis incedas abeasque parvis
aequus alumnis,

5 si tener pleno cadit haedus anno,
larga nec desunt Veneris sodali
vina craterae, vetus ara multo
fumat odore.

10 ludit herboso pecus omne campo,
cum tibi nonae redeunt decembres;
festus in pratis vacat otioso
cum bove pagus;

15 inter audacis lupus errat agnos;
spargit agrestis tibi silva frondis;
gaudet invisam pepulisse fossor
ter pede terram.

XVIII.

Quantum distet ab Inacho
 Codrus pro patria non timidus mori
 narras et genus Aeaci
 et pugnata sacro bella sub Ilio:

5 quo Chium pretio cadum
 mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 quo praebente domum et quota
 Pelignis caream frigoribus, taces.

da lunae propere novae;
 10 da noctis mediae, da, puer, auguris
 Murenæ: tribus aut novem
 miscentur cyathis pocula commodis.

qui musas amat inparis,
 ternos ter cyathos attonitus petet
 15 vates; tris prohibet supra
 rixarum metuens tangere gratia

nudis iuncta sororibus.
 insanire iuvat: cur Berecynthiae
 cessant flamina tibiae?
 20 cur pendet tacita fistula cum lyra?

parcentis ego dexteras
odi: sparge rosas; audiat invidus
dementem strepitum Lycus
et vicina seni non habilis Lyco.

25 spissa te nitidum coma,
puro te similem, Telephe, vespero
tempestiva petit Rhode;
me lentus Glyceræ torret amor meae.

XX.

Non vides quanto moveas periculo,
Pyrrhe, Gaetulæ catulos leaenæ?
dura post paullo fugies inaudax
proelia raptor,

5 cum per obstantis iuvenum catervas
ibit insignem repetens Nearchum,
grande certamen, tibi præda cedat,
maior an illa.

interim, dum tu celeres sagittas
10 promissis, hæc dentis acuit timendos,
arbiter pugnae posuisse nudo
sub pede palmam

fertur et leni recreare vento
 sparsum odoratis umerum capillis,
 15 qualis aut Nireus fuit aut aquosa
 raptus ab Ida.

XXI.

O nata mecum consule Manlio,
 seu tu querellas sive geris iocos
 seu rixam et insanos amores
 seu facilem, pia testa, somnum,
 5 quocumque lectum nomine Massicum
 servas, moveri digna bono die,
 descende, Corvino iubente
 promere languidiora vina.

non ille, quamquam Socraticis madet
 10 sermonibus, te neglegit horridus.
 narratur et prisci Catonis
 saepe mero caluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
 plerumque duro; tu sapientium
 15 curas et arcanum iocoso
 consilium retegis Lyaeo;

tu spem reducis mentibus anxiis
virisque et addis cornua pauperi
post te neque iratos trementi
regum apices neque militum arma.

te Liber et si laeta aderit Venus
segnesque nodum solvere gratiae
viviaeque producent lucernae,
dum rediens fugat astra Phoebus.

XXII.

Montium custos nemorumque virgo
quae laborantis utero puellas
ter vocata audis adimisque leto,
diva triformis,

inminens villae tua pinus esto,
quam per exactos ego laetus annos
verris obliquum meditantis ictum
sanguine donem.

XXIII.

Caelo supinas si tuleris manus
 nascente luna, rustica Phidyle,
 si ture placaris et horna
 fruge laris avidaque porca,

5 nec pestilentem sentiet Africum
 fecunda vitis nec sterilem seges
 robiginem aut dulces alumni
 pomifero grave tempus anno.

nam quae nivali pascitur Alcido
 10 devota quercus inter et ilices
 aut crescit Albanis in herbis
 victima pontificum securim

cervice tinguet: te nihil attinet
 temptare multa caede bidentium
 15 parvos coronantem marino
 rore deos fragilique myrto.

inmunis aram si tetigit manus,
 non sumptuosa blandior hostia
 mollivit aversos penatis
 20 farre pio et saliente mica.

XXIII.

Intactis opulentior
thesauris Arabum et divitis Indiae
caementis licet occupes
terrenum omne tuis et mare publicum;

5 si figit adamantinos
summis verticibus dira Necessitas
clavos, non animum metu,
non mortis laqueis expedies caput.

campestres melius Scythae,
0 quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
vivunt et rigidi Getae,
inmetata quibus iugera liberas

fruges et Cererem ferunt
nec cultura placet longior annua
5 defunctumque laboribus
aequali recreat sorte vicarius.

illic matre carentibus
privignis mulier temperat innocens
nec dotata regit virum
0 coniunx nec nitido fidit adultero;

dos est magna parentium
 virtus et metuens alterius viri
 certo foedere castitas,
 et peccare nefas, aut pretium est mori.

- 25 o quisquis volet inpias
 caedis et rabiem tollere civicam,
 si quaeret pater urbium
 subscribi statuis, indomitam audeat
 refrenare licentiam,
 30 clarus postgenitis, quatenus, heu nefas,
 virtutem incolumem odimus,
 sublatam ex oculis quaerimus invidi.

- quid tristes querimoniae,
 si non supplicio culpa reciditur,
 35 quid leges sine moribus
 vanae proficiunt, si neque fervidis

- pars inclusa caloribus
 mundi nec boreae finitimum latus
 durataeque solo nives
 40 mercatorem abigunt, horrida callidi

vincunt aequora navitae,
 magnum pauperies opprobrium iubet
 quidvis et facere et pati,
 virtutisque viam deserit arduae.

vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides aurum et inutile,
summi materiem mali,
mittamus, scelerum si bene paenitet.
eradenda cupidinis
pravi sunt elementa et tenerae nimis
mentes asperioribus
formandae studiis. nescit equo rudis
haerere ingenuus puer
venarique timet, ludere doctior,
seu Graeco iubeas trocho
seu malis vetita legibus alea,
cum periura patris fides
consortem socium fallat et hospitem
indignoque pecuniam
heredi properet. scilicet improbae
crescunt divitiae: tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

XXV.

Quo me, Bacche, rapis tui
 plenum? quae nemora aut quos agor in specus
 velox mente nova? quibus
 antris egregii Caesaris audiar

- 5 aeternum meditans decus
 stellis inserere et consilio Iovis?
 dicam insigne, recens, adhuc
 indictum ore alio. non secus in iugis

ex somnis stupet euhias,

- 10 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio

ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o naiadum potens

- 15 baccharumque valentium
 proceras manibus vertere fraxinos,

nil parvum aut humili modo,
 nil mortale loquar. dulce periculum est,
 o Lenaee, sequi deum

- 20 cingentem viridi tempora pampino.
-

XXVI.

Vixi puellis nuper idoneus
 et militavi non sine gloria:
 nunc arma defunctumque bello
 barbiton hic paries habebit,

5 laevum marinae qui Veneris latus
 custodit. hic, hic ponite lucida
 funalia et vectis et arcus
 oppositis foribus minacis.

o quae beatam diva tenes Cyprum et
 10 Memphin carentem Sithonia nive,
 regina, sublimi flagello
 tange Chloen semel arrogantem.

 XXVII.

Inpios parrae recinentis omen
 ducat et praegnans canis aut ab agro
 rava decurrens lupa Lanuvino
 fetaque volpes.

5 rumpit et serpens iter institutum,
si per obliquum similis sagittae
terrui mannos. ego cui timebo
providus auspex,

antequam stantis repetat paludes
10 imbrium divina avis imminentum,
oscinem corvum prece suscitabo
solis ab ortu.

sis licet felix ubicumque mavis,
et memor nostri, Galatea, vivas;
15 teque nec laevus vetat ire picus
nec vaga cornix.

sed vides quanto trepidet tumultu
pronus Orion? ego quid sit ater
Hadriae novi sinus et quid albus
20 peccet Iapyx.

hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis austri et
aequoris nigri fremitum et trementis
verbere ripas.

25 sic et Europe niveum doloso
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

nuper in pratis studiosa florum et
00 debita nymphis opifex coronae
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten, 'pater o relictum
05 filiae nomen pietasque' dixit
'victa furore!

unde quo veni? levis una mors est
virginum culpa. vigilansne ploro
turpe commissum, an vitiis carentem
00 ludit imago

vana, quae porta fugiens eburna
somnia ducit? meliusne fluctus
ire per longos fuit, an recentis
carpere flores?

05 siquis infamem mihi nunc iuvenum
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

inpuens liqui patrios penatis:
00 inpuens Orcum moror? o deorum
siquis haec audis, utinam inter errem
nuda leones;

antequam turpis macies decentis
occupet malas teneraeque sucus
55 defluat praedae, speciosa quaero
pascere tigris.

vilis Europe, pater urguet absens:
quid mori cessas? potes hac ab orno
pendulum zona bene te secuta e-
60 lidere collum,

sive te rupes et acuta leto
saxa delectant, age te procellae
crede veloci; nisi erile mavis
carpere pensum

65 regius sanguis, dominaeque tradi
barbarae pelex.' aderat querenti
perfidum ridens Venus et remisso
filius arcu.

mox ubi lusit satis, 'abstineto'
70 dixit 'irarum calidaeque rixae,
cum tibi invisus laceranda reddet
cornua taurus.

uxor invicti Iovis esse nescis?
mitte singultus, bene ferre magnam
75 disce fortunam: tua sectus orbis
nomina ducet.'

XXVIII.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum,
munitaeque adhibe vim sapientiae.

5 inclinare meridiem
sentis, ac veluti stet volucris dies
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram.

nos cantabimus invicem
10 Neptunum et viridis Nereidum comas:
tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae:

summo carmine, quae Cnidon
fulgentisque tenet Cycladas et Paphum
15 iunctis visit oloribus,
dicetur; merita Nox quoque nenia.

XXVIII.

Tyrrhena regum progenies, tibi
non ante verso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis

- 5 iamdudum apud me est. eripe te morae,
ne semper udum Tibur et Aefulae
declive contempleris arvum et
Telegoni iuga parricidae.

- fastidiosam desere copiam et
10 molem propinquam nubibus arduis:
omitte mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

- plerumque gratae divitibus vices
mundaeque parvo sub lare pauperum
15 cenae sine aulaeis et ostro
sollicitam explicuere frontem.

- iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem, iam procyon furit
et stella vesani leonis
20 sole dies referente siccos;

iam pastor umbras cum grege languido
rivumque fessus quaerit et horridi
dumeta Silvani caretque
ripa vagis taciturna ventis.

5 tu civitatem quis deceat status
curas et urbi sollicitus times
quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

prudens futuri temporis exitum
0 caliginosa nocte premit deus,
ridetque si mortalis ultra
fas trepidat. quod adest memento

conponere aequus: cetera fluminis
ritu feruntur, nunc medio alveo
5 cum pace delabentis Etruscum
in mare, nunc lapides adesos

stirpisque raptas et pecus et domos
volventis una, non sine montium
clamore vicinaeque silvae,
0 cum fera diluvies quietos

inritat amnis. ille potens sui
laetusque deget, cui licet in diem
dixisse 'vixi': cras vel atra
nube polum pater occupato

45 vel sole puro; non tamen inritum
quodcumque retro est efficiet neque
diffinget infectumque reddet
quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna, saevo laeta negotio et
50 ludum insolentem ludere pertinax,
transmutat incertos honores,
nunc mihi, nunc alii benigna.

laudo manentem: si celeres quatit
pennas, resigno quae dedit et mea
55 virtute me involvo probamque
pauperiem sine dote quaero.

non est meum, si mugiat Africis
malus procellis, ad miseris preces
decurrere et votis pacisci,
60 ne Cypriae Tyriaeque merces

addant avaro divitias mari.
tum me biremis praesidio scaphae
tutum per Aegaeos tumultus
aura feret geminusque Pollux.

XXX.

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius
quod non imber edax, non aquilo inpotens
possit diruere aut innumerabilis

5 annorum series et fuga temporum.
non omnis moriar, multaque pars mei
vitabit Libitinam: usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

scandet cum tacita virgine pontifex.
0 dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum ex humili potens,

princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. sume superbiam
5 quaesitam meritis et mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M

LIBER QUARTUS.

I.

Intermissa, Venus, diu
rursus bella moves? parce precor, precor.
non sum qualis eram bonae
sub regno Cinarae. desine, dulcium

5 mater saeva cupidinum,
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis; abi
quo blandae iuvenum te revocant preces.

tempestivius in domum

10 Paulli purpureis ales oloribus
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum:

namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis
15 et centum puer artium
late signa feret militiae tuae,

et quandoque potentior
largi muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
0 ponet marmoream sub trabe citrea.

illic plurima naribus
duces tura, lyraque et Berecyntia
delectabere tibia
mixtis carminibus non sine fistula;

25 illic bis pueri die
numen cum teneris virginibus tuum
laudantes pede candido
in morem Salium ter quatient humum.

me nec femina nec puer
30 iam nec spes animi credula mutui
nec certare iuvat mero
nec vincere novis tempora floribus.

sed cur, heu, Ligurine, cur
manat rara meas lacrima per genas?
35 cur facunda parum decoro
inter verba cadit lingua silentio?

nocturnis ego somniis
iam captum teneo, iam volucrem sequor
te per gramina Martii
40 campi, te per aquas, dure, volubilis.

II.

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iulle, ceratis ope Daedalea
nititur pennis, vitreo daturus
nomina ponto.

5 monte decurrens velut amnis, imbres
quem super notas aluere ripas,
feruet immensusque ruit profundo
Pindarus ore,

laurea donandus Apollinari,
10 seu per audacis nova dithyrambos
verba devolvit numerisque fertur
lege solutis,

seu deos regesve canit, deorum
sanguinem, per quos cecidere iusta
15 morte Centauri, cecidit tremendae
flamma chimaerae,

sive quos Elea domum reducit
palma caelestis pugilemve equumve
dicit et centum potiore signis
20 munere donat,

flebili sponsae iuvenemve raptum
plorat et viris animumque moresque
aureos educit in astra nigroque
invidet Orco.

5 multa Dircaeum levat aura cycnum,
tendit, Antoni, quotiens in altos
nubium tractus: ego apis Matinae
more modoque,

grata carpentis thyma per laborem,
0 plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
carmina fingo.

concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet ferocis
5 per sacrum clivum merita decorus
fronde Sygambros:

quo nihil mains meliusve terris
fata donavere bonique divi
nec dabunt, quamvis redeant in aurum
0 tempora priscum:

concines laetosque dies et urbis
publicum ludum super inpetrato
fortis Augusti reditu forumque
litibus orbum.

45 tum meae, si quid loquor audiendum,
voci accedet bona pars, et 'o sol
pulcher, o laudande' canam recepto
Caesare felix.

teque, dum procedis, io Triumphe,
50 non semel dicemus, io Triumphe,
civitas omnis, dabimusque divis
tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
me tener solvet vitulus, relicta
55 matre qui largis iuvenescit herbis
in mea vota,

fronte curvatos imitatus ignis
tertium lunæ referentis ortum,
qua notam duxit niveus videri,
60 cetera fulvus.

III.

Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine videris,
illum non labor Isthmius
clarabit pugilem, non equus inpiger

curru ducet Achaico
victorem, neque res bellica Deliis
ornatum foliis ducem,
quod regum tumidas contuderit minas,

ostendet Capitolio:

sed quae Tibur aquae fertile praefluunt
et spissae nemorum comae
fingent Aeolio carmine nobilem.

Romae, principis urbium,
dignatur suboles inter amabilis
vatum ponere me choros,
et iam dente minus mordeor invido.

o testudinis aureae
dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
o mutis quoque piscibus
donatura cygni, si libeat, sonum,

totum muneris hoc tuist,
quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae;
quod spiro et placeo, si placeo, tuumst.

III.

Qualem ministrum fulminis alitem,
cui rex deorum regnum in avis vagas
permisit expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo,

5 olim iuventas et patrius vigor
nido laborum propulit inscium,
vernique iam nimbis remotis
insolitos docuere nisus

venti paventem, mox in ovilia
10 demisit hostem vividus impetus,
nunc in reluctantis dracones
egit amor dapis atque pugnae,

qualemve laetis caprea pascuis
intenta fulvae matris ab ubere
15 iam lacte depulsum leonem
dente novo peritura vidit,

videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici, quibus
mos unde deductus per omne
20 tempus Amazonia securi

dextras obarmet quaerere distuli,
 nec scire fas est omnia, sed diu
 lateque victrices catervae
 consiliis iuvenis revictae

5 sensere quid mens rite, quid indoles
 nutrita faustis sub penetralibus
 posset, quid Augusti paternus
 in pueros animus Neronis.

fortes creantur fortibus et bonis;
 0 est in iuvenis, est in equis patrum
 virtus, neque inbellem feroces
 progenerant aquilae columbam:

doctrina sed vim promovet insitam,
 rectique cultus pectora roborant;
 5 utcumque defecere mores,
 dedecorant bene nata culpae.

quid debeas, o Roma, Neronibus,
 testis Metaurum flumen et Hasdrubal
 devictus et pulcher fugatis
 0 ille dies Latio tenebris

qui primus alma risit adorea,
 dirus per urbis Afer ut Italas
 ceu flamma per taedas vel eurus
 per Siculas equitavit undas.

45 post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et inpio
vastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos,

dixitque tandem perfidus Hannibal
50 cervi, luporum praeda rapacium,
sectamur ultro, quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

gens, quae cremato fortis ab Ilio
iactata Tuscis aequoribus sacra
55 natosque maturosque patres
pertulit Ausonias ad urbis,

duris ut ilex tonsa bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedis, ab ipso
60 ducit opes animumque ferro.

non hydra secto corpore firmior
vinci dolentem crevit in Herculem,
monstrumve submittere Colchi
maius Echioniaeve Thebae.

65 merses profundo, pulchrior evenit;
luctere, multa proruet integrum
cum laude victorem, geretque
proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
mittam superbos: occidit, occidit
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interempto.

nil Claudiae non perficiunt manus,
quas et benigno numine Iuppiter
defendit et curae sagaces
expediunt per acuta belli.

V.

Divis orte bonis, optime Romulae
custos gentis, abes iam nimium diu:
maturum reditum pollicitus patrum
sancto concilio, redi.

lucem redde tuae, dux bone, patriae:
instar veris enim voltus ubi tuus
adfulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

ut mater iuvenem, quem notus invido
flatu Carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat,
curvo nec faciem litore dimovet,
15 sic desideriiis icta fidelibus
quaerit patria Caesarem.

tutus bos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum volitant per mare navitae,
20 culpari metuit fides,

nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,
laudantur simili prole puerperae,
culpam poena premit comes.

25 quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen,
quis Germania quos horrida parturit
fetus, incolumi Caesare? quis ferae
bellum curet Hiberiae?

condit quisque diem collibus in suis
30 et vitem viduas ducit ad arbores;
hinc ad vina redit laetus et alteris
te mensis adhibet deum;

te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris, et laribus tuum
35 miscet numen, uti Graecia Castoris
et magni memor Herculis.

‘longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae’ dicimus integro
sicci mane die, dicimus uvidi
cum sol Oceano subest.

VI.

Dive, quem proles Niobeae magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

ceteris maior, tibi miles inpar,
filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turris quateret tremenda
cuspide pugnax.

ille, mordaci velut icta ferro
pinus aut impulsa cupressus euro,
procidit late posuitque collum in
pulvere Teucro.

ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
falleret aulam,

sed palam captis gravis, heu nefas heu,
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem
20 matris in alvo,

ni tuis flexus Venerisque gratae
vocibus divum pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
alite muros.

25 doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crinis,
Daunia defende decus Camenae,
levis Agyieū.

spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
30 carminis nomenque dedit poetae.
virginum primae puerique claris
patribus orti,

Deliae tutela deae, fugacis
lyncae et cervos cohibentis arcu.
35 Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum,

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
40 volvere mensis.

nupta iam dices 'ego dis amicum,
 saeculo festas referente luces,
 reddidi carmen docilis modorum
 vatis Horati.'

VII.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
 arboribusque comae;
 mutat terra vices, et decrescentia ripas
 flumina praetereunt;

5 gratia cum nymphis geminisque sororibus audet
 ducere nuda choros.
 immortalia ne speres monet annus et alnum
 quae rapit hora diem.

0 frigora mitescunt zephyris, ver proterit aestas
 interitura simul
 pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
 bruma recurrit iners.

damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
 nos ubi decidimus
 5 quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
 pulvis et umbra sumus.

quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
tempora di superi?

cuncta manus avidas fugient heredis, amico
20 quae dederis animo.

cum semel occideris et de te splendida Minos
fecerit arbitria,
non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituēt pietas.

25 infernis neque enim tenebris Diana pudicum
liberat Hippolytum,
nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
vincula Pirithoo.

VIII.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum, neque tu pessima munerum

5 ferres, divite me scilicet artium
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere, nunc deum.

sed non haec mihi vis, nec tibi talium
 res est aut animus deliciarum egens.
 gaudes carminibus; carmina possumus
 donare, et pretium dicere muneris.

non incisa notis marmora publicis,
 per quae spiritus et vita redit bonis
 post mortem ducibus, non celeres fugae
 reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,

non incendia Carthagini inopiae
 eius, qui domita nomen ab Africa
 lucratus rediit, clarius indicant
 laudes quam Calabrae Pierides; neque

si chartae sileant quod bene feceris,
 mercedem tuleris. quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis invida Romuli?

ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 virtus et favor et lingua potentium
 vatam divitibus consecrat insulis.
 dignum laude virum Musa vetat mori,
 caelo Musa beat. sic Iovis interest
 optatis epulis inpiger Hercules,
 clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 quassas eripiunt aequoribus ratis,

ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

VIII.

Ne forte credas interitura quae
longe sonantem natus ad Aufidum
non ante volgatas per artis
verba loquor socianda chordis,

5 non, si priores Maeonius tenet
sedes Homerus, Pindaricae latent
Caeaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves camenae;

nec siquid olim lusit Anacreon,
10 delevit aetas; spirat adhuc amor
vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

non sola comptos arsit adulteri
crinis et aurum vestibus inlitum
15 mirata regalisque cultus
et comites Helene Lacaena,

primusve Teucer tela Cydonio
 direxit arcu, non semel Ilios
 vexata, non pugnavit ingens
 Idomeneus Sthenelusve solus

dicenda musis proelia, non ferox
 Hector vel acer Deiphobus gravis
 excepit ictus pro pudicis
 coniugibus puerisque primus.

vixere fortes ante Agamemnona
 multi: sed omnes inlacrimabiles
 urguntur ignotique longa
 nocte, carent quia vate sacro.

paullum sepultae distat inertiae
 celata virtus. non ego te meis
 chartis inornatum silebo
 totve tuos patiar labores

inpune, Lolli, carpere lividas
 obliviones. est animus tibi
 rerumque prudens et secundis
 temporibus dubiisque rectus,

vindex avarae fraudis et abstinens
 ducentis ad se cuncta pecuniae,
 consulque non unius anni,
 sed quotiens bonus atque fidus

iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
vultu, per obstantis catervas
explicuit sua victor arma.

45 non possidentem multa vocaveris
recte beatum; rectius occupat
nomen beati, qui deorum
muneribus sapienter uti

duramque callet pauperiem pati
50 peiusque leto flagitium timet,
non ille pro caris amicis
aut patria timidus perire.

X.

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
insperata tuae cum veniet pluma superbiae
et quae nunc umeris involitant deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae

5 mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam,
dices 'heu' quotiens te speculo videris alterum,
'quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
vel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

XI.

Est mihi nonum superantis annum
plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
est hederæ vis

5 multa, qua crinis religata fulges;
ridet argento domus; ara castis
vincta verbenis avet inmolato
spargier agno;

cuncta festinat manus, huc et illuc
0 cursitant mixtae pueris puellae;
sordidum flammae trepidant rotantes
vertice fumum.

ut tamen noris quibus advoceris
gaudiis, idus tibi sunt agendae,
5 qui dies mensem Veneris marinae
findit aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac
luce Maecenas meus adfluentis
0 ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
non tuae sortis iuvenem puella
dives et lasciva tenetque grata
compede vinctum.

25 terret ambustus Phaeton avaras
spes, et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

semper ut te digna sequare et ultra
30 quam licet sperare nefas putando
disparem vites. age iam, meorum
finis amorum

(non enim posthac alia calebo
femina), condisce modos, amanda
35 voce quos reddas: minuentur atrae
carmine curae.

XII.

Iam veris comites, quae mare temperant,
inpellunt animae lintea Thraciae,
iam nec prata rigent nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

nidum ponit Ityn flebiliter gemens
infelix avis et Cecropiae domus
aeternum opprobrium, quod male barbaras
regum est ulta libidines.

dicunt in tenero gramine pinguium
custodes ovium carmina fistula
delectantque deum cui pecus et nigri
colles Arcadiae placent.

adduxere sitim tempora, Vergili:
sed pressum Calibus ducere Liberum
si gestis, iuvenum nobilium cliens,
nardo vina merebere.

nardi parvus onyx eliciet cadum,
qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
spes donare novas largus amaraque
curarum eluere efficax.

ad quae si properas gaudia, cum tua
velox merce veni: non ego te meis
inmunem meditor tinguere poculis,
plena dives ut in domo.

verum pone moras et studium lucri,
nigrorumque memor dum licet ignium
miscere stultitiam consiliis brevem:
dulce est desipere in loco.

XIII.

Audivere, Lyce, di mea vota, di
audivere, Lyce: fis anus; et tamen
vis formosa videri,
ludisque et bibis inpudens,

5 et cantu tremulo pota Cupidinem
lentum sollicitas: ille virentis et
doctae psallere Chiaie
pulchris excubat in genis.

inportunus enim transvolat aridas
10 quercus et refugit te, quia luridi
dentes te, quia rugae
turpant et capitis nives.

nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora quae semel
15 notis condita fastis
inclusit volucris dies.

quo fugit Venus, heu, quove color? decens
quo motus? quid habes illius, illius
quae spirabat amores,
20 quae me surpuerat mihi

felix post Cinaram notaque et artium
 gratarum facies? sed Cinarae breves
 annos fata dederunt,
 servatura diu parem

25 cornicis vetulae temporibus Lyeen,
 possent ut iuvenes visere fervidi
 multo non sine risu
 dilapsam in cineres facem.

 XIII.

Quae cura patrum quaeve Quiritium
 plenis honorum muneribus tuas,
 Auguste, virtutes in aevum
 per titulos memoresque fastus

5 aeternet, o qua sol habitabilis
 inlustrat oras maxime principum?
 quem legis expertes Latinae
 Vindelici didicere nuper

quid Marte posses. milite nam tuo
 10 Drusus Genaunos, inplacidum genus,
 Breunosque velocis et arcis
 Alpibus inpositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici.
 maior Neronum mox grave proelium
 15 conmisit inmanisque Raetos
 auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio
 devota morti pectora liberae
 quantis fatigaret ruinis,
 20 indomitas prope qualis undas

exercet auster pleiadum choro
 scindente nubis, inpiger hostium
 vexare turmas et frementem
 mittere equum medios per ignis.

25 sic tauriformis volvitur Aufidus,
 qui regna Dauni praefluit Appuli,
 cum saevit horrendamque cultis
 diluviem meditatur agris,

ut barbarorum Claudius agmina
 30 ferrata vasto diruit inpetu
 primosque et extremos metendo
 stravit humum, sine clade victor,

te copias, te consilium et tuos
 praebente divos. nam tibi quo die
 35 portus Alexandria supplex
 et vacuam patefecit aulam,

fortuna lustro prospera tertio
belli secundos reddidit exitus,
laudemque et optatum peractis
0 imperiis decus adrogavit.

te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae,

5 te fontium qui celat origines
Nilusque et Ister, te rapidus Tigris,
te beluosus qui remotis
obstrepit Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
0 duraeque tellus audit Hiberiae,
te caede gaudentes Sygambri
conpositis venerantur armis.

XV.

Phoebus volentem proelia me loqui
victas et urbis increpuit lyra,
ne parva Tyrrhenum per aequor
vela darem. tua, Caesar, aetas

5 fruges et agris rettulit uberes
et signa nostro restituit Iovi
derepta Parthorum superbis
postibus et vacuum duellis

Ianum Quirini clausit et ordinem
10 rectum evaganti frena licentiae
iniecit emovitque culpas
et veteres revocavit artis

per quas Latinum nomen et Italiae
crevere vires famaue et imperi
15 porrecta maiestas ad ortus
solis ab Hesperio cubili.

custode rerum Caesare non furor
civilis aut vis exiget otium,
non ira, quae procudit ensis
20 et miseris inimicat urbis.

non qui profundum Danuvium bibunt
edicta rumpent Iulia, non Getae,
non Seres infidive Persae,
non Tanain prope flumen orti.

25 nosque et profestis lucibus et sacris
inter iocosi munera Liberi,
cum prole matronisque nostris
rite deos prius adprecati,

virtute functos more patrum duces
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
progeniem Veneris canemus.

Q. HORATHII FLACCI
CARMEN SAECULARE.

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

5 quo Sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dis quibus septem placuere colles
dicere carmen.

alme Sol, curru nitido diem qui
10 promis et celas aliusque et idem
nasceris, possis nihil urbe Roma
visere maius.

rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
15 sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis:

diva, producas subolem, patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci

20 lege marita,

certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentis.

25 vosque veraces cecinisse, parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

fertilis frugum pecorisque tellus
30 spicea donet Cererem corona,
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aerae.

condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
35 siderum regina bicornis audi
Luna puellas.

Roma si vestrum est opus Iliaequae
litus Etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare laris et urbem
40 sospite cursu,

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis,

45 di, probos mores docilis iuventae,
di, senectutis placidae quietem
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne,

quaeque vos bobus veneratur albis
50 clarus Anchisae Venerisque sanguis,
inpetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

iam mari terraque manus potentis
Medus Albanasque timet securis,
55 iam Scythae responsa petunt, superbi
nuper, et Indi.

iam Fides et Pax et Honos Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet adparetque beata pleno
60 Copia cornu.

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

5 si Palatinas videt aequus aras,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum.

0 quaeque Aventinum tenet Algidumque
quindecim Diana preces virorum
curat et votis puerorum amicas
adplicat auris.

haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
5 doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

Q. HORATHII FLACCI
E P O D O N

LIBER.

I.

- Ibis Liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
subire, Maecenas, tuo?
- 5 quid nos, quibus te vita si superstite
iucunda, si contra, gravis,
utrumne iussi persequemur otium,
non dulce, ni tecum simul,
an hunc laborem mente laturo decet
- 10 qua ferre non mollis viros?
feremus, et te vel per Alpium iuga
inhospitalem et Caucasum,
vel occidentis usque ad ultimum sinum
forti sequemur pectore.
- 15 roges tuum labore quid iuven meo
inbellis ac firmus parum?
comes minore sum futurus in metu,
qui maior absentis habet;

ut adsidens inplumibus pullis avis
 serpentium adlapsus timet
 magis relictis, non uti sit auxili
 latura plus praesentibus.
 libenter hoc et omne militabitur
 bellum, in tuae spem gratiae,
 non ut iuvenis inligata pluribus
 aratra nitantur meis
 pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis,
 neque ut superni villa candens Tusculi
 Circaea tangat moenia.
 satis superque me benignitas tua
 ditavit: haud paravero
 quod aut avarus ut Chremes terra premam,
 discinctus aut perdam ut nepos.

 II.

Beatus ille qui procul negotiis,
 ut prisca gens mortalium,
 paterna rura bobus exercet suis
 solutus omni fenore,
 neque excitatur classico miles truci,

- neque horret iratum mare,
forumque vitat et superba civium
potentiorum limina.
ergo aut adulta vitium propagine
10 altas maritat populos,
aut in reducta valle mugientium
prospectat errantis greges,
inutilisve falce ramos amputans
feliciores inserit,
15 aut pressa puris mella condit amphoris
aut tondet infirmas ovis:
vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
ut gaudet insitiva decerpens pyra,
20 certantem et uvam purpurae,
qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium.
libet iacere modo sub antiqua ilice,
modo in tenaci gramine:
25 labuntur altis interim rivis aquae,
queruntur in silvis aves,
fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
somnos quod invitet levis.
at cum tonantis annus hibernus Iovis
30 imbris nivisque comparat,
aut trudit acris hinc et hinc multa cane
apros in obstantis plagas,

aut amite levi rara tendit retia
turdis edacibus dolos,
35 pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
iucunda captat praemia.
quis non malarum quas amor curas habet
haec inter obliviscitur?
quodsi pudica mulier in partem iuвет
40 domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta solibus
pernicis uxor Appuli,
sacrum vetustis exstruat lignis focum
lassi sub adventum viri,
45 claudensque textis cratibus laetum pecus
distenta siccet ubera,
et horna dulci vina promens dolio
dapes inemptas adparet:
non me Lucrina iuverint conchyliа
50 magisve rhombus aut scari,
si quos Eois intonata fluctibus
hiems ad hoc vertat mare,
non Afra avis descendat in ventrem meum,
non attagen Ionicus
55 iucundior, quam lecta de pinguissimis
oliva ramis arborum,
aut herba lapathi prata amantis et gravi
malvae salubres corpori,
vel agna festis caesa terminalibus,

- 60 vel haedus ereptus lupo.
 has inter epulas ut iuvat pastas ovis
 videre properantis domum,
 videre fessos vomerem inversum boves
 collo trahentis languido,
 65 positosque vernas, ditis examen domus,
 circum renidentis laris.
 haec ubi locutus fenerator Alfius,
 iam iam futurus rusticus,
 omnem redegit idibus pecuniam,
 70 quaerit calendis ponere.
-

III.

- Parentis olim siquis in pia manu
 senile guttur fregerit,
 edit cicutis alium nocentius.
 o dura messorum ilia!
 5 quid hoc veneni saevit in praecordiis?
 num viperinus his cruor
 incoctus herbis me fefellit, an malas
 Canidia tractavit dapes?
 ut Argonautas praeter omnis candidum
 10 Medea mirata est ducem,

ignota tauris inligaturum iuga
perunxit hoc Iasonem,
hoc delibutis ulta donis pelicem
serpente fugit alite.
nec tantus umquam siderum insedit vapor
siticulosae Apuliae,
nec munus umeris efficacis Herculis
inarsit aestuosius.
at si quid umquam tale concupiveris,
iocose Maecenas, precor
manum puella savie opponat tuo,
extrema et in sponda cubet.

III.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit
tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus
et crura dura compede.
licet superbus ambules pecunia,
fortuna non mutat genus.
videsne, sacram metiente te viam
cum bis trium ulnarum toga,
ut ora vertat huc et huc euntium

- 10 liberrima indignatio?
 'sectus flagellis hic triumphalibus
 praeconis ad fastidium
 arat Falerni mille fundi iugera,
 et Appiam mannis terit,
- 15 sedilibusque magnus in primis eques
 Othone contempto sedet.
 quid attinet tot ora navium gravi
 rostrata duci pondere
 contra latrones atque servilem manum,
- 20 hoc hoc tribuno militum?'
-

V.

- 'At o deorum quidquid in caelo regit
 terras et humanum genus,
 quid iste fert tumultus aut quid omnium
 voltus in unum me truces?
- 5 per liberos te, si vocata partibus
 Lucina veris adfuit,
 per hoc inane purpurae decus precor,
 per improbaturum haec Iovem,
 quid ut noverca me intueris aut uti
- 10 petita ferro belua?'

ut haec trementi questus ore constitit
insignibus raptis puer,
inpube corpus, quale posset in pia
mollire Thracum pectora,
5 Canidia brevibus implicata viperis
crinis et incomptum caput
iubet sepuleris caprificos erutas,
iubet cupressus funebris
et uncta turpis ova ranae sanguine
plumamque nocturnae strigis
herbasque quas Iolcos atque Hiberia
mittit venenorum ferax
et ossa ab ore rapta ieiunae canis
flammis aduri Colchicis.
at expedita Sagana, per totam domum
5 spargens Avernalis aquas,
horret capillis ut marinus asperis
echinus aut Laurens aper.
abacta nulla Veia conscientia
ligonibus duris humum
exhauriebat ingemens laboribus,
quo posset infossus puer
longo die bis terque mutatae dapis
inemori spectaculo,
cum promineret ore quantum exstant aqua
suspensa mento corpora,
exsucta uti medulla et aridum iecur

- amoris esset poculum,
 interminato cum semel fixae cibo
 40 intabuissent pupulae.
 non defuisse masculae libidinis
 Ariminensem Foliam
 et otiosa credidit Neapolis
 et omne vicinum oppidum,
 45 quae sidera excantata voce Thessala
 lunamque caelo deripit.
 hic inresectum saeva dente livido
 Canidia rodens pollicem
 quid dixit aut quid tacuit? °o rebus meis
 50 non infideles arbitrae,
 Nox et Diana quae silentium regis
 arcana cum fiunt sacra,
 nunc nunc adeste, nunc in hostilis domos
 iram atque numen vertite.
 55 formidolosis dum latent silvis ferae
 dulci sopore languidae,
 senem, quod omnes rideant, adulterum
 latrent Suburanae canes
 nardo perunctum quale non perfectius
 60 meae laborarint manus.
 quid accidit? cur dira barbarae minus
 venena Medae valent,
 quibus superbam fugit ulta pelicem,
 magni Creontis filiam,

5 cum palla, tabo munus imbutum, novam
incendio nuptam abstulit.
atqui nec herba nec latens in asperis
radix fefellit me locis.
indormit unctis omnium cubilibus
0 oblivione pelicum.
a a, solutus ambulat veneficae
scientioris carmine.
non usitatis, Vare, potionibus,
o multa fleturum caput,
5 ad me recurre nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus:
maius parabo, maius infundam tibi
fastidienti poculum,
priusque caelum sidet inferius mari
0 tellure porrecta super
quam non amore sic meo flagres uti
bitumen atris ignibus.
sub haec puer iam non ut ante mollibus
lenire verbis inpias,
5 sed dubius unde rumperet silentium
misit Thyesteas preces.
venena maga non fas nefasque, non valent
convertere humanam vicem.
diris agam vos: dira detestatio
0 nulla expiatur victima.
quin, ubi perire iussus exspiravero,

nocturnus occurram furor,
 petamque voltus umbra curvis unguibus,
 quae vis deorum est manium,
 95 et inquietis adsidens praecordiis
 pavore somnos auferam.
 vos turba vicitim hinc et hinc saxis petens
 contundet obscaenas anus.
 post insepulta membra different lupi
 100 et Esquilinae alites,
 neque hoc parentes heu mihi superstites
 effugerit spectaculum.'

 VI.

Quid inmerentis hospites vexas canis
 ignavus adversum lupos?
 quin huc inanis, si potes, vertis minas
 et me remorsurum petis.
 5 nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
 amica vis pastoribus,
 agam per altas aure sublata nivis,
 quaecumque praecedet fera.
 tu cum timenda voce complesti nemus,
 10 proiectum odoraris cibum.

cave, cave: namque in malos asperrimus
parata tollo cornua,
qualis Lycambae spretus infido gener,
aut acer hostis Bupalò.
an si quis atro dente me petiverit,
inultus ut flebo puer?

VII.

Quo, quo scelesti ruitis aut cur dexteris
aptantur enses conditi?
parumne campis atque Neptuno super
fusum est Latini sanguinis,
non ut superbas invidiae Carthaginis
Romanus arcis ureret,
intactus aut Britannus ut descenderet
sacra catenatus via,
sed ut secundum vota Parthorum sua
urbs haec periret dextera?
neque hic lupis mos nec fuit leonibus
numquam nisi in dispar feris.
furorne caecos an rapit vis acrior
an culpa? responsum date.
tacent, et albus ora pallor inficit

mentesque percussae stupent.
sic est: acerba fata Romanos agunt
scelusque fraternae necis,
ut inmerentis fluxit in terram Remi
20 sacer nepotibus cruor.

VIII.

Rogare longo putidam te saeculo
viris quid enervet meas,
cum sit tibi dens ater et rugis vetus
frontem senectus exaret
5 hietque turpis inter aridas natis
podex velut crudae bovis?
sed incitat me pectus et mammae putres,
equina quales ubera,
venterque mollis et femur tumentibus
10 exile suris additum.
esto beata, funus atque imagines
ducant triumphales tuum,
nec sit marita quae rotundioribus
onusta bacis ambulet.
15 quid quod libelli stoici inter sericos

iacere pulvillos amant?
 inlitterati num minus nervi rigent?
 minusve languet fascinum?
 quod ut superbo provoces ab inguine,
 20 ore adlaborandum est tibi.

VIII.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes
 victore laetus Caesare
 tecum sub alta (sic Iovi gratum) domo,
 beate Maecenas, bibam
 5 sonante mixtum tibiis carmen lyra,
 hac Dorium, illis barbarum:
 ut nuper, actus cum freto Neptunius
 dux fugit ustis navibus,
 minatus urbi vincla, quae detraxerat
 10 servis amicus perfidis.
 Romanus eheu (posterī negabitis)
 emancipatus feminae
 fert vallum et arma miles et spadonibus
 servire rugosis potest,
 15 interque signa turpe militaria

sol adspicit conopium.
at huc frementis verterunt bis mille equos
Galli canentes Caesarem,
hostiliumque navium portu latent
20 puppes sinistrorsum citae.
io Triumphe, tu moraris aureos
currus et intactas boves,
io Triumphe, nec Iugurthino parem
bello reportasti ducem
25 neque Africani cui super Carthaginem
virtus sepulcrum condidit.
terra marique victus hostis punico
lugubre mutavit sagum,
aut ille centum nobilem Cretam urbibus
30 ventis iturus non suis,
exercitatas aut petit Syrtis noto,
aut fertur incerto mari.
capaciores adfer huc, puer, scyphos
et Chia vina aut Lesbia,
35 vel quod fluentem nauseam coerceat
metire nobis Caecubum.
curam metumque Caesaris rerum iuvat
dulci Lyaeo solvere.

X.

Mala soluta navis exit alite
ferens olentem Maevium.
ut horridis utrumque verberes latus,
auster, memento fluctibus.
niger rudentis eurus inverso mari
fractosque remos differat,
insurgat aquilo quantus altis montibus
frangit trementis ilices,
nec sidus atra nocte amicum adpareat,
qua tristis Orion cadit,
quietiore nec feratur aequore
quam Graia victorum manus
cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
in inpiam Aiakis ratem.
o quantus instat navitis sudor tuis
tibique pallor luteus
et illa non virilis eiulatio,
preces et aversum ad Iovem,
Ionius udo cum remugiens sinus
noto carinam ruperit.
opima quodsi praeda curvo litore
porrecta mergos iuveris,

libidosus inmolabitur caper
et agna Tempestatibus.

XI.

- Petti, nihil me sicut antea iuvat
scribere versiculos amore percussum gravi,
amore qui me praeter omnis expetit
mollibus in pueris aut in puellis urere.
- 5 hic tertius december ex quo destiti
Inachia furere silvis honorem decutit.
heu me, per urbem, nam pudet tanti mali,
fabula quanta fui, conviviorum et paenitet
in quis amantem et languor et silentium
- 10 arguit et latere petitus imo spiritus.
‘contrane lucrum nil valere candidum
pauperis ingenium’ querebar adplorans tibi,
simul calentis inverecundus deus
fervidiore mero arcana promorat loco.
- 15 ‘quodsi meis inaestuet praecordiis
libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
fomenta volnus nil malum levantia,
desinet inparibus certare summotus pudor.’
ubi haec severus te palam laudaveram,

iussus abire domum ferebar incerto pede
ad non amicos heu mihi postis et heu
limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
nunc gloriantis quamlibet mulierculam
vincere mollitie amor Lycisci me tenet;
unde expedire non amicorum queant
libera consilia nec contumeliae graves,
sed alius ardor aut puellae candidae
aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas
mittis nec firmo iuveni neque naris obesae?
namque sagacius unus odoror,
polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
quam canis acer ubi lateat sus.
qui sudor vietis et quam malus undique membris
crescit odor, cum pene soluto
indomitam properat rabiem sedare neque illi
iam manet umida creta colorque
stercore fucatus crocodili iamque subando
tenta cubilia tectaque rumpit;

- vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
 °Inachia langues minus ac me;
 15 Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
 mollis opus. pereat male quae te
 Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
 cum mihi Cous adesset Amyntas,
 cuius in indomito constantior inguine nervus.
 20 quam nova collibus arbor inhaeret.
 muricibus Tyriis iteratae vellera lanæ
 cui properabantur? tibi nempe,
 ne foret aequalis inter conviva, magis quem
 diligeret mulier sua quam te.
 25 o ego non felix, quam tu fugis ut pavet acris
 agna lupos capreaeque leones.

 XIII.

- Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
 nivesque deducunt Iovem; nunc mare nunc silvae
 Threicio aquilone sonant. rapiamus, amice,
 occasionem de die, dumque virent genua
 5 et decet, obducta solvatur fronte senectus.
 tu vina Torquato move consule pressa meo.
 cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna

reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
levare diris pectora sollicitudinibus,
nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
‘invicte mortalis dea nate puer Thetide,
te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois:
unde tibi reditum certo subtemine parcae
rupere, nec mater domum caerula te revehet.
illic omne malum vino cantuque levato,
deformis aegrimoniae dulcibus adloquii.’

XIII.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus,
pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
arente fauce traxerim,
candide Maecenas, occidis saepe rogando:
deus deus nam me vetat
inceptos, olim promissum carmen, iambos
ad umbilicum adducere.
non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teium,

- qui persaepe cava testudine flevit amorem
non elaboratum ad pedem .
ureris ipse miser. quodsi non pulchrior ignis
accendit obsessam Ilion,
15 gaude sorte tua: me libertina neque uno
contenta Phryne macerat.
-

XV.

- Nox erat et caelo fulgebat luna sereno
inter minora sidera,
cum tu magnorum numen laesura deorum
in verba iurabas mea,
5 artius atque hedera procera adstringitur ilex
lentis adhaerens bracchiis,
dum pecori lupus et nautis infestus Orion
turbaret hibernum mare,
intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
10 fore hunc amorem mutuum.
o dolitura mea multum virtute Neaera:
nam si quid in Flacco virist,
non feret adsiduas potiori te dare noctis,
et quaeret iratus parem:
15 nec semel offensae cedit constantia formae,

si certus intrarit dolor.
et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
superbus incedis malo,
sis pecore et multa dives tellure licebit,
tibi que Pactolus fluat,
nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
forma que vincas Nirea,
heu translatos alio maerebis amores:
ast ego vicissim risero.

XVI.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit,
quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
aemula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer
novisque rebus infidelis Allobrox,
nec fera caerulea domuit Germania pube
parentibusque abominatus Hannibal,
in pia perdemus devoti sanguinis aetas,
ferisque rursus occupabitur solum.
barbarus heu cineres insistet victor et urbem
eques sonante verberabit ungula,
quæque carent ventis et solibus ossa Quirini

- (nefas videre) dissipabit insolens.
- 15 forte quid expediat communiter aut melior pars
malis carere quaeritis laboribus:
nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
velut profugit exsecrata civitas
agros atque laris patrios habitandaque fana
- 20 apris reliquit et rapacibus lupis,
ire pedes quocumque ferent, quocumque per undas
notus vocabit aut protervus Africus.
sic placet, an melius quis habet suadere? secunda
ratem occupare quid moramur alite?
- 25 sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
in mare seu celsus procurrerit Appenninus,
- 30 novaque monstra iunxerit libidine
mirus amor, iuuet ut tigris subsidere cervis,
adulteretur et columba miluo,
credula nec ramos timeant armenta leones,
ametque salsa levis hircus aequora.
- 35 haec et quae poterunt reditus abscindere dulcis
eamus omnis exsecrata civitas,
aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
inominata perprimat cubilia.
vos quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
- 40 Etrusca praeter et volate litora.

nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
 petamus arva, divites et insulas,
 reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis
 et inputata floret usque vinea,
 germinat et numquam fallentis termes olivae,
 suamque pulla ficus ornat arborem,
 mella cava manant ex ilice, montibus altis
 levis crepante lympa desilit pede.
 illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
 refertque tenta grex amicus ubera,
 nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
 neque intumescit alta viperis humus.
 pluraque felices mirabimur, ut neque largis
 aquosus eurus arva radat imbribus,
 pingua nec siccis urantur semina glaebis,
 utrumque rege temperante caelitum.
 non huc Argoo contendit remige pinus,
 neque inpudica Colchis intulit pedem;
 non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
 laboriosa nec cohors Ulixei.
 [nulla nocent pecori contagia, nullius astri
 gregem aestuosa torret inpotentia.]
 Iuppiter illa piae secrevit litora genti,
 ut inquinavit aere tempus aureum,
 aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum
 piis secunda, vate me, datur fuga.

XVII.

- Iam iam efficaci do manus scientiae,
supplex et oro regna per Proserpinae,
per et Dianae non movenda numina,
per atque libros carminum valentium
5 refixa caelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris
citumque retro solve, solve turbinem.
movit nepotem Telephus Nereium
in quem superbus ordinarat agmina
10 Mysorum et in quem tela acuta torserat.
unxere matres Iliae addictum feris
alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
postquam relictis moenibus rex procidit
heu pervicacis ad pedes Achillei.
15 saetosa duris exuere pellibus
laboriosi remiges Ulixei
volente Circa membra: tum mens et sonus
relapsus atque notus in voltus honor.
dedi satis superque poenarum tibi,
20 amata nautis multum et institoribus.
fugit iuventas et verecundus color,
reliquit ossa pelle amicta lurida,
tuis capillus albus est odoribus;

5 nullum a labore me reclinat otium ,
5 urguet diem nox et dies noctem neque est
levare tenta spiritu praecordia .
ergo negatum vincor ut credam miser ,
Sabella pectus increpare carmina
caputque Marsa dissilire nenia .
0 quid amplius vis ? o mare et terra , ardeo
quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore nec Sicana fervida
virens in Aetna flamma : tu , donec cinis
iniuriosis aridus ventis ferar ,
5 cales venenis officina Colchicis ?
quae finis aut quod me manet stipendium ?
effare : iussas cum fide poenas luam ,
paratus expiare , seu poposceris
centum iuencos , sive mendaci lyra
0 voles sonari 'tu pudica , tu proba' ,
perambulabis astra sidus aureum .
infamis Helenae Castor offensus vicem
fraterque magni Castoris , victi prece ,
adempta vati reddidere lumina :
5 et tu (potes nam) solve me dementia ,
o nec paternis obsoleta sordibus
neque in sepulcris pauperum prudens anus
novendialis dissipare pulveres :
tibi hospitale pectus et purae manus ,
0 tuusque venter Pactumeius , et tuo

- cruore rubros obstetrix pannos lavit,
 utcumque fortis exsilis puerpera.
 quid obseratis auribus fundis preces?
 non saxa nudis surdiora navitis
- 55 Neptunus alto tundit hibernus salo.
 inultus ut tu riseris Cotyttia
 volgata, sacrum liberi Cupidinis,
 et Esquilini pontifex venefici
 inpune ut urbem nomine inpleris meo?
- 60 quid proderat ditasse Pelignas anus
 velociusve miscuisse toxicum?
 sed tardiora fata te votis manent;
 ingrata misero vita ducenda est in hoc,
 novis ut usque suppetas laboribus.
- 65 optat quietem Pelopis infidi pater
 egens benignae Tantalus semper dapis,
 optat Prometheus obligatus aliti,
 optat supremo collocare Sisyphus
 in monte saxum: sed vetant leges Iovis.
- 70 voles modo altis desilire turribus,
 modo ense pectus Norico recludere,
 frustra que vincla gutturi nectes tuo
 fastidiosa tristis aegrimonia.
 vectabor umeris tunc ego inimicis eques,
- 75 meaque terra cedet insolentiae.
 an quae movere cereas imagines,
 ut ipse nosti curiosus, et polo

deripere lunam vocibus possim meis,
possim crematos excitare mortuos
desiderique temperare pocula,
plorem artis in te nil agentis exitus?"

Q. HORATHI FLACCI
S A T I R A R U M

LIBER PRIMUS.

I.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentis?
‘o fortunati mercatores’ gravis annis
5 miles ait multo iam fractus membra labore.
contra mercator navim iactantibus austris
‘militia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.’
agricolam laudat iuris legumque peritus,
10 sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
ille, datis vadibus qui rure extractus in urbemst,
solos felices viventis clamat in urbe.
cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
delassare valent Fabium. ne te morer, audi
15 quo rem deducam. si quis deus ‘en ego’ dicat
‘iam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. eia.

quid statis?' nolint. atqui licet esse beatis.
20 quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas
iratus buccas inflet neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
praeterea, ne sic ut qui iocularia ridens
percurram (quamquam ridentem dicere verum
25 quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
doctores, elementa velint ut discere prima:
sed tamen amoto quaeramus seria ludo),
ille gravem duro terram qui vertit aratro,
perfidus hic caupo, miles nautaeque per omne
30 audaces mare qui currunt, hac mente laborem
sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
parvola (nam exemplo est) magni formica laboris
ore trahit quodcumque potest atque addit acervo
35 quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
quae, simul inversum contristat aquarius annum,
non usquam prorepat et illis utitur ante
quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
demeat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
40 nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
quid iuvat inmensum te argenti pondus et auri
furtim defossa timidum deponere terra?
'quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem.'
at ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
45 milia frumenti tua triverit area centum,

non tuus hoc capiet venter plus ac meus : ut si
 reticulum panis venalis inter onusto
 forte vehas umero , nihilo plus accipias quam
 qui nil portarit . vel dic quid referat intra
 50 naturae finis viventi , iugera centum an
 mille aret ? ‘at suave est ex magno tollere acervo.’
 dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquis,
 cur tua plus laudes cumeris granaria nostris ?
 ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 55 vel cyatho et dicas ‘magno de flumine malim
 quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.’ eo fit,
 plenior ut siquos delectet copia iusto,
 cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
 at qui tantuli eget quanto est opus , is neque limo
 60 turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis .
 at bona pars hominum decepta cupidine falso
 ‘nil satis est’ inquit , ‘quia tanti quantum habeas sis.’
 quid facias illi ? iubeas miserum esse , libenter
 quatenus id facit : ut quidam memoratur Athenis
 65 sordidus ac dives , populi contemnere voces
 sic solitus , ‘populus me sibilat , at mihi plaudo
 ipse domi simul ac nummos contemplor in arca.’
 Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 flumina — quid rides ? mutato nomine de te
 70 fabula narratur : congestis undique saccis
 indormis inhians et tamquam parcere sacris
 cogere aut pictis tamquam gaudere tabellis .

nescis quo valeat nummus, quem praebeat usum?
panis ematur, olus, vini sextarius, adde
5 quis humana sibi doleat natura negatis.
an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
formidare malos fures, incendia, servos,
ne te concipitent fugientes, hoc iuvat? horum
semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
0 at si condoluit temptatum frigore corpus,
aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
adsideat, fomenta paret, medicum roget ut te
suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis?
non uxor salvum te volt, non filius; omnes
5 vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
miraris, cum tu argento post omnia ponas,
si nemo praestet quem non merearis amorem?
at si cognatos, nullo natura labore
quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
0 infelix operam perdas, ut si quis asellum
in campo doceat parentem currere frenis?
denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
pauperiem metuas minus et finire laborem
incipias parto quod avebas, ne facias quod
5 Ummidius quidam. non longa est fabula. dives
ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
non umquam servo melius vestiret, ad usque
supremum tempus ne se penuria victus
opprimeret metuebat. at hunc liberta securi

- 100 divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
‘quid mi igitur suades? ut vivam Naevius aut sic
ut Nomentanus?’ pergis pugnantia secum
frontibus adversis componere. non ego avarum
cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
- 105 est inter Tanain quiddam socerumque Viselli:
est modus in rebus, sunt certi denique fines,
quos ultra citraque nequit consistere rectum.
illuc unde abii redeo, qui nemo, ut avarus,
se probet ac potius laudet diversa sequentis,
- 110 quodque aliena capella gerat distentius uber,
tabescat, neque se maiori pauperiorum
turbae conparet, hunc atque hunc superare laboret
(sic festinanti semper locupletior obstat),
ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
- 115 instat equis auriga suos vincentibus, illum
praeteritum temnens extremos inter euntem.
inde fit ut raro, qui se vixisse beatum
dicat et exacto contentus tempore vita
cedat uti conviva satur, reperire queamus.
- 120 iam satis est. ne me Crispini scrinia lippi
conpilasse putes, verbum non amplius addam.
-

II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli.
quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse
dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
frigus quo duramque famem propellere possit.
hunc si perconteris, avi cur atque parentis
praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
omnia conductis coemens obsonia nummis,
sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
dives agris, dives positus in fenore nummis:
quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet;
nomina sectatur modo sumpta veste virili
sub patribus duris tironum. 'maxime' quis non
'Iuppiter' exclamat simul atque audivit. 'at in se
pro quaestu sumptum facit hic.' vix credere possis
quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti
fabula quem miserum gnato vixisse fugato
inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
si quis nunc quaerat 'quo res haec pertinet?', illuc:

- dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
- 25 Malthinus tunicis demissis ambulat, est qui
 inguen ad obscaenum subductis usque facetus.
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas
 quarum subsuta talos tegat instita veste:
- 30 contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem.
 quidam notus homo cum exiret fornice, 'macte
 virtute esto' inquit sententia dia Catonis:
 'nam simul ac venas inflavit taetra libido,
 huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
- 35 permolere uxores.' 'nolim laudariet' inquit
 'sic me' mirator cunni Cupiennius albi.
 audire est operae pretium, procedere recte
 qui moechos non voltis, ut omni parte laborent
 utque illis multo corrupta dolore voluptas
- 40 atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
 hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
 ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
 praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos
 hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
- 45 accidit, ut cuidam testis caudamque salacem
 demeterent ferro. 'iure' omnes: Galba negabat.
 tutior at quanto merx est in classe secunda,
 libertinarum dico: Sallustius in quas
 non minus insanit quam qui moechatur. at hic si,
- 50 qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste

munifico esse licet, vellet bonus atque benignus esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno. hoc amat et laudat, 'matronam nullam ego tango.'
 5 ut quondam Marsaeus, amator Originis ille, qui patrium mimae donat fundumque laremque, 'nil fuerit mi' inquit 'cum uxoribus umquam alienis.' verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde fama malum gravius quam res trahit. an tibi abunde
 0 personam satis est, non illud quidquid ubique officit evitare? bonam deperdere famam, rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter est in matrona, ancilla peccesne togata?
 Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 5 nomine deceptus, poenas dedit usque superque quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus, exclusus fore, cum Longarenus foret intus. huic si mutonis verbis mala tanta videnti diceret haec animus 'quid vis tibi? numquid ego a te
 0 magno prognatum depono consule cunnum velatumque stola, mea cum conferbuit ira?' quid responderet? 'magno patre nata puellast.' at quanto meliora monet pugnanciaque istis dives opis natura suae, tu si modo recte dispensare velis ac non fugienda petendis
 5 immiscere. tuo vitio rerumne labores nil referre putas? quare, ne paeniteat te,

desine matronas sectarier, unde laboris
 plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
 80 nec magis huic, inter niveos viridisque lapillos
 sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum est femur aut crus
 rectius; atque etiam melius persaepe togataest.
 adde huc quod mercem sine fucis gestat, aperte
 quod venale habet ostendit, nec siquid honestist
 85 iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
 regibus hic mos est, ubi equos mercantur: opertos
 inspiciunt, ne si facies, ut saepe, decora
 molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
 quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
 90 hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
 contemplere oculis, Hypsaea caecior illa
 quae mala sunt spectes. 'o crus, o bracchia!' verum
 depugis, nasuta, brevi latere ac pede longost.
 matronae praeter faciem nil cernere possis,
 95 cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
 si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
 hoc facit insanum), multae tibi tum officient res,
 custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
 ad talos stola demissa et circumdata palla,
 100 plurima quae invideant pure adparere tibi rem.
 altera, nil obstat; Cois tibi paene viderest
 ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
 metiri possis oculo latus. an tibi mavis
 insidias fieri pretiumque avellier ante

05 quam mercem ostendi? leporem venator ut alta
 in nive sectetur, positum sic tangere nolit,
 cantat, et adponit 'meus est amor huic similis: nam
 transvolat in medio posita et fugientia captat.'
 hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 10 atque aestus curasque gravis e pectore tolli?
 nonne, cupidinibus statuatur natura modum quem,
 quid latura sibi, quid sit dolitura, negatum,
 quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
 num, tibi cum faucis urit sitis, aurea quaeris
 5 pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
 pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina,
 num, si
 ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 non ego: namque parabilem amo Venerem facilemque.
 0 illam 'post paullo, sed pluris, si exierit vir'
 Gallis, hanc Philodemus ait sibi quae neque magno
 stet pretio neque cunctetur cum est iussa venire.
 candida rectaque sit, munda hactenus ut neque longa
 nec magis alba velit quam dat natura videri.
 5 haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
 Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
 nec vereor ne dum futuo vir rure recurrat,
 ianua frangatur, latret canis, undique magno
 pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 0 desiliat mulier, miseram se conscia clamet,

cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
 discincta tunica fugiendum est et pede nudo,
 ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
 deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

 III.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 ut numquam inducant animum cantare rogati,
 iniussi numquam desistant. Sardus habebat
 ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 5 si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 quicquam proficeret; si conlibuisset, ab ovo
 usque ad mala citaret 'io bacchae', modo summa
 voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
 nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
 10 currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
 saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
 omnia magna loquens, modo 'sit mihi mensa tripes et
 concha salis puri et toga quae defendere frigus
 15 quamvis crassa queat'; decies centena dedisses
 huic parco, paucis contento, quinque diebus
 nil erat in oculis; noctis vigilabat ad ipsum
 mane, diem totum stertebat; nil fuit umquam

sic impar sibi. nunc aliquis dicat mihi 'quid tu?
 0 nullane habes vitia?' immo alia et fortasse minora.
 Maenius absentem Novium cum carperet, 'heus tu'
 quidam ait, 'ignoras te an ut ignotum dare nobis
 verba putas?' 'egomet mi ignosco' Maenius inquit.
 stultus et inprobus hic amor est dignusque notari.
 5 cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
 cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
 quam aut aquila aut serpens Epidaurius? at tibi contra
 evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 iracundior est paullo, minus aptus acutis
 0 naribus horum hominum; rideri possit eo quod
 rusticius tonso toga defluit et male laxus
 in pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
 non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
 inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
 5 concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim
 natura, aut etiam consuetudo mala; namque
 neglectis urenda filix innascitur agris.
 illuc praeventamur, amatorem quod amicae
 turpia decipiunt caecum vitia aut etiam ipsa haec
 0 delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
 vellem in amicitia sic erraremus, et isti
 errori nomen virtus posuisset honestum.
 at pater ut gnati, sic nos debemus amici
 siquod sit vitium non fastidire. strabonem
 5 adpellat paetum pater, et pullum, male parvus

- si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
balbutit scaurum pravis fultum male talis.
parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
50 et iactantior hic paullo est: concinnus amicis
postulat ut videatur. at est truculentior atque
plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.
caldior est: acris inter numeretur. opinor,
haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
55 at nos virtutes ipsas invertimus atque
sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
tardo cognomen, pingui damus. hic fugit omnis
insidias nullique malo latus obdit apertum:
60 cum genus hoc inter vitae versemur, ubi acris
invidia atque vigent ubi crimina, pro bene sano
ac non incauto fictum astutumque vocamus.
simplicior quis et est qualem me saepe libenter
obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
65 aut tacitum inpellat quovis sermone: 'molestus,
communi sensu plane caret' inquamus. eheu
quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
nam vitiis nemo sine nascitur: optimus illest,
qui minimis urguetur. amicus dulcis, ut aequumst,
70 cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce,
si modo plura mihi bona sunt, inclinet, amari
si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.

qui ne tuberibus propriis offendat amicum
 postulat, ignoscet verrucis illius: aequumst
 75 peccatis veniam poscentem reddere rursus.
 denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
 cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
 ponderibus modulisque suis ratio utitur ac res
 ut quaeque est ita suppliciiis delicta coercet?
 80 siquis eum servum, patinam qui tollere iussus
 semesos piscis tepidumque ligurrierit ius,
 in cruce suffigat, Labeone insanior inter
 sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
 maius peccatum est: paullum deliquit amicus,
 85 quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus
 odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
 qui nisi, cum tristes misero venere calendae,
 mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
 porrecto iugulo historias captivus ut audit.
 90 conminxit lectum potus mensave catillum
 Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
 aut positum ante mea quia pullum in parte catini
 sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
 sit mihi? quid faciam si furtum fecerit aut si
 95 prodiderit commissa fide sponsumve negarit?
 quis paria esse fere placuit peccata, laborant
 cum ventum ad verum est: sensus moresque re-
 pugnant
 atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.

cum prorepserunt primis animalia terris,
100 mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
unguibus et pugnīs, dein fustibus, atque ita porro
pugnabant armis quae post fabricaverat usus;
donec verba, quibus voces sensusque notarent,
nominaque invenere: dehinc absistere bello,
105 oppida coeperunt munire, et ponere leges,
ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter;
nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
causa, sed ignotis perierunt mortibus illi
quos Venerem incertam rapiētes more ferarum
110 viribus editior caedebat ut in grege taurus.
iura inventa metu iniusti fateare necessest,
tempora si fastosque velis evolvere mundi.
nec natura potest iusto secernere iniquum,
dividit ut bona diversis, fugienda petendis,
115 nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
qui teneros caulīs alieni fregerit horti
et qui nocturnus sacra divum legerit. adsit
regula, peccatis quae poenas inroget aequas,
ne scutica dignum horribili sectere flagello.
120 nam ut ferula caedas meritum maiora subire
verbera non vereor, cum dicas esse paris res
furta latrociniis et magnis parva mineris
falce recisurum simili te, si tibi regnum
permittant homines. si dives, qui sapiens est,
125 et sutor bonus et solus formosus et est rex,

cur optas quod habes? 'non nosti quid pater' inquit
 'Chrysippus dicat. sapiens crepidas sibi numquam
 nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens.' qui?
 'ut quamvis tacet Hermogenes cantor tamen atque
 30 optimus est modulator, ut Alfenus vafer omni
 abiecto instrumento artis clausaque taberna
 tonsor erat, sapiens operis sic optimus omnis
 est opifex solus, sic rex.' vellunt tibi barbam
 lascivi pueri; quos tu nisi fuste coerces,
 35 urgueris turba circum te stante miserque
 rumperis et latras, magnorum maxime regum.
 ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
 praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
 40 ignoscent, siquid peccaro stultus, amici,
 inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 privatusque magis vivam te rege beatus.

 IIII.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 atque alii quorum comoedia prisca virorumst,
 siquis erat dignus describi, quod malus ac fur,
 quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 5 famosus, multa cum libertate notabant.

hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
emunctae naris, durus componere versus.
nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
10 ut magnum, versus dictabat stans pede in uno;
cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
scribendi recte; nam ut multum, nil moror. ecce
Crispinus minimo me provocat: 'accipe, si vis,
15 accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
custodes; videamus uter plus scribere possit.'
di bene fecerunt inopis me quodque pusilli
finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
at tu conclusas hircinis follibus auras,
20 usque laborantis dum ferrum molliat ignis,
ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
delatis capsis et imagine, cum mea nemo
scripta legat volgo recitare timentis ob hanc rem
quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote pluris
25 culpari dignos. quemvis media elige turba:
aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat;
hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
hic mutat mercis surgente a sole ad eum quo
30 vespertina tepet regio, quin per mala praeceptis
fertur uti pulvis collectus turbine, nequid
summa deperdat metuens aut ampliet ut rem:

omnes hi metuunt versus, odere poetas.

35 'foenum habet in cornu, longe fuge: dummodo risum
 excutiat, sibi non, non cuiquam parcat amico;
 et quodcumque semel chartis inleverit, omnis
 gestiet a furno redeuntis scire lacuque,
 et pueros et anus.' agedum, pauca accipe contra.
 40 primo ego me illorum, dederim quibus esse poetis,
 excerpam numero: neque enim concludere versum
 dixeris esse satis; neque siqui scribat uti nos
 sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 ingenium cui sit, cui mens diviniore atque os
 magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 45 idcirco quidam comoedia necne poema
 esset quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 differt sermoni, sermo merus. 'at pater ardens
 saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 50 filius uxorem grandi cum dote recuset,
 ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
 noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
 audiret leviora, pater si viveret? ergo
 non satis est puris versum perscribere verbis,
 55 quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
 quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
 olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 tempora certa modosque et quod prius ordine ver-
 bumst

- posterius facias, praeponens ultima primis,
 60 non, ut si solvas 'postquam Discordia taetra
 belli ferratos postis portasque refregit,'
 invenias etiam disiecti membra poetae.
 hactenus haec: alias iustum sit necne poema,
 nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 65 suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
 ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
 magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
 et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 aut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
 70 non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me?
 nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
 quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli,
 nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
 non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
 75 scripta foro recitent sunt multi quique lavantes:
 suave locus voci resonat conclusus. inanis
 hoc iuvat, haud illud quaerentis, num sine sensu,
 tempore num faciant alieno. 'laedere gaudes'
 inquit, 'et hoc studio pravus facis.' unde petium
 80 hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum
 vixi cum quibus? 'absentem qui rodit amicum,
 qui non defendit alio culpante, solutos
 qui captat risus hominum famamque dicacis,
 fingere qui non visa potest, commissa tacere
 85 qui nequit, hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.'

saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
 e quibus unus avet quavis adspargere cunctos
 praeter eum qui praebet aquam; post hunc quoque
 potus,

condita cum verax aperit praecordia Liber.

0 hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
 infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
 lividus et mordax videor tibi? mentio siqua
 de Capitolini furtis iniecta Petilli

5 te coram fuerit, defendas ut tuus est mos:
 'me Capitolinus convictore usus amicoque
 a puero est, causaque mea permulta rogatus
 fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe:
 sed tamen admiror quo pacto iudicium illud

00 fugerit.' hic nigrae sucus lolliginis, haec est
 aerugo mera. quod vitium procul afore chartis,
 atque animo prius, ut siquid promittere de me
 possum aliud vere, promitto. liberius si
 dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris

05 cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me,
 ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
 cum me hortaretur, parce frugaliter atque
 viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset,
 'nonne vides, Albi ut male vivat filius, utque

10 Baius inops? magnum documentum, ne patriam rem
 perdere quis velit': a turpi meretricis amore

cum deterreret, 'Scetani dissimilis sis':
 ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti
 possem, 'deprensi non bella est fama Treboni'
 115 aiebat: 'sapiens, vitatu quidque petitu
 sit melius, causas reddet tibi. mi satis est si
 traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 dum custodis eges, vitam famamque tueri
 incolumem possum: simul ac duraverit aetas
 120 membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me
 formabat puerum dictis, et sive iubebat
 ut facerem quid, 'habes auctorem quo facias hoc,'
 unum ex iudicibus selectis obiciebat,
 sive vetabat, 'an hoc inhonestum et inutile factu
 125 necne sit addubites, flagret rumore malo cum
 hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros
 exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
 sic teneros animos aliena opprobria saepe
 absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,
 130 perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis
 ignoscas vitiis teneor. fortassis et istinc
 largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
 consilium proprium. neque enim, cum lectulus aut me
 porticus exceptit, desum mihi. 'rectius hoc est,
 135 hoc faciens vivam melius. sic dulcis amicis
 occurram. hoc quidam non belle: numquid ego illi
 inprudens olim faciam simile?' haec ego mecum
 compressis agito labris; ubi quid datur oti,

inludo chartis. hoc est mediocribus illis
10 ex vitiiis unum: cui si concedere nolis,
multa poetarum veniat manus, auxilio quae
sit mihi: nam multo plures sumus ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

V.

Egressum magna me accepit Aricia Roma
hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus: inde Forum Appi,
differtum nautis, cauponibus atque malignis.
hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
indico bellum, cenantis haud animo aequo
exspectans comites. iam nox inducere terris
umbras et caelo diffundere signa parabat.
tum pueri nautis, pueris convicia nautae
ingerere. 'huc adpelle. trecentos inseris. ohe
iam satis est.' dum aes exigitur, dum mula ligatur,
tota abit hora. mali culices ranaeque palustres
avertunt somnos. absentem ut cantat amicam
multa prolutus vappa nauta atque viator
certatim, tandem fessus dormire viator

- incipit ac missae pastum retinacula mulae
 nauta piger saxo religat stertitque supinus.
 20 iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
 sentimus; donec cerebrosus prosilit unus
 ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
 fuste dolat. quarta vix demum exponimur hora.
 ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
 25 milia tum pransi tria repimus atque subimus
 inpositum saxis late candentibus Anxur.
 huc venturus erat Maecenas optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 legati, aversos soliti componere amicos.
 30 hic oculis ego nigra meis collyria lippus
 inlinere. interea Maecenas advenit atque
 Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
 Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 35 linquimus, insani ridentes praemia scribae,
 praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.
 in Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.
 postera lux oritur multo gratissima: namque
 40 Plotius et Varius Sinuessae Vergiliusque
 occurrunt, animae quales neque candidiores
 terra tulit neque quis me sit devinctior alter.
 o qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
 nil ego contulerim iucundo sanus amico.

5 proxima Campano ponti quae villula, tectum
 praebuit, et parochi quae debent ligna salemque.
 hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
 lusum it Maecenas, dormitum ego Vergiliusque:
 namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
 0 hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
 quae super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 musa, velim memores et quo patre natus uterque
 contulerit litis. Messi clarum genus Osci,
 5 Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
 ad pugnam venere. prior Sarmentus 'equi te
 esse feri similem dico.' ridemus, et ipse
 Messius 'accipio', caput et movet. 'o tua cornu
 ni foret exsecto frons' inquit, 'quid faceres, cum
 0 sic mutilus miniteris?' at illi foeda cicatrix
 saetosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
 pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
 nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 5 multa Cicirrus ad haec. donasset iamne catenam
 ex voto laribus, quaerebat: scriba quod esset,
 nilo deterius dominae ius esse: rogabat
 denique cur umquam fugisset, cui satis una
 farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
 0 prorsus iucunde cenam producimus illam.
 tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes

paene macros arsit dum turdos versat in igni.
nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Volcano summum properabat lambere tectum.
75 convivas avidos cenam servosque timentis
tum rapere atque omnis restinguere velle videres.
incipit ex illo montis Appulia notos
ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
numquam erepsemus nisi nos vicina Trivici
80 villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
udos cum foliis ramos urente camino.
hic ego mendacem stultissimus usque puellam
ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
intentum Veneri: tum inmundo somnia visu
85 nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
quattuor hinc rapimur viginti et milia redis,
mansuri oppidulo quod versu dicere non est,
signis perfacile est. venit vilissima rerum
hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
90 callidus ut soleat umeris portare viator:
nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna,
qui locus a forti Diomede est conditus olim.
flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
95 carpentes iter et factum corruptius imbri.
postera tempestas melior, via peior ad usque
Bari moenia piscosi. dein Gnatia lymphis
iratis exstructa dedit risusque iocosque,

dum flamma sine tura liquescere limine sacro
 00 persuadere cupit. credat Iudaeus Apella,
 non ego. namque deos didici securum agere aevum,
 nec siquid miri faciat natura deos id
 tristis ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaequest.

VI.

Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
 incoluit finis, nemo generosior est te,
 nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus
 olim qui magnis legionibus imperitarent,
 ut plerique solent, naso suspendis adunco
 ignotos, ut me libertino patre natum.
 cum referre negas quali sit quisque parente
 natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 multos saepe viros nullis maioribus ortos
 et vixisse probos amplis et honoribus auctos:
 contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 non umquam pretio pluris licuisse, notante
 iudice quo nosti populo, qui stultus honores
 saepe dat indignis et famae servit ineptus,

- qui stupet in titulis et imaginibus . quid oportet
 nos facere a volgo longe longeque remotos ?
 namque esto , populus Laevino mallet honorem
 20 quam Decio mandare novo , censorque moveret
 Appius , ingenuo si non essem patre natus :
 vel merito , quoniam in propria non pelle quiessem .
 sed fulgente trahit constrictos gloria curru
 non minus ignotos generosis . quo tibi , Tilli ,
 25 sumere depositum clavum fierique tribuno ?
 invidia adcrevit , privato quae minor esset .
 nam ut quisque insanus nigris medium inpediit crus
 pellibus et latum demisit pectore clavum ,
 audit continuo ‘ quis homo hic est , quo patre natus ? ’
 30 ut siqui aegrotet quo morbo Barrus haberi
 et cupiat formosus , eat quacumque , puellis
 iniciat curam quaerendi singula , quali
 sit facie , sura , quali pede , dente , capillo ,
 sic qui promittit , civis , urbem sibi curae ,
 35 imperium fore et Italiam , delubra deorum ,
 quo patre sit natus , num ignota matre inhonestus ,
 omnis mortalis curare et quaerere cogit .
 ‘ tune , Syri Damae aut Dionysi filius , audes
 deicere de saxo civis aut tradere Cadmo ? ’
 40 ‘ at Novius collega gradu post me sedet uno :
 namque est ille , pater quod erat meus . ’ ‘ hoc tibi
 Paullus
 et Messalla videris ? at hic , si plostra ducenta

concurrantque foro tria funera magna, sonabit
cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos?

45 nunc ad me redeo libertino patre natum,
quem rodunt omnes libertino patre natum,
nunc quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim
quod mihi pareret legio Romana tribuno.
dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
50 iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum,
praesertim cautum dignos adsumere, prava
ambitione procul. felicem dicere non hoc
me possim, casu quod te sortitus amicum:
nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
55 Vergilius, post hunc Varius dixere quid essem.
ut veni coram, singultim pauca locutus
(infans namque pudor prohibebat plura profari)
non ego me claro natum patre, non ego circum
me Satureiano vectari rura caballo,
60 sed quod eram narro. respondes, ut tuus est mos,
pauca: abeo, et revocas nono post mense iubesque
esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco
quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
65 atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
mendosa est natura, alioqui recta, velut si
egregio inspersos reprendas corpore naevos,
si neque avaritiam neque sordis nec mala lustra
obiciet vere quisquam mihi, purus et insons,

- 70 ut me collaudem, si et vivo carus amicis,
causa fuit pater his, qui macro pauper agello
noluit in Flavi ludum me mittere, magni
quo pueri magnis e centurionibus orti
laevo suspensi loculos tabulamque lacerto
75 ibant octonos referentes idibus aeris,
sed puerum est ausus Romam portare docendum
artis quas doceat quivis eques atque senator
semet prognatos. vestem servosque sequentis,
in magno ut populo, siqui vidisset, avita
80 ex re praebere sumptus mihi crederet illos.
ipse mihi custos incorruptissimus omnis
circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
qui primus virtutis honos, servavit ab omni
non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
85 nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
mercedes sequerer: neque ego essem questus; at hoc
nunc
laus illi debetur et a me gratia maior.
nil me paeniteat sanum patris huius; eoque
90 non, ut magna dolo factum negat esse suo pars
quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
sic me defendam. longe mea discrepat istis
et vox et ratio. nam si natura iuberet
a certis annis aevum remeare peractum,
95 atque alios legere, ad fastum quoscumque parentes

optaret sibi quisque, meis contentus honestos
fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
iudicio volgi, sanus fortasse tuo, quod
nollem onus haud umquam solitus portare molestum.
100 nam mihi continuo maior quaerenda foret res
atque salutandi plures, ducendus et unus
et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
exirem, plures calones atque caballi
pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
105 ire licet mulo vel si libet usque Tarentum,
mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos;
obiciet nemo sordis mihi quas tibi, Tilli,
cum Tiburte via praetorem quinque secuntur
te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
110 hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
milibus atque aliis vivo. quacumque libidost
incedo solus, percontor quanti olus ac far,
fallacem circum vespertinumque pererro
saepe forum, adsisto divinis. inde domum me
115 ad porri et ciceris refero laganique catinum;
cena ministratur pueris tribus et lapis albus
pocula cum cyatho duo sustinet, adstat echinus
vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
120 surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
ad quartam iaceo: post hanc vagor aut ego lecto

- aut scripto quod me tacitum iuuet. unguor olivo,
 non quo fraudatis inmundus Natta lucernis.
- 125 ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
 admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
 pransus non avide, quantum interpellat inani
 ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 vita solutorum misera ambitione gravique;
- 130 his me consolor victurum suavius ac si
 quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.
-

VII.

- Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
- 5 Clazomenis, et iam litis cum Rege molestas,
 durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
- 10 convenit (hoc etenim sunt omnes iure molesti
 quo fortes quibus adversum bellum incidit. inter
 Hectors Priamiden, animosum atque inter Achillem
 ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,

non aliam ob causam nisi quod virtus in utroque
 15 summa fuit: duo si discordia vexet inertis
 aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
 cum Lycio Glaucō, discedat pigrior, ultro
 muneribus missis), Bruto praetore tenente
 20 ditē Asiam Rupili et Persi par pugnāt uti non
 compositum melius cum Bitho Bacchius. in ius
 acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam; ridetur ab omni
 conventu; laudat Brutum laudatque cohortem,
 solem Asiae Brutum adpellat stellasque salubris
 25 adpellat comites, excepto Rege; canem illum,
 invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
 flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 tum Praenestinus salso multoque fluenti
 expressa arbusto regerit convicia, durus
 30 vindemiator et invictus, cui saepe viator
 cessisset magna compellans voce cuculum.
 at Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat 'per magnos, Brute, deos te
 oro, qui reges consueris tollere, cur non
 35 hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuo-
 rumst.'

VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
 maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
 maxima formido : nam fures dextra coercet
 5 obscaenoque ruber porrectus ab inguine palus,
 ast inportunas volucris in vertice arundo
 terret fixa vetatque novis considerare in hortis.
 huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 conservus vili portanda locabat in arca ;
 10 hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
 Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
 mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 hic dabat ; heredes monumentum ne sequeretur.
 nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
 15 aggere in aprico spatium, quo modo tristes
 albis informem spectabant ossibus agrum ;
 cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
 hunc vexare locum curae sunt atque labori,
 quantum carminibus quae versant atque venenis
 20 humanos animos : has nullo perdere possum
 nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
 protulit os, quin ossa legant herbasque nocentis.
 vidi egomet nigra succinctam vadere palla

Canidiam, pedibus nudis passoque capillo,
5 cum Sagana maiore ululantem. pallor utrasque
fecerat horrendas adspectu. scalpere terram
unguibus et pullam divellere mordicus agnam
coeperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
manis elicerent animas responsa daturas.
0 lanea et effigies erat, altera cerea: maior
lanea, quae poenis conpesceret inferiorem;
cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
altera Tisiphonen. serpentes atque videres
5 infernas errare canis lunamque rubentem,
ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
mentior at siquid, merdis caput inquinat albis
corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
0 singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
umbrae cum Sagana resonarint triste et acutum
utque lupi barbam variae cum dente colubrae
abdiderint furtim terris, et imagine cerea
largior arserit ignis, et ut non testis inultus
15 horruerim voces furiarum et facta duarum?
nam displosa sonat quantum vesica pepedi
diffissa nate ficus: at illae currere in urbem.
Canidiae dentis, altum Saganae caliendrum
excidere atque herbas atque incantata lacertis
0 vincula cum magno risuque iocoque videres.

VIII.

- Ibam forte via sacra, sicut meus est mos,
 nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
 accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 arreptaque manu 'quid agis, dulcissime rerum?'
 5 'suaviter, ut nunc est' inquam, 'et cupio omnia quae
 vis.'
 cum adsectaretur, 'num quid vis?' occupo. at ille
 'noris nos' inquit; 'docti sumus.' hic ego 'pluris
 hoc' inquam 'mihi eris.' misere discedere quaerens,
 ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 10 dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
 manaret talos. 'o te, Bolane, cerebri
 felicem' aiebam tacitus, cum quidlibet ille
 garriret, vicos, urbem laudaret. ut illi
 nil respondebam, 'misere cupis' inquit 'abire:
 15 iamdudum video: sed nil agis; usque tenebo,
 prosequar hinc quo nunc iter est tibi.' 'nil opus est te
 circumagi: quendam volo visere non tibi notum:
 trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.'
 'nil habeo quod agam et non sum piger: usque se-
 20 quit te.'
 demitto auriculas ut iniquae mentis asellus
 cum gravius dorso subiit onus. incipit ille

'si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 non Varium facies: nam quis me scribere pluris
 aut citius possit versus? quis membra movere
 mollius? invideat quod et Hermogenes ego canto.'
 interpellandi locus hic erat: 'est tibi mater,
 cognati, quis te salvo est opus?' 'haud mihi quisquam.
 omnis composui.' 'felices! nunc ego resto.
 confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
 quod puero cecinit divina mota anus urna:
 hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
 nec laterum dolor aut tussis, nec tarda podagra:
 garrulus hunc quando consumet cumque: loquacis,
 si sapiat, vitet simul atque adoleverit aetas.'
 ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
 praeterita, et casu tum respondere vadato
 debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
 'si me amas' inquit, 'paullum hic ades.' 'inteream si
 aut valeo stare aut novi civilia iura:
 et propero quo scis.' 'dubius sum quid faciam' inquit,
 'tene relinquam an rem.' 'me, sodes.' 'non faciam' ille,
 et praecedere coepit. ego, ut contendere durum
 cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'
 hinc repetit: 'paucorum hominum et mentis bene
 sanae.

nemo dexterius fortuna est usus. haberes
 magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 hunc hominem velles si tradere. dispeream ni

summosses omnis.' 'non isto vivimus illic
 quo tu rere modo: domus hac nec purior ullast
 50 nec magis his aliena malis; nil mi officit, inquam,
 ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
 cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
 sic habet.' 'accendis quare cupiam magis illi
 . proximus esse.' 'velis tantummodo: quae tua virtus,
 55 expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
 difficilis aditus primos habet.' 'haud mihi dero:
 muneribus servos corrumpam; non, hodie si
 exclusus fuero, desistam; tempora quaeram,
 occurram in triviis, deducam. nil sine magno
 60 vita labore dedit mortalibus.' haec dum agit, ecce
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
 qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis?' et
 'quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi,
 et prensare manu lentissima bracchia, nutans,
 65 distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus
 ridens dissimulare, meum iecur urere bilis.
 'certe nescio quid secreto velle loqui te
 aiebas mecum.' 'memini bene, sed meliore
 tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin tu
 70 curtis Iudaeis oppedere?' 'nulla mihi' inquam
 'relligio est.' 'at mi: sum paullo infirmior, unus
 multorum. ignosces: alias loquar.' huncine solem
 tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus ac me
 sub cultro linquit. casu venit obvius illi

adversarius et 'quo tu turpissime?' magna
 inclamat voce, et 'licet antestari?' ego vero
 oppono auriculam. rapit in ius: clamor utrimque,
 undique concursus. sic me servavit Apollo.

X.

[Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
 defensore tuo pervincam, qui male factos
 emendare parat versus, hoc lenius ille
 quo melior vir et est longe subtilior illo
 qui multum puer et loris et funibus udis
 exhortatus, ut esset opem qui ferre poetis
 antiquis posset contra fastidia nostra,
 grammaticorum equitum doctissimus. ut redeam
 illuc,]

Nempe inconposito dixi pede currere versus
 Lucili. quis tam Lucili fautor ineptest
 ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
 urbem defricuit, charta laudatur eadem.
 nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera:
 nam sic
 et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
 ergo non satis est risu diducere rictum
 auditoris: et est quaedam tamen hic quoque virtus:

- est brevitate opus, ut currat sententia neu se
 10 inpediat verbis lassas onerantibus auris,
 et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 interdum urbani, parcentis viribus atque
 extenuantis eas consulto. ridiculum acri
 15 fortius et melius magnas plerumque secat res.
 illi scripta quibus comoedia prisca viris est
 hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
 Hermogenes umquam legit neque simius iste
 nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
 20 'at magnum fecit quod verbis Graeca Latinis
 miscuit.' o seri studiorum, quine putetis
 difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
 contigit? 'at sermo lingua concinnus utraque
 suavior, ut Chio nota si commixta Falernist.'
 25 cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
 dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,
 cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 30 verba foris malis Canusini more bilinguis.
 atqui ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 post mediam noctem visus, cum somnia vera,
 'in silvam non ligna feras insanius ac si
 35 magnas Graecorum malis implere catervas.'

turgidus Alpinus iugulat dum Memnona dumque
 defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
 quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa
 nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
 0 arguta meretrice potes Davoque Chremeta
 eludente senem comis garrere libellos
 unus vivorum, Fundani; Polio regum
 facta canit pede ter percusso; forte epos acer
 ut nemo Varius ducit; molle atque facetum
 5 Vergilio adnuerunt gaudentes rure camenae:
 hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
 inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
 haerentem capiti cum multa laude coronam.
 10 at dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
 plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,
 tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
 nil comis tragici mutat Lucilius Acci,
 non ridet versus Enni gravitate minores,
 15 cum de se loquitur non ut maiore reprensus?
 quid vetat et nosmet Lucili scripta legentis
 quaerere num illius, num rerum dura negarit
 versiculos natura magis factos et euntis
 mollius ac si quis pedibus quid claudere senis,
 20 hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
 ante cibum versus, totidem cenatus, Etrusci
 quale fuit Cassi rapido ferventius anni

ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
 65 comis et urbanus, fuerit limatior idem
 quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 quamque poetarum seniorum turba: sed ille,
 si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
 detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
 70 perfectum traheretur, et in versu faciendo
 saepe caput scaberet, vivos et roderet unguis.
 saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
 scripturus, neque te ut miretur turba labores,
 contentus paucis lectoribus. an tua demens
 75 vilibus in ludis dictari carmina malis?
 non ego: nam satis est equitem mihi plaudere, ut
 audax

contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
 men moveat cimex Pantilius aut cruciet quod
 vellicet absentem Demetrius aut quod ineptus
 80 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
 Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
 Valgius et probet haec Octavius optimus atque
 Fuscus et haec utinam Viscorum laudet uterque.
 ambitione relegata te dicere possum,
 85 Polio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque
 vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
 compluris alios, doctos ego quos et amicos
 prudens praetereo: quibus haec, sint qualiacumque,

adridere velim, doliturus si placeant spe
deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
discipularum inter iubeo plorare cathedras.
i, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

Q. HORATHII FLACCI
S A T I R A R U M

LIBER SECUNDUS.

I.

Sunt quibus in satira videar nimis acer et ultra
legem tendere opus ; sine nervis altera quidquid
conposui pars esse putat similisque meorum
mille die versus deduci posse. Trebati,
5 quid faciam praescribe. 'quiescas.' ne faciam, inquis,
omnino versus? 'aio.' peream male, si non
optimum erat: verum nequeo dormire. 'ter uncti
transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
inriguumque mero sub noctem corpus habento.
10 aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
praemia laturus.' cupidum, pater optime, vires
deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
agmina nec fracta pereuntis cuspide Gallos
15 aut labentis equo describit volnera Parthi.
'attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius.' haud mihi dero
cum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci

verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
 0 cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
 'quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
 Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
 cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et
 odit.'

quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
 5 accessit fervor capiti numerusque lucernis;
 Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
 pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
 milia: me pedibus delectat claudere verba
 Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
 0 ille velut fidis arcana sodalibus olim
 credebat libris, neque si male cesserat usquam
 decurrens alio neque si bene: quo fit ut omnis
 votiva pateat veluti descripta tabella
 vita senis. sequor hunc, Lucanus an Appulus anceps:
 5 nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
 missus ad hoc, pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
 quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
 sive quod Appula gens seu quod Lucania bellum
 incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
 0 quemquam animantem et me veluti custodiet ensis
 vagina tectus: quem cur destringere coner
 tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
 Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
 nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille

- 45 qui me commorit (melius non tangere, clamo)
 flebit et insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur et urnam,
 Canidia Albuci quibus est inimica venenum,
 grande malum Turius siquid se iudice certes:
- 50 ut quo quisque valet suspectos terreat utque
 imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
 dente lupo, cornu taurus petit; unde nisi intus
 monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
 matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum
- 55 ut neque calce lupo quemquam neque dente petit
 bos:
 sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 exspectat seu mors atris circumvolat alis,
 dives, inops, Romae seu fors ita iusserit exsul,
- 60 quisquis erit vitae scribam color. 'o puer, ut sis
 vitalis metuo et maiorum nequis amicus
 frigore te feriat.' quid? cum est Lucilius ausus
 primus in hunc operis componere carmina morem,
 detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
- 65 cederet, introrsum turpis, num Laelius et qui
 duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
 ingenio offensi aut laeso doluere Metello
 famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
 primores populi arripuit populumque tributim,
- 70 scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.

quin ubi se a volgo et scaena in secreta remorant
 virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
 nugari cum illo et discincti ludere donec
 decoqueretur olus soliti. quidquid sum ego, quamvis
 5 infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
 cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 invidia et fragili quaerens inlidere dentem
 offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
 dissentis. 'equidem nihil hinc diffindere possum.
 10 sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
 incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
 si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
 iudiciumque.' esto, si quis mala: sed bona si quis
 iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
 5 opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
 'solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

 II.

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva)
 discite, non inter lancis mensasque nitentis,
 5 cum stupet insanis acies fulgoribus et cum
 adclinis falsis animus meliora recusat,

verum hic inpransi mecum disquirite. 'cur hoc?'
 dicam, si potero. male verum examinat omnis
 corruptus iudex. leporem sectatus equove
 10 lassus ab indomito vel si Romana fatigat
 militia adsuetum graecari, seu pila velox
 molliter austerum studio fallente laborem
 seu te discus agit, pete cedentem aera disco,
 cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
 15 sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno
 ne biberis diluta. foris est promus et atrum
 defendens piscis hiemat mare: cum sale panis
 latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut
 qui partum? non in caro nidore voluptas
 20 summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere
 sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
 nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
 vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
 hoc potius quam gallina tergere palatum,
 25 corruptus vanis rerum; quia veneat auro
 rara avis et picta pandat spectacula cauda:
 tamquam ad rem attineat quicquam. num vesceris ista
 quam laudas pluma? cocto num adest honor idem?
 carne tamen, quamvis distat nihil, hac magis illam
 30 inparibus formis deceptum te petere esto:
 unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
 captus hiet, pontisne inter iactatus an amnis
 ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem

mullum, in singula quem minuas pulmenta neces-
 sest.

5 ducit te species, video. quo pertinet ergo
 proceros odisse lupos? quia scilicet illis
 maiorem natura modum dedit, his breve pondus:
 ieiunus raro stomachus volgaria temnit.

‘porrectum magno magnum spectare catino
 0 vellem’ ait harpyiis gula digna rapacibus. at vos
 praesentes, austri, coquite horum obsonia. quam-
 quam

putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
 atque acidas mavolt inulas. needum omnis abacta
 5 pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
 nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 infamis. quid? tum rhombos minus aequor alebat?
 tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
 0 donec vos auctor docuit praetorius. ergo
 siquis nunc mergos suavis edixerit assos,
 parebit pravi docilis Romana iuventus.
 sordidus a tenui victu distabit, Ofello
 iudice. nam frustra vitium vitaveris illud
 5 si te alio pravum detorseris. Avidienus,
 cui canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 quinquennis oleas est et silvestria corna,
 ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et

- cuius odorem olei nequeas perferre, licebit
 60 ille repotia natalis aliosve dierum
 festos albatus celebret, cornu ipse bilibri
 caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
 quali igitur victu sapiens utetur et horum
 utrum imitabitur? hac urguet lupo, hac canis, aiunt.
 65 mundus erit qua non offendat sordibus atque
 in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
 Albuci senis exemplo, dum munia didit
 saevus erit; nec sic ut simplex Naevius unctam
 convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque
 magnum.
- 70 accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
 adferat. in primis valeas bene. nam variae res
 ut noceant homini credas, memor illius escae
 quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
 miscueris elixa, simul conchyliis turdis,
 75 dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum
 lenta feret pituita. vides ut pallidus omnis
 cena desurgat dubia? quin corpus onustum
 hesternis vitiis animum quoque praegravat una
 atque adfigit humo divinae particulam aerae.
- 80 alter, ubi dicto citius curata sopori
 membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 sive diem festum rediens advexerit annus,
 seu recreare volet tenuatum corpus ubique

85 accedent anni, tractari mollius aetas
 inbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam
 quam puer et validus praesumis mollitiem, seu
 dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
 rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 90 illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
 tardius adveniens vitiatum commodius quam
 integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 heroes natum tellus me prima tulisset.
 das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 95 occupet humanam? grandes rhombi patinaeque
 grande ferunt una cum damno dedecus: adde
 iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum
 et frustra mortis cupidum cum derit egenti
 as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
 100 iurgatur verbis: ego vectigalia magna
 divitiasque habeo tribus amplas regibus.' ergo
 quod superat non est melius quo insumere possis?
 cur eget indignus quisquam, te divite? quare
 templa ruunt antiqua deum? cur, inprobe, carae
 105 non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
 uni nimirum recte tibi semper erunt res,
 o magnus posthac inimicis risus. uterne
 ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
 pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
 110 an qui contentus parvo metuensque futuri
 in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?

quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 integris opibus novi non latius usum
 quam nunc accisis. videas metato in agello
 115 cum pecore et gnatis fortem mercede colonum
 'non ego' narrantem 'temere edi luce profesta
 quicquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
 ac mihi seu longum post tempus venerat hospes
 sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 120 vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis
 sed pullo atque haedo. tum pensilis uva secundas
 et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
 post hoc ludus erat culpa potare magistra;
 ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 125 explicuit vino contractae seria frontis.
 saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
 quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius
 aut vos,
 o pueri, nituistis ut huc novus incola venit?
 nam propriae telluris erum natura neque illum
 130 nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille;
 illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
 postremum expellet certe vivacior heres.
 nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum
 135 nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes
 fortiaque adversis opponite pectora rebus.'

III.

‘Si raro scribes, ut toto non quater anno
 membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 iratus tibi quod vini somnique benignus
 nil dignum sermone canas, quid fiet? at ipsis
 5 Saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo
 dic aliquid dignum promissis. incipe. nil est.
 culpantur frustra calami inmeritusque laborat
 iratis natus paries dis atque poetis.
 atqui voltus erat multa et praeclara minantis
 10 si vacuum tepido cepisset villula tecto.
 quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
 Eupolin, Archilochem, comites educere tantos?
 invidiam placare paras virtute relicta?
 contemnere, miser. vitanda est improba Siren
 15 desidia, aut quidquid vita meliore parasti
 ponendum aequo animo.’ di te, Damasippe, deaeque
 verum ob consilium donent tonsore. sed unde
 tam bene me nosti? ‘postquam omnis res mea Ianum
 ad medium fracta est, aliena negotia curo,
 20 excussus propriis. olim nam quaerere amabam
 quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
 quid sculptum infabre, quid fusum durius esset;
 callidus huic signo ponebam milia centum;

- hortos egregiasque domos mercarier unus
 25 cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
 inposuere mihi cognomen compita.' novi,
 et miror morbi purgatum te illius. 'atqui
 emovit veterem mire novus, ut solet in cor
 traiecto lateris miseri capitisve dolore,
 30 ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urguet.'
 dum ne quid simile huic, esto ut libet. 'o bone, ne te
 frustrere: insanis et tu stultique prope omnes,
 siquid Stertinius veri crepat, unde ego mira
 descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
 35 solatus iussit sapientem pascere barbam
 atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
 nam, male re gesta, cum vellem mittere operto
 me capite in flumen, dexter stetit et "cave faxis
 te quicquam indignum: pudor" inquit "te malus angit,
 40 insanos qui inter vereare insanus haberi.
 primum nam inquiram quid sit furere: hoc si erit in te
 solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
 quem mala stultitia et quemcumque inscitia veri
 caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
 45 autumat. haec populos, haec magnos formula reges,
 excepto sapiente, tenet. nunc accipe quare
 desipiant omnes aequae ac tu qui tibi nomen
 insano posuere. velut silvis ubi passim
 palantis error certo de tramite pellit,
 50 ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit, unus utrique

error sed variis inludit partibus, hoc te
 crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille
 qui te deridet caudam trahat. est genus unum
 stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignis,
 55 ut rupis fluviosque in campo obstare queratur:
 alterum et huic varum et nihilo sapientius ignis
 per medios fluviosque ruentis. clamet amica,
 mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor
 'hic fossa est ingens, hic rupes maxima: serva!'
 60 non magis audierit quam Fufius ebrius olim
 cum Ilionam edormit Catienis mille ducentis
 'mater, te adpello' clamantibus. huic ego volgus
 errori similem cunctum insanire docebo.
 insanit veteres statuas Damasippus emendo:
 65 integer est mentis Damasippi creditor? esto.
 'accipe quod numquam reddas mihi,' si tibi dicam,
 tunc insanus eris si acceperis? an magis excors
 reiecta praeda quam praesens Mercurius fert?
 scribe decem a Nerio, non est satis, adde Cicutae
 70 nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
 effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 cum rapies in ius malis ridentem alienis,
 fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
 si male rem gerere insani est, contra bene sani,
 75 putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
 dictantis quod tu numquam rescribere possis.
 audire atque togam iubeo componere, quisquis

ambitione mala aut argenti pallet amore,
 quisquis luxuria tristive superstitione
 80 aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
 dum doceo insanire omnis, vos ordine adite.
 danda est ellebori multo pars maxima avaris:
 nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 heredes Staberi summam incidere sepulcro,
 85 ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
 damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
 frumenti quantum metit Africa. 'sive ego prave
 seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi': credo
 hoc Staberi prudentem animum vidisse. 'quid ergo
 90 sensit cum summam patrimoni insculpere saxo
 heredes voluit?' quoad vixit, credidit ingens
 pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut, si
 forte minus locuples uno quadrante perisset,
 ipse videretur sibi nequior. omnis enim res,
 95 virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
 divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 clarus erit, fortis, iustus. 'sapiensne?' etiam, et rex
 et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
 speravit magnae laudi fore. quid simile isti
 100 Graecus Aristippus, qui servos proicere aurum
 in media iussit Libya, quia tardius irent
 propter onus segnes. uter est insanior horum?
 nil agit exemplum litem quod lite resolvit.
 siquis emat citharas, emptas conportet in unum,

105 nec studio citharae nec musae deditus ulli,
 si scalpra et formas non sutor, nautica vela
 aversus mercaturis, delirus et amens
 undique dicatur merito. qui discrepat istis
 qui nummos aurumque recondit nescius uti
 110 compositis metuensque velut contingere sacrum?
 siquis ad ingentem frumenti semper acervum
 porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
 audeat esuriens dominus contingere granum,
 ac potius foliis parcus vescatur amaris;
 115 si positus intus Chii veterisque Falerni
 mille cadis, nihil est, tercentum milibus, acre
 potet acetum; age, si et stramentis incubet unde
 octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 120 nimirum insanus paucis videatur, eo quod
 maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
 filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
 quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
 125 unguere si caulis oleo meliore caputque
 coeperis inpexa foedum porrigine? quare,
 si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
 undique? tun sanus? populum si caedere saxis
 incipias servosve tuos quos aere pararis,
 130 insanum te omnes pueri clamentque puellae:
 cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,

incolumi capite es. quid enim? neque tu hoc facis

Argis

nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.

an tu reris eum occisa insanisse parente

135 ac non ante malis dementem actum furiis quam

in matris iugulo ferrum teperfecit acutum?

quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,

nil sane fecit quod tu reprehendere possis:

non Pyladen ferro violare aususve sororem

140 Electram, tantum maledicit utrique vocando

hanc furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.

pauper Opimius argenti positi intus et auri,

qui Veientanum festis potare diebus

Campana solitus trulla vappamque profestis,

145 quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres

iam circum loculos et clavis laetus ovansque

curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis

excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque

effundi saccos nummorum, accedere pluris

150 ad numerandum: hominem sic erigit, addit et illud

‘ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.’

‘men vivo?’ ‘ut vivas igitur, vigila. hoc age.’ ‘quid vis?’

‘deficient inopem venae te ni cibus atque

ingens accedit stomacho fultura ruenti.

155 tu cessas? agedum, sume hoc tisanarium oryzae.’

‘quanti emptae?’ ‘parvo.’ ‘quanti ergo?’ ‘octussibus.’

‘eheu.

quid refert morbo an furtis pereamque rapinis? —
 ‘quisnam igitur sanus?’ qui non stultus. ‘quid avarus?’
 stultus et insanus. ‘quid, siquis non sit avarus?
 50 continuo sanus?’ minime. ‘cur, stoice?’ dicam.
 ‘non est cardiacus’ Craterum dixisse putato
 ‘hic aeger.’ recte est igitur surgetque? negabit,
 quod latus aut renes morbo temptentur acuto.
 non est periurus neque sordidus: inmolet aequis
 55 hic porcum laribus; verum ambitiosus et audax:
 naviget Anticyram. quid enim differt barathrone
 dones quidquid habes an numquam utare paratis?
 Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
 antiquo censu, natis divisisse duobus
 70 fertur et hoc moriens pueris dixisse vocatis
 ad lectum ‘postquam te talos, Aule, nucesque
 ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
 te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem,
 extimui ne vos ageret vesania discors,
 75 tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
 quare per divos oratus uterque penatis,
 tu cave ne minuas, tu ne maius facias id
 quod satis esse putat pater et natura coercet.
 praeterea ne vos titillet gloria, iure
 80 iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
 vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.
 in cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
 latus ut in circo spatiere et aeneus ut stes,

nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
 185 scilicet ut plausus quos fert Agrippa feras tu,
 astuta ingenuum volpes imitata leonem? —
 ne quis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?
 ‘rex sum’ nil ultra quaero plebeius. ‘et aequam
 rem imperito; at si cui videor non iustus, inulto
 190 dicere quod sentit permitto.’ maxime regum,
 di tibi dent capta classem deducere Troia.
 ergo consulere et mox respondere licebit?
 ‘consule.’ cur Ajax, heros ab Achille secundus,
 putescit, totiens servatis clarus Achivis?
 195 gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
 per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
 ‘mille ovium insanus morti dedit, inclutum Ulixen
 et Menelaum una mecum se occidere clamans.’
 tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
 200 ante aras spargisque mola caput, inprobe, salsa,
 rectum animi servas? ‘quorsum?’ insanus quid enim

Ajax

fecit cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
 uxore et gnato: mala multa precatus Atridis
 non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 205 ‘verum ego ut haerentis adverso litore navis
 eriperem prudens placavi sanguine divos.’
 nempe tuo, furiose. ‘meo, sed non furiosus.’ —
 qui species alias veri scelerisque tumultu
 permixtas capiet, conmotus habebitur, atque

10 stultitiane erret nihilum distabit an ira.

Aiax cum inmeritos occidit desipit agnos:
cum prudens scelus ob titulos admittis inanis,
stas animo, et purum est vitio tibi cum tumidum
est cor?

siquis lectica nitidam gestare amet agnam,
15 huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum,
Rufam aut Posillam adpellet fortique marito
destinet uxorem, interdicto huic omne adimat ius
praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.

quid? siquis gnatam pro muta devovet agna,
20 integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis. —
nunc age luxuriam et Nomentanum arripe mecum:

25 vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
hic simul accepit patrimoni mille talenta,
edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
unguentarius ac Tusci turba in pia vici,
cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
30 mane domum veniant. quid tum? venere frequentes.
verba facit leno: °quidquid mihi, quidquid et horum
cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel
cras.°

accipe quid contra iuvenis responderit aequus.

in nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum

- 235 cenem ego. tu piscis hiberno ex aequore verris.
 segnis ego, indignus qui tantum possideam. aufer.
 sume tibi deciens. tibi tantundem. tibi triplex,
 unde uxor media currit de nocte vocata?
 filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
- 240 scilicet ut deciens solidum absorberet, aceto
 diluit insignem bacam: qui sanior ac si
 illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum,
- 245 lusciniis soliti inpenso prandere coemptas:
 quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notati?
 aedificare casas, postello adiungere muris,
 ludere par inpar, equitare in arundine longa
 siquem delectet barbatum, amentia verset.
- 250 si puerilius his ratio esse evincet amare,
 nec quicquam differre utrumne in pulvere, trimus
 quale prius, ludas opus an meretricis amore
 sollicitus piores, quaero, faciasne quod olim
 mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
- 255 fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
 dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
 postquam est inpransi correptus voce magistri?
 porrigis irato puero cum poma, recusat.
 'sume, catelle.' negat. si non des, optet. amator
- 260 exclusus qui distat, agit ubi secum, eat an non,
 quo rediturus erat non arcessitus, et haeret

invisis foribus? 'ne nunc, cum me vocet ultro,
 accedam? an potius mediter finire dolores?
 exclusit; revocat. redeam? non, si obsecret.' ecce
 265 servus non paullo sapientior: 'o ere, quae res
 nec modum habet neque consilium, ratione modoque
 tractari non volt. in amore haec sunt mala, bellum,
 pax rursus: haec siquis tempestatis prope ritu
 mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 270 reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si
 insanire paret certa ratione modoque.'
 quid? cum Picenis excerpens semina pomis
 gaudes, si cameram percusti forte, penes te's?
 quid? cum balba feris annoso verba palato,
 275 aedificante casas qui sanior? adde cruorem
 stultitiae, atque ignem gladio scrutare modo; in quem
 Hellade percussa Marius cum praecipitat se
 cerritus fuit, an conmotae crimine mentis
 absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
 280 ex more inponens cognata vocabula rebus?
 libertinus erat, qui circum compita siccus
 lautis mane senex manibus currebat et 'unum
 (quid tam magnum?' addens) 'unum me surpите morti:
 dis etenim facile est' orabat; sanus utrisque
 285 auribus atque oculis: mentem, nisi litigiosus,
 exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque volgus
 Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 'Iuppiter, ingentis qui das adimisque dolores'

- mater ait pueri mensis iam quinque cubantis,
 290 'frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 mane die quo tu indicis ieiunia nudus
 in Tiberi stabit.' casus medicusve levarit
 aegrum ex praecipiti: mater delira necabit
 in gelida fixum ripa febrimque reducet:
- 295 quone malo mentem concussa? timore deorum."
 haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
 respicere ignoto discet pendentia tergo.'
- 300 stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
 qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
 insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
 'quid? caput abscissum manibus cum portat Agaue
 gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?'
- 305 stultum me fateor (liceat concedere veris)
 atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
 aegrotare putes animi vitio. 'accipe. primum
 aedificas, hoc est longos imitaris, ab imo
 ad summum totus moduli bipedalis: et idem
- 310 corpore maiorem rides Turbonis in armis
 spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
 an quodcumque facit Maecenas, te quoque verumst,
 tantum dissimilem, et tanto certare minorem?
 absentis ranae pullis vituli pede pressis,
- 315 unus ubi effugit, matri denarrat ut ingens

belua cognatos eliserit. illa rogare
 quantane, num tantum, sufflans se, magna fuisset.
 'maior dimidio.' 'num tantum?' cum magis atque
 se magis inflaret, 'non, si te ruperis' inquit,
 320 'par eris.' haec a te non multum abludit imago.
 adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino;
 quae siquis sanus fecit, sanus facis et tu.
 non dico horrendam rabiem, iam desine. 'cultum
 maiorem censu,' teneas, Damasippe, tuis te.
 325 'mille puellarum, puerorum mille furores.'
 o maior tandem parcas insane minori.

 IIII.

Unde et quo Catus? 'non est mihi tempus aventi
 ponere signa novis praeceptis, qualia vincent
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.'
 peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
 5 interpellarim. sed des veniam bonus, oro.
 quodsi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
 sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque.
 'quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 utpote res tenuis, tenui sermone peractas.'
 10 ede hominis nomen, simul et, Romanus an hospes.
 'ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.

- longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 ut suci melioris et ut magis alba rotundis,
 ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
- 15 caule suburbano qui siccis crevit in agris
 dulcior: inriguo nihil est elutius horto.
 si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 ne gallina malum responset dura palato,
 doctus eris vivam musto mersare Falerno:
- 20 hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
 natura est, aliis male creditur. ille salubris
 aestates peraget qui nigris prandia moris
 finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscibat mella Falerno:
- 25 mendose; quoniam vacuis committere venis
 nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
 prolueris melius. si dura morabitur alvus,
 mitulus et viles pellent obstantia conchae
 et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
- 30 lubrica nascentes inplent conchylia lunae:
 sed non omne mare est generosae fertile testae:
 murice Baiano melior Lucrina peloris,
 ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,
 pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
- 35 nec sibi cenarum quivis temere adroget artem,
 non prius exacta tenui ratione saporum.
 nec satis est cara piscis averrere mensa
 ignarum quibus est ius aptius et quibus assis

languidus in cubitum iam se conviva reponet.

- 40 UMBER et iligna nutritus glande rotundas
curvat aper lancis carnem vitantis inertem:
nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
vinea submittit capreas non semper edulis.
fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
- 45 piscibus atque avibus quae natura et foret aetas
ante meum nulli patuit quaesita palatum.
sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
nequaquam satis in re una consumere curam;
ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
50 quali perfundat piscis securus olivo.
Massica si caelo suppones vina sereno,
nocturna siquid crassi est tenuabitur aura
et decedet odor nervis inimicus: at illa
integrum perdunt lino vitiata saporem.
- 55 Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
vina, columbino limum bene colligit ovo,
quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
tostis marcentem squillis recreabis et Afra
potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
60 post vinum stomacho; perna magis et magis hillis
flagitat inmorsus refici, quin omnia malit
quaecumque inmundis fervent adlata popinis.
est operae pretium duplicis pernoscere iuris
naturam. simplex e dulci constat olivo,
65 quod pingui miscere mero muriaque decebit

- non alia quam qua Byzantia putuit orca.
 hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
 Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 pressa Venafranae quod baca remisit olivae.
- 70 Picens cedunt pomis Tiburtia suco:
 nam facie praestant. venucula convenit ollis:
 rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
 primus et invenior piper album cum sale nigro
- 75 incretum puris circumposuisse catillis.
 inmane est vitium dare milia terna macello
 angustoque vagos piscis urguere catino.
 magna movet stomacho fastidia seu puer unctis
 tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
- 80 sive gravis veteri creterrae limus adhaesit.
 vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
 ten lapides varios lutulenta radere palma
 et Tyrias dare circum inluta toralia vestis,
- 85 oblitum quanto curam sumptumque minorem
 haec habeant, tanto reprimi iustius illis
 quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
 docte Cati, per amicitiam divosque rogatus
 ducere me auditum perges quocumque memento.
- 90 nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
 non tamen interpret tantundem iuveris. adde
 voltum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus

non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
 non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 95 atque haurire queam vitae praecepta beatae.

V.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 responde, quibus amissas reparare queam res
 artibus atque modis. quid rides? 'iamne doloso
 non satis est Ithacam revehi patriosque penatis
 5 aspicere?' o nulli quicumque mentite, vides ut
 nudus inopsque domum redeam, te vate; neque illic
 aut apotheca procis intacta est aut pecus. atqui
 et genus et virtus, nisi cum re, vilior algast.
 'quando pauperiem missis ambagibus horres
 10 accipe qua ratione queas ditescere. turdus,
 sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
 res ubi magna nitet domino sene: dulcia poma
 et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
 ante larem gustet venerabilior lare dives:
 15 qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
 sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
 tu comes exterior, si postulet, ire recuses.'
 utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
 me gessi, certans semper melioribus. 'ergo

- 20 pauper eris.' fortem hoc animum tolerare iubebo:
 et quondam maiora tulit. tu protinus unde
 divitias aerisque ruam dic, augur, acervos.
 'dixi equidem et dico. captes astutus ubique
 testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
- 25 insidiatorem praeroso fugerit hamo,
 aut spem deponas aut artem inlusus omittas.
 magna minorve foro si res certabitur olim,
 vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
 qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
- 30 defensor: fama civem causaque priorem
 sperne, domi si gnatus erit fecundave coniunx.
 "Quinte," puta, aut "Publi" (gaudent praenomine
 molles
 auriculae), "tibi me virtus tua fecit amicum:
 ius anceps novi, causas defendere possum:
- 35 eripiet quivis oculos citius mihi quam te
 contemptum cassa nuce pauperet: haec mea curast,
 nequid tu perdas neu sis iocus." ire domum atque
 pelliculam curare iube; si cognitor ipse,
 persta atque obdura, seu rubra canicula findet
- 40 infantis statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hibernas cana nive conspuet Alps.
 "nonne vides" aliquis cubito stantem prope tangens
 inquiet, "ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?"
 plures adnabunt thunni et cetaria crescent.
- 45 si cui praeterea validus male filius in re

praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
 adrepe officiosus, ut et scribare secundus
 heres et, siquis casus puerum egerit Orco,
 50 in vacuum venias: perraro haec alea fallit.
 qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 abnuere et tabulas a te remove memento,
 sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
 cera velit versu; solus, multisne coheres,
 55 veloci percurre oculo. plerumque recoctus
 scribe ex quinqueviro corvum deludet hiantem
 captatorque dabit risus Nasica Corano.
 num furis an prudens ludis me obscura canendo?
 ‘o Laertiade, quidquid dicam aut erit aut non:
 60 divinare etenim magnus mihi donat Apollo.’
 quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
 ‘tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
 demissum genus Aenea, tellure marique
 magnus erit, forti nubet procera Corano
 65 filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
 tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque
 ut legat orabit; multum Nasica negatas
 accipiet tandem et tacitus leget invenietque
 nil sibi legatum praeter plorare suisque.
 70 illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa
 libertusve senem delirum temperet, illis
 accedas socius; laudes, lauderis ut absens.

- adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum
expugnare caput. scribet mala carmina vecors:
- 75 laudato. scortator erit: cave te roget; ultro
Penelopam facilis potiori trade. putasne,
perduci poterit tam frugi tamque pudica,
quam nequiere proci recto depellere cursu?
venit enim magnum donandi parca iuventus
- 80 nec tantum Veneris quantum studiosa culinae.
sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno
de sene gustarit tecum partita lucellum,
ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
me sene quod dicam factum est. anus inproba Thebis
- 85 ex testamento sic est elata: cadaver
unctum oleo largo nudis umeris tulit heres,
scilicet elabi si posset mortua; credo,
quod nimium institerat viventi. cautus adito,
neu desis operae neve inmoderatus abundes:
- 90 difficilem et morosum offendet garrulus; ultra
non, etiam sileas: Davus sis comicus atque
stes capite obstipo, multum similis metuenti.
obsequio grassare: mone, si increbuit aura,
cautus uti velet carum caput; extrahe turba
- 95 oppositis umeris; aurem substringe loquaci.
inportunus amat laudari: donec ohe iam!
ad caelum manibus sublatis dixerit, urgue et
crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
cum te servitio longo curaque levarit

100 et certum vigilans, Quartae sit partis Ulixes,
 audieris, heres, 'ergo nunc Dama sodalis
 nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?'
 sparge subinde, et si paullum potes inlacrimare, est
 gaudia prodentem voltum celare. sepulcrum
 105 permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
 egregie factum laudet vicinia. siquis
 forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
 110 imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.'

VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 et paullum silvae super his foret. auctius atque
 di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
 5 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
 si neque maiorem feci ratione mala rem
 nec sum facturus vitio culpave minorem,
 si veneror stultus nihil horum, 'o si angulus ille
 proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
 10 o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
 thesauro invento qui mercennarius agrum

- illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 Hercule!', si quod adest gratum iuvat, hac prece te oro,
 pingue pecus domino facias et cetera praeter
 15 ingenium, utque soles custos mihi maximus adsis.
 ergo ubi me in montis et in arcem ex urbe removi,
 quid prius inlustrem satiris musaque pedestri?
 nec mala me ambitio perdit nec plumbeus auster
 autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
- 20 Matutine pater, seu Iane libentius audis,
 unde homines operum primos vitaeque labores
 instituunt (sic dis placitum), tu carminis esto
 principium. Romae sponsorem me rapis: 'eia,
 ne prior officio quisquam respondeat, urge.'
 25 sive aquilo radit terras seu bruma nivalem
 interiore diem gyro trahit, ire necessest.
 postmodo quod mi obsit clare certumque locuto
 luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 'quid tibi vis, insane, et quam rem agis?' inprobus argu
 30 iratis precibus: 'tu pulses omne quod obstat,
 ad Maecenatem memori si mente recurras.'
 hoc iuvat et melli est, non mentiar. at simul atras
 ventum est Esquilias, aliena negotia centum
 per caput et circa saliunt latus. 'ante secundam
 35 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.'
 'de re communi scribae magna atque nova te
 orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.'
 'inprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.'

dixeris, experiar: 'si vis, potes' addit et instat.

40 septimus octavo propior iam fugerit annus
ex quo Maecenas me coepit habere suorum
in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere raeda
vellet iter faciens et cui concedere nugas
hoc genus, 'hora quota est?' 'Thraex est Gallina Syro
par?'

45 'matutina parum cautos iam frigora mordent,'
et quae rimosa bene deponuntur in aure.
per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
invidiae noster. ludos spectaverat una,
luserat in campo: 'Fortunae filius' omnes.

50 frigidus a rostris manat per compita rumor:
quicumque obvius est, me consulit: 'o bone (nam te
scire, deos quoniam propius contingis, oportet),
numquid de Dacis audisti?' nil equidem. 'ut tu
semper eris derisor.' at omnes di exagitent me
55 si quicquam. 'quid? militibus promissa Triquetra
praedia Caesar an est Itala tellure daturus?'
iurantem me scire nihil mirantur ut unum
scilicet egregii mortalem altique silenti.
perditur haec inter misero lux, non sine votis:

60 o rus, quando ego te aspiciam quandoque licebit
nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?
o quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?

- 65 o noctes cenaque deum, quibus ipse meique
ante larem proprium vescor vernasque procacis
pascō libatis dapibus. prout cuique libidost
siccāt inaequalis calices conviva solutus
legibus insanis, seu quis capit acria fortis
- 70 pocula seu modicis uvescit laetius. ergo
sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
nec male necne Lepos saltet, sed quod magis ad nos
pertinet et nescire malum est agitamur, utrumne
divitiis homines an sint virtute beati,
- 75 quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos,
et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrit anilis
ex re fabellas. siquis nam laudat Arelli
sollicitas ignarus opes, sic incipit, °olim
- 80 rusticus urbanum murem mus paupere fertur
accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
solveret hospitiiis animum. quid multa? neque ille
sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
- 85 aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
frusta dedit, cupiens varia fastidia cena
vincere tangentis male singula dente superbo,
cum pater ipse domus palea porrectus in horna
esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
- 90 tandem urbanus ad hunc “quid te iuvat” inquit,
“amice,

praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
 mortalis animas vivunt sortita neque ullast
 95 aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
 dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
 vive memor quam sis aevi brevis." haec ubi dicta
 agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
 ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 100 moenia nocturni subrepere. iamque tenebat
 nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
 in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 multaque de magna superessent fercula cena,
 105 quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
 ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 continuatque dapes nec non verniliter ipsis
 fungitur officiis, praelambens omne quod adfert.
 110 ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
 rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
 valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 currere per totum pavidi conclave, magisque
 exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
 115 personuit canibus. tum rusticus "haud mihi vita
 est opus hac" ait et "valeas: me silva cavusque
 tutus ab insidiis tenui solabitur ervo".

VII.

- 'Iamdudum ausculto et cupiens tibi dicere servus
 pauca reformido.' Davusne? 'ita, Davus, amicum
 mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
 ut vitale putes.' age, libertate decembri,
 5 quando ita maiores voluerunt, utere, narra.
 'pars hominum vitiis gaudet constanter et urguet
 propositum, pars multa natat, modo recta capessens,
 interdum pravis obnoxia. saepe notatus
 cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
 10 vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
 aedibus ex magnis subito se conderet unde
 mundior exiret vix libertinus honeste,
 iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
 vivere, Vertumnis quotquot sunt natus iniquis.
 15 scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
 contudit articulos, qui pro se tolleret atque
 mitteret in phimum talos, mercede diurna
 conductum pavit: quanto constantior isdem
 in vitiis, tanto levius miser ac prior ille
 20 qui iam contento, iam laxo fune laborat.'
 non dices hodie quorsum haec tam putida tendant,
 furcifer? 'ad te, inquam.' quo pacto, pessime? 'laudas
 fortunam et mores antiquae plebis, et idem,

siquis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
 25 aut quia non sentis quod clamas rectius esse
 aut quia non firmus rectum defendis et haeres
 nequiquam caeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas, absentem rusticus urbem
 tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
 30 ad cenam, laudas securum olus ac, velut usquam
 vinctus eas, ita te felicem dicis amasque
 quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 convivam: "nemon oleum fert ocius? ecquis
 35 audit?" cum magno blateras clamore fugisque.
 Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
 discedunt. "etenim fateor me" dixerit ille
 "duci ventre levem, nasum nidore supinor,
 inbecillus, iners, siquid vis, adde, popino.
 40 tu cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro
 insectere velut melior verbisque decoris
 obvolvam vitium?" quid, si me stultior ipso
 quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
 me voltu terrere; manum stomachumque teneto,
 45 dum quae Crispini docuit me ianitor edo.
 te coniunx aliena capit, meretricula Davum.
 peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 natura intendit, sub clara nuda lucerna
 quaecumque exceptit turgentis verbera caudae,
 50 clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,

inposita haud umquam misera formidine privet?
 adde super, dictis quod non levius valeat: nam,
 sive vicarius est qui servo paret, uti mos

80 vester ait, seu conservus, tibi quid sum ego? nempe
 tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser atque
 duceris ut nervis alienis mobile lignum.

quisnam igitur liber? sapiens, sibi qui imperiosus,
 quem neque pauperies neque mors neque vincula
 terrent,

85 responsare cupidinibus, contemnere honores
 fortis, et in se ipso totus, teres atque rotundus,
 externi nequid valeat per leve morari,
 in quem manca ruit semper fortuna. potesne
 ex his ut proprium quid noscere? quinque talenta

90 poscit te mulier, vexat foribusque repulsum
 perfundit gelida, rursus vocat. eripe turpi
 colla iugo, "liber, liber sum" dic age. non quis:
 urguet enim dominus mentem non lenis et acris
 subiectat lasso stimulos versatque negantem.

95 vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
 qui peccas minus atque ego cum Fulvi Rutubaeque
 aut Pacideiani contento poplite miror
 proelia rubrica picta aut carbone, velut si
 re vera pugnent, feriant vitentque moventes

100 arma viri? nequam et cessator Davus: at ipse
 subtilis veterum iudex et callidus audis.
 nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens

- virtus atque animus cenis responsat opimis?
obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
- 105 tergo plector enim . qui tu inpunitior illa
quae parvo sumi nequeunt obsonia captas?
nempe inamarescunt epulae sine fine petitae
inlusique pedes vitiosum ferre recusant
corpus . an hic peccat, sub noctem qui puer uvam
- 110 furtiva mutat strigili? qui praedia vendit,
nil servile gulae parens habet? adde quod idem
non horam tecum esse potes, non otia recte
ponere, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
iam vino quaerens, iam somno fallere curam;
- 115 frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.
unde mihi lapidem? 'quorsum est opus?' unde
sagittas?
'aut insanit homo aut versus facit.' ocius hinc te
ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

VIII.

- Ut Nasidieni iuvit te cena beati?
nam mihi convivam quaerenti dictus here illic
de medio potare die. 'sic ut mihi numquam
in vita fuerit melius.' dic, si grave non est,
- 5 quae prima iratum ventrem placaverit esca.

in primis Lucanus aper: leni fuit austro
 captus, ut aiebat cenae pater: acria circum
 rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.

10 his ut sublatis puer alte cinctus acernam
 gausape purpureo mensam pertersit et alter
 sublegit quodcumque iaceret inutile quodque
 posset cenantis offendere, ut Attica virgo
 cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
 15 Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
 hic erus "Albanum, Maecenas, sive Falernum
 te magis adpositis delectat, habemus utrumque."
 divitias miseras! sed quis cenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.

20 summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
 si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras;
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 ridiculus totas semel absorbere placentas;

25 Nomentanus ad hoc, qui, siquid forte lateret,
 indice monstraret digito: nam cetera turba,
 nos, inquam, cenamus avis, conchyliis, piscis,
 longe dissimilem noto celantia sucum;
 ut vel continuo patuit, cum passeris atque

30 ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
 post hoc me docuit melimela rubere minorem
 ad lunam delecta: quid hoc intersit ab ipso

- audieris melius. tum Vibidius Balatroni
 "nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,"
- 35 et calices poscit maiores. vertere pallor
 tum parochi faciem nil sic metuentis ut acris
 potores, vel quod maledicunt liberius vel
 fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 invertunt Allifanis vinaria tota
- 40 Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi
 convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 adfertur squillas inter murena natantis
 in patina porrecta. sub hoc erus "haec gravida" inquit
 "capta est, deterior post partum carne futura.
- 45 his mixtum ius est: oleo quod prima Venafri
 pressit cella, garo de sucis piscis Hiberi,
 vino quinquenni, verum citra mare nato,
 dum coquitur (cocto Chium sic convenit ut non
 hoc magis ullum aliud), pipere albo, non sine aceto
- 50 quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
 erucas viridis, inulas ego primus amaras
 monstravi incoquere; inlutos Curtillus echinos,
 ut melius muria quod testa marina remittat."
 interea suspensa gravis aulaea ruinas
- 55 in patinam fecere, trahentia pulveris atri
 quantum non aquilo Campanis excitat agris.
 nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
 sensimus, erigimur: Rufus posito capite, ut si
 filius immaturus obisset, flere. quis esset

60 finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
 tolleret, "heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 te deus: ut semper gaudes inludere rebus
 humanis." Varius mappa conpescere risum
 vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
 65 "haec est condicio vivendi" aiebat, "eoque
 responsura tuo numquam est par fama labori.
 tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 ne male conditum ius adponatur, ut omnes
 70 praecinctorum recte pueri comptique ministrent?
 adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
 sed convivatoris uti ducis ingenium res
 adversae nudare solent, celare secundae."
 75 Nasidienus ad haec "tibi di quaecumque preceris
 commoda dent; ita vir bonus es convivaque comis,"
 et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 stridere secreta divisos aure susurros.
 nullos his mallet ludos spectasse: sed illa
 80 redde age quae deinceps risisti. Vibidius dum
 quaerit de pueris num sit quoque fracta lagena,
 quod sibi poscenti non dentur pocula, dumque
 ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
 85 emendaturus fortunam. deinde secuti
 mazonomo pueri magno discerpta ferentes

membra gruis, sparsi sale multo non sine farre,
pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
90 quam si cum lumbis quis edit; tum pectore adusto
vidimus et merulas poni et sine clune palumbis:
suavis res, si non causas narraret earum et
naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti
ut nihil omnino gustaremus, velut illis
95 Canidia adflasset, peior serpentibus Afris?

Q. HORATII FLACCI
E P I S T U L A R U M

LIBER PRIMUS.

I.

Prima dicte mihi, summa dicende camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis

5 Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
ne populum extrema totiens exoret arena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem,
'solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.'

10 nunc itaque et versus et cetera ludicra pono:
quid verum atque decens curo et rogo et omnis in
hoc sum:

condo et conpono quae mox depromere possim.
ac ne forte roges quo me duce, quo lare tuter,
nullius addictus iurare in verba magistri

15 quo me cumque rapit tempestas deferor hospes.
nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
virtutis verae custos rigidusque satelles,

nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
20 ut nox longa quibus mentitur amica diesque
longa videtur opus debentibus, ut piger annus
pupillis quos dura premit custodia matrum,
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora quae spem
consiliumque morantur agendi gnaviter id quod
25 aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae,
aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
non possis oculo quantum contendere Lynceus,
non tamen idcirco contempnas lippus inungui;
30 nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
sunt verba et voces quibus hunc lenire dolorem
35 possis et magnam morbi deponere partem.
laudis amore tumes: sunt certa piacula quae te
ter pure lecto poterunt recreare libello.
invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
nemo adeo ferus est ut non mitescere possit,
40 si modo culturae patientem commodet aurem.
virtus est vitium fugere et sapientia prima
stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
quanto devites animi capitisque labore;

- 45 inpiger extremos curris mercator ad Indos,
per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignis:
ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
discere et audire et meliori credere non vis?
quis circum pagos et circum compita pugnax
- 50 magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
‘o cives, cives, quaerenda pecunia primumst;
virtus post nummos.’ haec Ianus summus ab imo
- 55 prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque
laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
sed quadringentis sex septem milia desunt:
plebs eris. at pueri ludentes ‘rex eris’ aiunt,
- 60 ‘si recte facies.’ hic murus aeneus esto,
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex an puerorumst
nenia quae regnum recte facientibus offert,
et maribus Curiis et decantata Camillis?
- 65 isne tibi melius suadet qui, rem facias, rem,
si possis, recte, si non, quocumque modo rem,
ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi,
an qui Fortunae te responsare superbae
liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
- 70 quodsi me populus Romanus forte roget cur
non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem

- nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit,
 olim quod volpes aegroto cauta leoni
 respondit referam: 'quia me vestigia terrent,
 75 omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.'
 belua multorum es capitum. nam quid sequar aut
 quem?
- pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
 crustis et pomis viduas venentur avaras
 excipiantque senes quos in vivaria mittant;
 80 multis occulto crescit res fenore. verum
 esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 idem eadem possunt horam durare probantes?
 'nullus in orbe sinus Bais praelucet amoenis'
 si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 85 festinantis eri: cui si vitiosa libido
 fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
 tolletis, fabri. lectus genialis in aulast:
 nil ait esse prius, melius nil caelibe vita:
 si non est, iurat bene solis esse maritis.
- 90 quo teneam voltus mutantem Protea nodo?
 quid pauper? ride: mutat cenacula, lectos,
 balnea, tonsores, conducto navigio aequae
 nauseat ac locuples quem ducit priva triremis.
 si curatus inaequali tonsore capillos
- 95 occurri, rides; si forte subucula pexae
 trita subest tunicae vel si toga dissidet inpar,
 rides: quid, mea cum pugnat sententia secum,

cogi posse negat. Nestor componere litis
inter Peliden festinat et inter Atriden:
hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
15 seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
rursus quid virtus et quid sapientia possit,
utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
qui domitor Troiae multorum providus urbis
20 et mores hominum inspexit latumque per aequor,
dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
pertulit, adversis rerum inmersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nosti:
quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
25 sub domina meretrice fuisset turpis et excors
vixisset canis inmundus vel amica luto sus.
nos numerus sumus et fruges consumere nati,
sponsi Penelopae nebulones, Alcinoique
in cute curanda plus aequo operata iuventus,
30 cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
ut iugulent hominem surgunt de nocte latrones:
ut te ipsum serves non expergisceris? atqui
si noles sanus, cures hydropicus; et ni
35 posces ante diem librum cum lumine, si non
intendes animum studiis et rebus honestis,
invidia vel amore vigil torquebere. nam cur

quae laedunt oculum festinas demere, siquid
 est animum differs curandi tempus in annum?
 40 dimidium facti qui coepit habet: sapere aude:
 incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
 rusticus exspectat dum defluat amnis: at ille
 labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 quaeritur argentum puerisque beata creandis
 45 uxor et incultae pacantur vomere silvae.
 quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
 non domus et fundus, non aeris acervus et auri
 aegroto domini deduxit corpore febris,
 non animo curas: valeat possessor oportet,
 50 si conportatis rebus bene cogitat uti.
 qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res
 ut lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
 auriculas citharae collecta sorde dolentis.
 sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.
 55 sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
 semper avarus eget: certum voto pete finem.
 invidus alterius macrescit rebus opimis:
 invidia Siculi non invenere tyranni
 maius tormentum. qui non moderabitur irae,
 60 infectum volet esse dolor quod suaserit et mens,
 dum poenas odio per vim festinat inulto.
 ira furor brevis est: animum rege; qui nisi paret,
 imperat: hunc frenis, hunc tu conpesce catena.
 fingit equum tenera docilem cervice magister

- 65 ire viam qua monstret eques: venaticus, ex quo
 tempore cervinam pellem latravit in aula,
 militat in silvis catulus. nunc adbibe puro
 pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 quo semel est imbuta recens servabit odorem
 70 testa diu. quodsi cessas aut strenuus anteis,
 nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

 III.

- Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
 an freta vicinas inter currentia turris,
 5 an pingues Asiae campi collesque morantur?
 quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
 quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
 10 Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
 fastidire lacus et rivos ausus apertos.
 ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet auspice musa,
 an tragica desaevit et ampullatur in arte?

- 15 quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
privatas ut quaerat opes et tangere vitet
scripta Palatinus quaecumque recepit Apollo,
ne, si forte suas repetitum venerit olim
grex avium plumas, moveat cornicula risum
- 20 furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?
quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
ingenium, non incultum est et turpiter hirtum:
seu linguam causis acuis, seu civica iura
respondere paras, seu condis amabile carmen,
- 25 prima feres hederæ victricis præmia. quodsi
frigida curarum fomenta relinquere posses,
quo te caelestis sapientia duceret, ires.
hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
- 30 debes hoc etiam rescribere, sit tibi curæ
quantæ conveniat Munatius. an male sarta
gratia nequiquam coit et rescinditur ac vos
seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
indomita cervice feros? ubicumque locorum
- 35 vivitis, indigni fraternalium rumpere foedus,
pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.
-

III.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
 quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
 an tacitum silvas inter reptare salubris,
 5 curantem quidquid dignum sapiente bonoquest?
 non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,
 di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
 quid voveat dulci nutricula maius alumno,
 qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
 10 gratia, fama, valetudo contingat abunde,
 et mundus victus, non deficiente crumena?
 inter spem curamque, timores inter et iras
 omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 grata superveniet quae non sperabitur hora.
 15 me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
 cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

V.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
 nec modica cenare times olus omne patella,
 supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 vina bibes iterum Tauro diffusa palustris

- 5 inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
si melius quid habes, arcesse; vel imperium fer.
iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
mitte levis spes et certamina divitiarum
et Moschi causam: cras nato Caesare festus
- 10 dat veniam somnumque dies; inpune licebit
aestivam sermone benigno tendere noctem.
quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
parcus ob heredis curam nimiumque severus
adsidet insano. potare et spargere flores
- 15 incipiam patiarque vel inconsultus haberi.
quid non ebrietas dissignat? operta recludit,
spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
sollicitis animis onus eximit, addocet artis.
fecundi calices quem non fecere disertum?
- 20 contracta quem non in paupertate solutum?
haec ego procurare et idoneus imperor et non
invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
corruget naris, ne non et cantharus et lanx
ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
- 25 sit qui dicta foras eliminat, ut coeat par
iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque
et nisi cena prior potiorque puella Sabinum
detinet adsumam. locus est et pluribus umbris:
sed nimis arta premunt olidae convivium caprae.
- 30 tu quotus esse velis rescribe et rebus omissis
atria servantem postico falle clientem.
-

VI.

Nil admirari prope res est una, Numici,
solaque quae possit facere et servare beatum.
hunc solem et stellas et decedentia certis
tempora momentis sunt qui formidine nulla
5 imbuti spectent. quid censes munera terrae,
quid maris extremos Arabas ditantis et Indos
ludicra, quid plausus et amici dona Quiritis,
quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
qui timet his adversa, fere miratur eodem
10 quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus,
improvisa simul species exterruit. utrum
gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
defixis oculis animoque et corpore torpet?
15 insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
i nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artis
suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
20 navus mane forum et vespertinus pete tectum,
ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et (indignum, quod sit peioribus ortus)
hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.

- 50 mercemur servum qui dictet nomina, laevum
 qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
 porrigere: 'hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 cui libet hic fascis dabit eripietque curule
 cui volet inportunus ebur.' 'frater', 'pater' adde:
- 55 ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
 si bene qui cenat bene vivit, lucet, eamus
 quo ducit gula, piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 differtum transire forum populumque iubebat,
- 60 unus ut e multis populo spectante referret
 emptum mulus aprum, crudi tumidique lavemur,
 quid deceat quid non obliti, Caerite cera
 digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
 cui potior patria fuit interdicta voluptas.
- 65 si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
 nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
 vive, vale. siquid novisti rectius istis,
 candidus inperti; si nil, his utere mecum.

 VII.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
 sextilem totum mendax desideror. atqui
 si me vivere vis sanum recteque valentem,

- quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
5 Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
dissignatorem decorat lictoribus atris,
dum pueris omnis pater et matercula pallet,
officiosaque sedulitas et opella forensis
adducit febris et testamenta resignat.
- 10 quodsi bruma nivis Albanis inlinet agris,
ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
contractusque leget: te, dulcis amice, reviset
cum zephyris, si concedes, et hirundine prima.
non quo more piris vesci Calaber iubet hospes
15 tu me fecisti locupletem. 'vescere sodes.'
'iam satis est.' 'at tu quantum vis tolle.' 'benigne.'
'non invisā ferēs pueris munuscula parvis.'
'tam teneor dono quam si dimittar onustus.'
'ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.'
- 20 prodigus et stultus donat quae spernit et odit:
haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus:
nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
- 25 quodsi me noles usquam discedere, reddes
forte latus, nigros angusta fronte capillos,
reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
forte per angustam tenuis nitedula rimam
30 repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus

- ire foras pleno tendebat corpore frustra.
 cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
 macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
 hac ego si conpellor imagine, cuncta resigno;
 35 nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
 otia divitiis Arabum liberrima muto.
 saepe verecundum laudasti, rexque paterque
 audisti coram, nec verbo parcus absens:
 inspice si possum donata reponere laetus.
- 40 haud male Telemachus, proles patientis Ulixei,
 'non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 porrectus spatiis nec multae prodigus herbae:
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'
 parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
 45 sed vacuum Tibur placet aut inbelle Tarentum.
 strenuus et fortis causisque Philippus agendis
 clarus, ab officiis octavam circiter horam
 dum redit atque foro nimium distare Carinas
 iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
 50 adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
 cultello proprios purgantem leniter unguis.
 'Demetri' (puer hic non laeve iussa Philippi
 accipiebat), 'abi, quaere et refer, unde domo, quis,
 cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.'
 55 it, redit et narrat, Volteium nomine Menam,
 praeconem, tenui censu, sine crimine notum
 et properare loco et cessare et quaerere et uti,

gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
 et ludis et post decisa negotia campo.

60 'scitari libet ex ipso quodcumque refers: dic
 ad cenam veniat.' non sane credere Mena,
 mirari secum tacitus. quid multa? 'benigne'
 respondet. 'neget ille mihi?' 'negat improbus et te
 neglegit aut horret.' Volteium mane Philippus

65 vilia vendentem tunicato scruta popello
 occupat et salvere iubet prior. ille Philippo
 excusare laborem et mercennaria vincla,
 quod non mane domum venisset, denique quod non
 providisset eum. 'sic ignovisse putato

70 me tibi, si cenas hodie mecum.' 'ut libet.' 'ergo
 post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.'
 ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
 tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
 occultum visus decurrere piscis ad hamum,

75 mane cliens et iam certus conviva, iubetur
 rura suburbana indictis comes ire Latinis.
 inpositus mannis arvum caelumque Sabinum
 non cessat laudare. videt ridetque Philippus,
 et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,

80 dum septem donat sestertia, mutua septem
 promittit, persuadet uti mercetur agellum.
 mercatur. ne te longis ambagibus ultra
 quam satis est morer, ex nitido fit rusticus atque
 sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,

- 85 inmoritur studiis et amore senescit habendi.
 verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
 spem mentita seges, bos est enectus arando,
 offensus damnis media de nocte caballum
 arripit iratusque Philippi tendit ad aedis.
- 90 quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
 'durus' ait, 'Voltei, nimis attentusque videris
 esse mihi.' 'pol me miserum, patrone, vocares,
 si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
 quod te per genium dextramque deosque penatis
- 95 obsecro et obtestor, vitae me redde priori.'
 qui semel adspexit quantum dimissa petitis
 praestent, mature redeat repetatque relicta.
 metiri se quemque suo modulo ac pede verumst.

 VIII.

- Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
 musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
 si quaeret quid agam, dic multa et pulchra minantem
 vivere nec recte nec suaviter: haud quia grando
- 5 contuderit vitis oleamve momorderit aestus,
 nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
 sed quia mente minus validus quam corpore toto
 nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;

- fidis offender medicis, irascar amicis,
 10 cur me funesto properent arcere veterno;
 quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam;
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
 post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
 ut placeat iuveni percontare utque cohorti.
 15 si dicet 'recte', primum gaudere. subinde
 praeceptum auriculis hoc instillare memento,
 ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.
-

VIII.

- Septimius, Claudii, nimirum intellegit unus,
 quanti me facias: nam cum rogat et prece cogit
 scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
 dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
 5 munere cum fungi propioris censet amici,
 quid possim videt ac novit me valdius ipso.
 multa quidem dixi cur excusatus abirem;
 sed timui mea ne finxisse minora putarer,
 dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 10 sic ego, maioris fugiens opprobria culpaе,
 frontis ad urbanae descendi praemia. quodsi
 depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.
-

X.

- Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 ruris amatores, hac in re scilicet una
 multum dissimiles, at cetera paene gemelli
 fraternis animis quidquid negat alter et alter
 5 adnuimus pariter, vetuli notique columbi:
 tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui
 quae vos ad caelum effertis rumore secundo,
 10 utque sacerdotis fugitivus liba recuso,
 pane egeo iam mellitis potiore placentis.
 vivere naturae si convenienter oportet
 ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 novistine locum potiolem rure beato?
 15 est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
 leniat et rabiem canis et momenta leonis,
 cum semel accepit solem furibundus acutum?
 est ubi divellat somnos minus invida cura?
 deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 20 purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
 quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 nempe inter varias nutritur silva columnas,
 laudaturque domus longos quae prospicit agros.

naturam expelles furca, tamen usque recurret
25 et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
non qui Sidonio contendere callidus ostro
nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
certius accipiet damnum propiusve medullis
quam qui non poterit vero distinguere falsum.
30 quem res plus nimio delectavere secundae,
mutatae quatient. siquid mirabere, pones
invitus. fuge magna: licet sub paupere tecto
reges et regum vita praecurrere amicos.
cervus equum pugna melior communibus herbis
35 pellebat, donec minor in certamine longo
inploravit opes hominis frenumque recepit.
sed postquam victor violens discessit ab hoste,
non equitem dorso, non frenum depulit ore.
sic qui pauperiem veritus potiore metallis
40 libertate caret, dominum vehet improbus atque
serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
45 nec me dimittes incastigatum, ubi plura
cogere quam satis est ac non cessare videbor.
imperat aut servit collecta pecunia cuique,
tortum digna sequi potius quam ducere funem.
haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
50 excepto quod non simul esses cetera laetus.

XI.

- Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
 Smyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
 cunctane prae campo et Tiberino flumine sordent,
 5 an venit in votum Attalicis ex urbibus una,
 an Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 scis Lebedus quid sit. Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
 oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
 10 Neptunum procul e terra spectare furentem?
 sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
 adpersus, volet in caupona vivere; nec qui
 frigus collegit, furnos et balnea laudat
 ut fortunatam plene praestantia vitam;
 15 nec si te validus iactaverit auster in alto,
 idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit quod
 paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 per brumam Tiberis, sextili mense caminus.
 20 dum licet ac voltum servat Fortuna benignum
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
 tu quaecumque deus tibi fortunaverit horam
 grata sume manu, neu dulcia differ in annum,

ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
 25 te dicas. nam si ratio et prudentia curas,
 non locus effusi late maris arbiter aufert,
 caelum, non animum, mutant qui trans mare currunt.
 strenua nos exercet inertia, navibus atque
 quadrigis petimus bene vivere. quod petis hic est,
 30 est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

XII.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
 si recte fruieris, non est ut copia maior
 ab Iove donari possit tibi. tolle querellas:
 pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
 5 si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
 divitiae poterunt regales addere maius.
 si forte in medio positorum abstemius herbis
 vivis et urtica, sic vives protinus ut te
 confestim liquidus Fortunae rivus inauret,
 10 vel quia naturam mutare pecunia nescit,
 vel quia cuncta putas una virtute minora.
 miramur si Democriti pecus edit agellos
 cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
 cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 15 nil parvum sapias et adhuc sublimia cures,

- quae mare conpescant causae, quid temperet annum,
 stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
 quid premat obscurum lunae, quid proferat, orbem,
 quid velit et possit rerum concordia discors,
 20 Empedocles an Stertinium deliret acumen.
 verum seu piscis seu porrum et caepe trucidas,
 utere Pompeio Grospho, et, siquid petet, ultro
 defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 vilis amicorum est annona, bonis ubi quid dest.
 25 ne tamen ignores quo sit Romana loco res,
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
 Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
 Italiae pleno defudit Copia cornu.

 XIII.

- Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vini,
 si validus, si laetus erit, si denique poscet;
 ne studio nostri pecces odiumque libellis
 5 sedulus inportes opera vehemente minister.
 si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 abicito potius quam quo perferre iuberis
 clitellas ferus inpingas Asinaeque paternum

cognomen veritas in risum et fabula fias.
 10 viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
 victor propositi simul ac perveneris illuc,
 sic positum servabis onus: ne forte sub ala
 fasciculum portes librorum ut rusticus agnum,
 ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
 15 ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
 neu volgo narres te sudavisse ferendo
 carmina quae possint oculos aurisque morari
 Caesaris. oratus multa prece, nitere, porro
 vade, vale: cave ne titubes mandataque frangas.

XIII.

Vilice silvarum et mihi me reddentis agelli,
 quem tu fastidis habitatum quinque focis et
 quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
 certemus, spinas animone ego fortius an tu
 5 evellas agro et melior sit Horatius an res.
 me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
 fratrem maerentis, raptō de fratre dolentis
 insolabiliter, tamen istuc mens animusque
 fert et amat spatii obstantia rumpere claustra.
 10 rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
 cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

stultus uterque locum inmeritum causatur inique :
in culpa est animus, qui se non effugit umquam.
tu mediastinus tacita prece rura petebas,
15 nunc urbem et ludos et balnea vilicus optas :
me constare mihi scis et discedere tristem
quandocumque trahunt invisita negotia Romam.
non eadem miramur : eo disconvenit inter
meque et te : nam quae deserta et inhospita tesqua
20 credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
incutiunt urbis desiderium, video, et quod
angulus iste feret piper et tus ocus uva,
nec vicina subest vinum praebere taberna
25 quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
ad strepitum salias terrae gravis : et tamen urges
iam pridem non tacta ligonibus arva bovemque
disiunctum curas et strictis frondibus explēs :
addit opus pigro rivus, si decidit imber,
30 multa mole docendus aprico parcere prato.
nunc age, quid nostrum concentum dividat audi.
quem tenues decuere togae nitidique capilli,
quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
35 cena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba.
nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
limat, non odio obscuro morsuque venenat :

rident vicini glaebas et saxa moventem.

- 40 cum servis urbana diaria rodere mavis;
 horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
 lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
 optat ephippia bos, piger optat arare caballus.
 quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

XV.

- Quae sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
 quorum hominum regio et qualis via (nam mihi Baias
 Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
 me facit invisum, gelida cum perluor unda
 5 per medium frigus. sane murteta relinqui
 dictaque cessantem nervis elidere morbum
 sulfura contemni vicus gemit, invidus aegris
 qui caput et stomachum supponere fontibus audent
 Clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.
 10 mutandus locus est et deversoria nota
 praeteragendus equus. 'quo tendis? non mihi Cumas
 est iter aut Baias' laeva stomachosus habena
 dicet eques: sed equi frenato est auris in ore);
 maior utrum populum frumenti copia pascat;
 15 collectosne bibant imbris puteosne perennis
 iugis aquae (nam vina nihil moror illius orae.

rure meo possum quidvis perferre patique:
 ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
 quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 20 in venas animumque meum, quod verba ministret.
 quod me Lucanae iuvenem commendet amicae);
 tractus uter pluris lepores, uter educet apros;
 ultra magis piscis et echinos aequora celent,
 pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
 25 scribere te nobis, tibi nos adcredere par est.
 Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
 scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 inpransus non qui civem dignosceret hoste,
 30 quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
 pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
 hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
 aut paullum abstulerat, patinas cenabat omasi,
 35 vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
 scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 diceret urendos correctus Bestius: idem
 quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 verterat in fumum et cinerem, 'non hercule miror'
 40 aiebat 'si qui comedunt bona, cum sit obeso
 nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.'
 nimirum hic ego sum. nam tuta et parvola laudo,
 cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:

verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
 45 vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
 conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

XVI.

Ne perconteris fundus meus, optime Quinti,
 arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
 pomisne et pratis an amicta vitibus ulmo,
 scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.

5 continui montes, ni dissocientur opaca
 valle, sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol,
 laevum discedens curru fugiente vaporet.
 temperiem laudes. quid, si rubicunda benigni
 corna vepres et pruna ferant? si quercus et ilex
 10 multa fruge pecus, multa dominum iuвет umbra?
 dicas adductum propius frondere Tarentum.
 fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 15 hae latebrae dulces et, iam si credis, amoenae
 incolumem tibi me praestant septembribus horis.
 tu recte vivis si curas esse quod audis.
 iactamus iam pridem omnis te Roma beatum:
 sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,

- 20 neve putes alium sapiente bonoque beatum,
 neu, si te populus sanum recteque valentem
 dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
 dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
- 25 siquis bella tibi terra pugnata marique
 dicat et his verbis vacuas permulceat auris,
 'tene magis salvum populus velit an populum tu,
 servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi
 Iuppiter,' Augusti laudes agnoscere possis:
- 30 cum pateris sapiens emendatusque vocari,
 respondesne tuo, dic sodes, nomine? 'nempe
 vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.'
 qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut si
 detulerit fascis indigno, detrahet idem.
- 35 'pone, meum est' inquit: pono tristisque recedo.
 idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 contendat laqueo collum pressisse paternum,
 mordear opprobriis falsis mutemque colores?
 falsus honor iuvat et mendax infamia terret
- 40 quem nisi mendosum et medicandum? vir bonus est
 quis?
 'qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
 quo multae magnaecque secantur iudice lites,
 quo res sponsore et quo causae teste tenentur.'
 sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
- 45 introrsus turpem, speciosum pelle decora.

‘nec furtum feci nec fugi’ si mihi dicat
 servus, ‘habes pretium, loris non ureris’ aio.
 ‘non hominem occidi.’ ‘non pasces in cruce corvos.’
 ‘sum bonus et frugi.’ renuit negitatque Sabellus.

- 50 cautus enim metuit foveam lupus accipiterque
 suspectos laqueos et opertum miluus hamum.
 oderunt peccare boni virtutis amore.
 tu nihil admittes in te formidine poenae:
 sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
- 55 nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
 damnnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
 vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 quandocumque deos vel porco vel bove placat,
 ‘Iane pater’ clare, clare cum dixit ‘Apollo,’
- 60 labra movet metuens audiri ‘pulchra Laverna,
 da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
 noctem peccatis et fraudibus obice nubem.’
 qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 in triviis fixum cum se demittit ob assem,
- 65 non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porro
 qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
 perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
 semper in augenda festinat et obruitur re.
 vendere cum possis captivum, occidere noli:
- 70 serviet utiliter: sine pascat durus aretque,
 naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
 annonae prosit, portet frumenta penusque.

vir bonus et sapiens audebit dicere 'Pentheu,
 rector Thebarum, quid me perferre patique
 75 indignum cõges?' 'adimam bona.' 'nempe pecus, rem,
 lectos, argentum. tollas licet.' 'in manieis et
 compedibus saevo te sub custode tenebo.'
 'ipse deus, simul atque volam, me solvet.' opinor
 hoc sentit, 'moriar.' mors ultima linea rerumst.

 XVII.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis et scis
 quo tandem pacto deceat maioribus uti,
 discite, docendus adhuc quae censet amicus, ut si
 caecus iter monstrare velit: tamen adspice siquid
 5 et nos quod cures proprium fecisse loquamur.
 si te grata quies et primam somnus in horam
 delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo.
 nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
 10 nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
 si prodesse tuis paulloque benignius ipsum
 te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 'si pranderet olus patienter, regibus uti
 nollet Aristippus.' 'si sciret regibus uti,

- 15 fastidiret olus qui me notat.' utrius horum
 verba probes et facta doce, vel iunior audi
 cur sit Aristippi potior sententia. namque
 mordacem cynicum sic eludebat, ut aiunt,
 'scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
 20 splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
 officium facio: tu poscis vilia, verums
 dante minor, quamvis fers te nullius egentem.'
 omnis Aristippum decuit color et status et res,
 temptantem maiora, fere praesentibus aequum.
- 25 contra, quem duplici panno patientia velat,
 mirabor, vitae via si conversa decebit.
 alter purpureum non exspectabit amictum,
 quidlibet indutus celeberrima per loca vadet
 personamque feret non inconcinnus utramque:
- 30 alter Mileti textam cane peius et angui
 vitabit chlanidem, morietur frigore si non
 rettuleris pannum. refer et sine vivat ineptus.
 res gerere, et captos ostendere civibus hostis,
 attingit solium Iovis et caelestia temptat.
- 35 principibus placuisse viris non ultima laus est.
 non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 sedit qui timuit ne non succederet: esto.
 quid qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
 hic est aut nusquam quod quaerimus. hic onus
 horret,
- 40 ut parvis animis et parvo corpore maius:

- hic subit et perfert. aut virtus nomen inanest,
 aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 coram rege sua de paupertate tacentes
 plus poscente ferent. distat sumasne pudenter
 45 an rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 'indotata mihi soror est, paupercula mater,
 et fundus nec vendibilis nec pascere firmus'
 qui dicit, clamat 'victum date.' succinit alter
 'et mihi': dividuo findetur munere quadra.
 50 sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
 plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
 qui queritur salebras et acerbum frigus et imbris,
 aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
 55 nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
 saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 nec semel inrisus triviis attollere curat
 fracto crure planum. licet illi plurima manet
 60 lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim
 'credite, non ludo: crudeles, tollite claudum:'
 quaere peregrinum' vicinia rauca reclamat.
-

XVIII.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 scurrantis speciem praebere, professus amicum.
 ut matrona meretrici dispar erit atque
 discolor, infido scurrae distabit amicus.

- 5 est huic diversum vitio vitium prope maius,
 asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 dum volt libertas dici mera veraque virtus.
 virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
- 10 alter in obsequium plus aequo pronus, et imi
 derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 ut puerum saevo credas dictata magistro
 reddere vel partis mimum tractare secundas:
- 15 alter rixatur, de lana saepe caprina,
 propugnat nugis armatus: 'scilicet ut non
 sit mihi prima fides et vere quod placet ut non
 acriter elatrem? pretium aetas altera sordet.'
 ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus,
- 20 Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.
 quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
 gloria quem supra viris et vestit et unguis,
 quem tenet argenti sitis inportuna famesque,

- quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
25 saepe decem vitiis instructor, odit et horret,
aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
volt et ait prope vera: 'meae (contendere noli)
stultitiam patiuntur opes: tibi parvola res est.
30 arta decet sanum comitem toga: desine mecum
certare.' Eutrapelus cuicumque nocere volebat,
vestimenta dabat pretiosa: 'beatus enim iam
cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
dormiet in lucem, scorto postponet honestum
35 officium, nummos alienos pascet, ad imum
Thraex erit aut olitoris aget mercede caballum.'
arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,
commissumque teges et vino tortus et ira.
nec tua laudabis studia aut aliena reprendes,
40 nec, cum venari volet ille, poemata panges.
gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit, donec suspecta severo
conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
moribus Amphion: tu cede potentis amici
45 lenibus imperiis, quotiensque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
surge et inhumanae senium depone camenae,
cenes ut pariter pulmenta laboribus empta;
Romanis sollemne viris opus, utile famae
50 vitaeque et membris; praesertim cum valeas et

vel cursu superare canem vel viribus aprum
 possis; adde virilia quod speciosius arma
 non est qui tractet: scis quo clamore coronae
 proelia sustineas campestria; denique saevam
 55 militiam puer et Cantabrica bella tulisti
 sub duce qui templis Parthorum signa refigit
 nunc et siquid abest Italis adiudicat armis.
 ac ne te retrahas et inexcusabilis absis,
 quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 60 curas, interdum nugaris rure paterno:
 partitur lintris exercitus, Actia pugna
 te duce per pueros hostili more refertur,
 adversarius est frater, lacus Hadria: donec
 alterutrum velox victoria fronde coronet:
 65 consentire suis studiis qui crediderit te,
 fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 protinus ut moneam (siquid monitoris eges tu),
 quid de quoque viro et cui dicas, saepe videto.
 percontatorem fugito: nam garrulus idemst,
 70 nec retinent patulae commissa fideliter aures,
 et semel emissum volat inrevocabile verbum.
 non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
 intra marmoreum venerandi limen amici,
 ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
 75 munere te parvo beet aut incommodus angat.
 qualem commendes etiam atque etiam adspice, ne mox
 incutiant aliena tibi peccata pudorem.

fallimur et quondam non dignum tradimus: ergo
 quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
 80 ut penitus notum si temptent crimina, serves
 tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
 dente Theonino cum circumroditur, ecquid
 ad te post paullo ventura pericula sentis?
 nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
 85 et neglecta solent incendia sumere viris.
 dulcis inexpertis cultura potentis amici,
 expertus metuet. tu, dum tua navis in altost,
 hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
 90 sedatum celeres, agilem gnavamque remissi,
 potores bibuli media de nocte Falerni
 oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
 nocturnos iures te formidare tepores.
 deme supercilio nubem: plerumque modestus
 95 occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 inter cuncta leges et percontabere doctos,
 qua ratione queas traducere leniter aevum,
 num te semper inops agitet vexetque cupido,
 num pavor et rerum mediocriter utilium spes,
 100 virtutem doctrina paret naturane donet,
 quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
 quid pure tranquillet, honos ac dulce lucellum
 an secretum iter et fallentis semita vitae.
 me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,

- 105 quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
 quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
 'sit mihi quod nunc est, etiam minus, ut mihi vivam
 quod superest aevi, siquid superesse volunt di:
 sit bona librorum et provisae frugis in annum
 110 copia, neu flitem dubiae spe pendulus horae.
 sed satis est orare Iovem quae ponit et aufert,
 det vitam, det opes; aequum mi animum ipse parabo.'

 XVIII.

- Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 nulla placere diu nec vivere carmina possunt
 quae scribuntur aquae poteribus. ut male sanos
 adscripsit Liber satyris faunisque poetas,
 5 vina fere dulces oluerunt mane camenae.
 laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
 Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 prosiluit dicenda. 'forum putealque Libonis
 mandabo siccis, adimam cantare severis.'
 10 hoc simul edixi, non cessavere poetae
 nocturno certare mero, putere diurno.
 quid? siquis voltu torvo ferus et pede nudo
 exiguaeque togae simulet textore Catonem,
 virtutemne repraesentet moresque Catonis?

- 15 rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
decipit exemplar vitiis imitabile. quodsi
pallerem casu, biberent exsanguie cuminum.
o imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
20 bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!
libera per vacuum posui vestigia princeps,
non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet,
dux reget examen. Parios ego primus iambo
ostendi Latio, numeros animosque secutus
25 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
ac ne me foliis ideo brevioribus ornes
quod timui mutare modos et carminis artem,
temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
30 nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris,
nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
volgavi fidicen. iuvat inmemorata ferentem
ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
35 scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
laudet ametque domi, premat extra limen iniquus:
non ego ventosae plebis suffragia venor
inpensis cenarum et tritae munere vestis,
non ego nobilium scriptorum auditor et ultor
40 grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
hinc illae lacrimae. spissis indigna theatris

scripta pudet recitare et nugis addere pondus'
 si dixi, 'rides' ait 'et Iovis auribus ista
 servas: fidis enim manare poetica mella
 45 te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti
 formido et, luctantis acuto ne secer ungui,
 'displicet iste locus' clamo et diludia posco.
 ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 ira trucis inimicitias et funebre bellum.

XX.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
 scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 odisti clavis et grata sigilla pudico,
 paucis ostendi gemis et communia laudas,
 5 non ita nutritus. fuge quo descendere gestis:
 non erit emisso reditus tibi. 'quid miser egi?
 quid volui?' dices ubi quid te laeserit; et scis
 in breve te cogi cum plenus languet amator.
 quodsi non odio peccantis desipit augur,
 10 carus eris Romae donec te deseret aetas:
 contrectatus ubi manibus sordescere volgi
 coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertis
 aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
 ridebit monitor non exauditus, ut ille

- 15 qui male parentem in rupis protrusit asellum
iratus: quis enim invitum servare laboret?
hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
occupet extremis in vicis balba senectus.
cum tibi sol tepidus pluris admoverit auris,
20 me libertino natum patre et in tenui re
maiores pennas nido extendisse loqueris,
ut quantum generi demas, virtutibus addas;
me primis urbis belli placuisse domique,
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
25 irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
forte meum siquis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat inplevisse decembris,
collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.
-

Q. HORATII FLACCI
E P I S T U L A R U M

LIBER SECUNDUS.

I.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

- 5 Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
conponunt, agros adsignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
10 speratum meritis. diram qui contudit hydram
notaque fatali portenta labore subegit,
conperit invidiam supremo fine domari.
urit enim fulgore suo qui praegravat artis
infra se positas: extinctus amabitur idem.
15 praesenti tibi maturos largimur honores
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno

- te nostris ducibus, te Grais anteferendo,
 20 cetera nequaquam simili ratione modoque
 aestimat, et nisi quae terris semota suisque
 temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
 sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantis
 quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
 25 vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
 pontificum libros, annosa volumina vatium
 dicitur Albano musas in monte locutas.
 si, quia Graiorum sunt antiquissima quaeque
 scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 30 scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
 nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri,
 venimus ad summum fortunae, pingimus atque
 psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
 si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 35 scire velim, chartis pretium quotus adroget annus
 scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 perfectos veteresque referri debet an inter
 vilis atque novos? excludat iurgia finis.
 'est vetus atque probus centum qui perficit annos.'
 40 quid qui deperit minor uno mense vel anno,
 inter quos referendus erit? veteresne poetas,
 an quos et praesens et postera respuat aetas?
 'iste quidem veteres inter ponetur honeste,
 qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
 45 utor permissio, caudaeque pilos ut equinae

- paullatim vello et demo unum, demo etiam unum,
 dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 qui redit in fastos et virtutem aestimat annis
 miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
- 50 Ennius et sapiens et fortis et alter Homerus,
 ut critici dicunt, leviter curare videtur
 quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
- 55 ambigitur quotiens uter utro sit prior, aufert
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
 dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
- 60 hos ediscit et hos arto stipata theatro
 spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
 ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
 interdum volgus rectum videt; est ubi peccat.
 si veteres ita miratur laudatque poetas
- 65 ut nihil anteferat, nihil illis conparet, errat.
 si quaedam nimis antique, si pleraque dure
 dicere credit eos, ignave multa fatetur,
 et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.
 non equidem insector delendave carmina Livi
- 70 esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
 Orbilius dictare: sed emendata videri
 pulchraque et exactis minimum distantia miror.

- inter quae verbum emicuit si forte decorum,
si versus paullo concinnior unus et alter,
75 iniuste totum ducit venditque poema.
indignor quicquam reprimi, non quia crasse
compositum inlepidè putetur, sed quia nuper,
nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
recte necne crocum floresque perambulet Attae
80 fabula si dubitem, clament periisse pudorem
cuncti paene patres, ea cum reprimere coner
quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit;
vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
vel quia turpe putant parere minoribus et quae
85 inberbi didicere senes perdenda fateri.
iam saliare Numae carmen qui laudat et illud
quod mecum ignorat solus volt scire videri,
ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
nostra sed inpugnat, nos nostraque lividus odit.
90 quodsi tam Graecis novitas invisâ fuisset
quam nobis, quid nunc esset vetus aut quid haberet
quod legeret tereretque viritim publicus usus?
ut primum positis nugari Graecia bellis
coepit et in vitium fortuna labier aequa,
95 nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum,
marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
suspendit picta voltum mentemque tabella,
nunc tibicinibus, nunc est gavisâ tragoedis;
sub nutrice puella velut si luderet infans,

- os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
 torquet ab obscaenis iam nunc sermonibus aurem,
 mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 asperitatis et invidiae corrector et irae,
 130 recte facta refert, orientia tempora notis
 instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 castis cum pueris ignara puella mariti
 disceret unde preces, vatem ni musa dedisset?
 postulat opem chorus et praesentia numina sentit,
 135 caelestis inplorat aquas docta prece blandus,
 avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 inpetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
 carmine di superi placantur, carmine manes.
 agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 140 condita post frumenta levantes tempore festo
 corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem
 cum sociis operum pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
 145 Fescennina per hunc inventa licentia morem
 versibus alternis opprobria rustica fudit,
 libertasque recurrentis accepta per annos
 lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
 in rabiem coepit verti iocus et per honestas
 150 ire domos inpune minax. doluere cruento
 dente lacesciti: fuit intactis quoque cura
 condicione super communi: quin etiam lex

poenaque lata malo quae nollet carmine quemquam
describi. vertere modum, formidine fustis
155 ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit et artis
intulit agresti Latio. sic horridus ille
defluxit numerus Saturnius et grave virus
munditiae pepulere: sed in longum tamen aevum
160 manserunt hodieque manent vestigia ruris.
serus enim Graecis admovit acumina chartis
et post Punica bella quietus quaerere coepit
quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
temptavit quoque rem, si digne vertere posset,
165 et placuit sibi natura sublimis et acer:
nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
sed turpem putat inscite metuitque lituram.
creditur, ex medio quia res arcessit, habere
sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
170 plus oneris quanto veniae minus. adspice Plautus
quo pacto partis tutetur amantis ephebi,
ut patris attenti, lenonis ut insidiosi,
quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
quam non adstricto percurrat pulpita socco.
175 gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
securus cadat an recto stet fabula talo.
quem tulit ad scaenam ventoso gloria curru,
exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum

- 180 subruit aut reficit. valeat res ludicra, si me
 palma negata macrum, donata reducit opimum.
 saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 quod numero plures, virtute et honore minores,
 indocti stolidique et depugnare parati
- 185 si discordet eques, media inter carmina poscunt
 aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
 verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
 omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 quattuor aut pluris aulaea premuntur in horas,
- 190 dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
 mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 si foret in terris, rideret Democritus, seu
- 195 diversum confusa genus panthera camelo
 sive elephas albus volgi converteret ora;
 spectaret populum ludis attentius ipsis
 ut sibi praebentem nimio spectacula plura;
 scriptores autem narrare putaret asello
- 200 fabellam surdo. nam quae pervincere voces
 evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 divitiaeque peregrinae: quibus oblitus actor
- 205 cum stetit in scaena, concurrat dextera laevae.
 dixit adhuc aliquid? nil sane. quid placet ergo?

lana Tarentino violas imitata veneno.

ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
cum recte tractent alii, laudare maligne:

210 ille per extentum funem mihi posse videtur
ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
inritat, mulcet, falsis terroribus inplet
ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
verum age et his, qui se lectori credere malunt

215 quam spectatoris fastidia ferre superbi,
curam redde brevem, si munus Apolline dignum
vis conplere libris et vatibus addere calcar,
ut studio maiore petant Helicon virentem.

multa quidem nobis facimus mala saepe poetae
220 (ut vineta egomet caedam mea), cum tibi librum
sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
siquis amicorum est ausus reprehendere versum;
cum loca iam recitata revolvimus inrevocati;
cum lamentamur non adparere labores

225 nostros et tenui deducta poemata filo;
cum speramus eo rem venturam ut, simul atque
carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
arcessas et egere vetes et scribere cogas:
sed tamen est operae pretium cognoscere qualis

230 aedituos habeat belli spectata domique
virtus, indigno non committenda poetae.
gratus Alexandro regi magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis

rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
 235 sed veluti tractata notam labemque remittunt
 atramenta, fere scriptores carmine foedo
 splendida facta linunt. idem rex ille, poema
 qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 edicto vetuit nequis se praeter Apellen
 240 pingeret aut alius Lysippo duceret aera
 fortis Alexandri voltum simulantia. quodsi
 iudicium subtile videndis artibus illud
 ad libros et ad haec musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso iurares aere natum.
 245 at neque dedecorant tua de se iudicia atque
 munera quae multa dantis cum laude tulerunt
 dilecti tibi Vergilius Variusque poetae,
 nec magis expressi voltus per aenea signa
 quam per vatis opus mores animique virorum
 250 clarorum adparent. nec sermones ego malle
 repentis per humum quam res componere gestas,
 terrarumque situs et flumina dicere et arcis
 montibus inpositas et barbara regna tuisque
 auspiciis totum confecta duella per orbem
 255 claustraque custodem pacis cohibentia Ianum
 et formidatam Parthis te principe Romam,
 si quantum cuperem possem quoque: sed neque
 parvum
 carmen maiestas recipit tua nec meus audet
 rem temptare pudor quam vires ferre recusent.

260 sedulitas autem stulte quem diligit urguet,
 praecipue cum se numeris commendat et arte:
 discit enim citius meminitque libentius illud
 quod quis deridet quam quod probat et veneratur.
 nil moror officium quod me gravat ac neque ficto
 265 in peius voltu proponi cereus usquam
 nec prave factis decorari versibus opto,
 ne rubeam pingui donatus munere et una
 cum scriptore meo capsula porrectus operata
 deferar in vicum vendentem tus et odores
 270 et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

 II.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 siquis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis et tecum sic agat, hic et
 candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 5 fiet eritque tuus nummorum milibus octo,
 verna ministeriis ad nutus aptus erilis,
 litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 cuilibet, argilla quidvis imitaberis uda;
 quin etiam canet indoctum sed dulce bibenti.
 10 multa fidem promissa levant ubi plenius aequo
 laudat venalis qui volt extrudere mercis.

- res urguet me nulla; meo sum pauper in aere.
nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
quisquis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
15 in scalis latuit metuens pendentis habenae:
des nummos, excepta nihil te si fuga laedit:
ille ferat pretium poenae securus, opinor.
prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua.
20 dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
iurgares ad te quod epistula nulla rediret.
quid tum profeci, mecum facientia iura
si tamen attemptas? quereris super hoc etiam, quod
25 exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
30 praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
summe munito et multarum divite rerum.
clarus ob id factum donis ornatur honestis,
accipit et bis dena super sestertia nummum.
forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
35 nescio quod cupiens hortari coepit eundem
verbis quae timido quoque possent addere mentem:
'i, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
grandia laturus meritorum praemia. quid stas?'

post haec ille catus, quantumvis rusticus, 'ibit,
 40 ibit eo quo vis qui zonam perdidit' inquit.
 Romae nutrirī mihi contigit atque doceri
 iratus Graīs quantum nocuisset Achilles.
 adiecere bonae paullo plus artis Athenae,
 scilicet ut possem curvo dignoscere rectum
 45 atque inter silvas Academi quaerere verum. .
 dura sed emovere loco me tempora grato
 civilisque rudem belli tulit aestus in arma
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 unde simul primum me dimisere Philippi,
 50 decisis humilem pennis inopemque paterni
 et laris et fundi paupertas inpulit audax
 ut versus facerem: sed quod non desit habentem
 quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
 ni melius dormire putem quam scribere versus?
 55 singula de nobis anni praedantur euntes;
 eripuerē iocos, Venerem, convivia, ludum;
 tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
 denique non omnes eadem mirantur amantque:
 carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
 60 ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
 tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 poscentes vario multum diversa palato.
 quid dem? quid non dem? renuis quod tu, iubet
 alter;
 quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.

- 65 praeter cetera me Romaene poemata censes
scribere posse inter tot curas totque labores?
hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
hic extremo in Aventino, visendus uterque:
- 70 intervalla vides humane commoda. 'verum
purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.'
festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
torquet nunc lapidem nunc ingens machina tignum,
tristia robustis luctantur funera plaustris,
- 75 hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
i nunc et versus tecum meditare canoros.
scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbis,
rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
- 80 vis canere et contracta sequi vestigia vatum?
ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
et studiis annos septem dedit insenuitque
libris et curis, statua taciturnius exit
plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum
- 85 fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
verba lyrae motura sonum conectere digner?
frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
- 90 qui minus argutos vexat furor iste poetas?
carmina conpono, hic elegos. mirabile visu

caelatumque novem musis opus! adspice primum
quanto cum fastu, quanto molimine circum
spectemus vacuum Romanis vatibus aedem:

95 mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
quid ferat et qua re sibi nectat uterque coronam.
caedimur et totidem plagis consumimus hostem
lento Samnites ad lumina prima duello.
discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?

100 quis nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
multa fero, ut placem genus inritabile vatum,
cum scribo et supplex populi suffragia capto:
idem finitis studiis et mente recepta

105 obturem patulas inpune legentibus auris.
ridentur mala qui componunt carmina; verum
gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
si taceas, laudant quidquid scripsere beati.
at qui legitimum cupiet fecisse poema,

110 cum tabulis animum censoris sumet honesti;
audebit quaecumque parum splendoris habebunt
et sine pondere erunt et honore indigna ferentur
verba movere loco, quamvis invita recedant
et versentur adhuc intra penetralia Vestae;

115 obscurata diu populo bonus eruet atque
proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
nunc situs informis premit et deserta vetustas;

- adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 120 vemens et liquidus puroque simillimus amni
 fundet opes Latiumque beabit divite lingua;
 luxuriantia conpescet, nimis aspera sano
 levabit cultu, virtute carentia tollet,
 ludentis speciem dabit et torquebitur ut qui
 125 nunc satyrum, nunc agrestem cyclopa movetur.
 praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 quam sapere et ringi? fuit haud ignobilis Argis
 qui se credebat miros audire tragoedos
 130 in vacuo laetus sessor plausorque theatro;
 cetera qui vitae servaret munia recto
 more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non insanire lagenae,
 135 posset qui rupem et puteum vitare patentem.
 hic ubi cognatorum opibus curisque reffectus
 expulit elleboro morbum bilemque meraco
 et redit ad sese, 'pol me occidistis, amici,
 non servastis' ait, 'cui sic extorta voluptas
 140 et demptus per vim mentis gratissimus error.'
 nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 et tempestivum pueris concedere ludum,
 ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
 sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
 145 quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:

- si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
 narrares medicis: quod quanto plura parasti
 tanto plura cupis, nulline faterier audes?
 si volnus tibi monstrata radice vel herba
 150 non fieret levius, fugeres radice vel herba
 proficiente nihil curarier: audieras, cui
 rem di donarent, illi decedere pravam
 stultitiam, et cum sis nihilo sapientior ex quo
 plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
 155 at si divitiæ prudentem reddere possent,
 si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
 viveret in terris te siquis avarior uno.
 si proprium est quod quis libra mercatus et aerest,
 quaedam, si credis consultis, mancipat usus,
 160 qui te pascit ager, tuus est, et vilicus Orbi,
 cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
 te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
 pullos, ova, cadum temeti. nempe modo isto
 paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis
 165 aut etiam supra nummorum milibus emptum.
 quid refert, vivas numerato nuper an olim?
 emptor Aricini quondam Veientis et arvi
 emptum cenat olus, quamvis aliter putat; emptis
 sub noctem gelidam lignis calefactat aenum:
 170 sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
 limitibus vicina refugit iurgia; tamquam
 sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horæ

- nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
permutet dominos et cedat in altera iura.
- 175 sic quia perpetuus nulli datur usus et heres
heredem alterius velut unda supervenit undam,
quid vici prosunt aut horrea, quidve Calabris
saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
grandia cum parvis, non exorabilis auro?
- 180 gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
argentum, vestis Gaetulo murice tinctas,
sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
cur alter fratrum cessare et ludere et ungui
praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
- 185 dives et inportunus ad umbram lucis ab ortu
silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
naturae deus humanae, mortalis in unum
quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.
- 190 utar et ex modico quantum res poscet acervo
tollam, nec metuam quid de me iudicet heres,
quod non plura datis invenerit: et tamen idem
scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
discrepet et quantum discordet parcus avaro.
- 195 distat enim, spargas tua prodigus an neque sumptum
invitus facias neque plura parare labores,
ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
pauperies inmunda procul procul absit: ego utrum

- 200 nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
non agimur tumidis velis aquilone secundo,
non tamen adversis aetatem ducimus austris,
viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
extremi primorum, extremis usque priores.
- 205 non es avarus: abi. quid cetera, iam simul isto
cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
ambitione? caret mortis formidine et ira?
somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
- 210 natalis grate numeras? ignoscis amicis?
lenior et melior fis accedente senecta?
quid te exempta levat spinis de pluribus una?
vivere si recte nescis, decede peritis.
lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
- 215 tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
rideat et pulset lasciva decentius aetas.
-

Q. HORATII FLACCI
D E A R T E P O E T I C A

LIBER.

Humano capiti cervicem pictor equinam
iungere si velit et varias inducere plumas
undique collatis membris, ut turpiter atrum
desinat in piscem mulier formosa superne,
5 spectatum admissi risum teneatis amici?
credite, Pisones, isti tabulae fore librum
persimilem cuius velut aegri somnia vanae
figentur species, ut nec pes nec caput uni
reddatur formae. 'pictoribus atque poetis
10 quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.'
scimus, et hanc veniam petimusque damusque vi-
cissim;
sed non ut placidis coeant inmitia, non ut
serpentes avibus gementur, tigribus agni.
inceptis gravibus plerumque et magna professis
15 purpureus, late qui splendeat, unus et alter
adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
et properantis aquae per amoenos ambitus agros
aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus:
sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum

- 20 scis simulare : quid hoc, si fractis enatat exspes
navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
institui: currente rota cur urceus exit?
denique sit quidvis, simplex dumtaxat et unum.
maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
- 25 decipimur specie recti: brevis esse laboro,
obscurus fio; sectantem levia nervi
deficiunt animique; professus grandia turget;
serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
qui variare cupit rem prodigialiter unam,
- 30 delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum.
in vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber unus et unguis
exprimet et mollis imitabitur aere capillos,
infelix operis summa, quia ponere totum
- 35 nesciet. hunc ego me, siquid componere curem,
non magis esse velim quam naso vivere pravo,
spectandum nigris oculis nigroque capillo.
sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
- 40 quid valeant umeri. cui lecta potenter erit res,
nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
pleraque differat et praesens in tempus omittat.
- 46 in verbis etiam tenuis cautusque serendis,
45 hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.

- dixeris egregie, notum si callida verbum
reddiderit iunctura novum. si forte necessest
indiciis monstrare recentibus abdita rerum, et
50 fingere cinctutis non exaudita Cethegis
continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.
et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent, parce detorta. quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
55 Vergilio Varioque? ego cur, acquirere pauca
si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
sermonem patrium ditaverit et nova rerum
nomina protulerit. licuit semperque licebit
signatum praesente nota producere nomen.
60 ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
prima cadunt, ita verborum vetus interit aetas
et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
debemur morti nos nostraque: sive receptus
terra Neptunus classis aquilonibus arcet,
65 regis opus, sterilisve palus diu aptaque remis
vicinas urbis alit et grave sentit aratrum,
seu cursum mutavit iniquum frugibus annis
doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
70 multa renascentur quae iam cecidere cadentque
quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
res gestae regumque ducumque et tristia bella

- quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 75 versibus inpariter iunctis querimonia primum,
 post etiam inclusa est voti sententia compos;
 quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
 grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo:
 80 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
 alternis aptum sermonibus et popularis
 vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 et pugilem victorem et equum certamine primum
 85 et iuvenum curas et libera vina referre.
 descriptas servare vices operumque colores
 cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?
 cur nescire pudens prave quam discere malo?
 versibus exponi tragicis res comica non volt:
 90 indignatur item privatis ac prope socco
 dignis carminibus narrari cena Thyestae.
 singula quaeque locum teneant sortita decentem.
 interdum tamen et vocem comoedia tollit
 iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 95 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri,
 Telephus et Peleus cum pauper et exsul uterque
 proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 si curat cor spectantis tetigisse querella.
 non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt
 100 et quocumque volent animum auditoris agunto.

- ut ridentibus adrident. ita flentibus adflent
humani voltus. si vis me flere, dolendumst
primum ipsi tibi: tum tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu: male si mandata loqueris,
105 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum
vultum verba decent, iratum plena minarum,
ludentem lasciva, severum seria dictu.
format enim natura prius nos intus ad omnem
fortunarum habitum; iuvat aut inpellit ad iram,
110 aut ad humum maerore gravi deducit et angit:
post effert animi motus interprete lingua.
si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
intererit multum divusne loquatur an heros,
115 maturusne senex an adhuc florente iuventa
fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
aut famam sequere aut sibi convenientia finge.
120 scriptor Homereum si forte reponis Achillem,
inpiger, iracundus, inexorabilis, acer
iura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
125 siquid inexpertum scaenae committis et audes
personam formare novam, servetur ad imum
qualis ab incepto processerit et sibi constet.

- difficile est proprie communia dicere ; tuque
rectius Iliacum carmen deducis in actus
- 130 quam si proferres ignota indictaque primus.
publica materies privati iuris erit, si
non circa vilem patulumque moraberis orbem,
nec verbum verbo curabis reddere fidus
interpres, nec desilies imitator in artum,
- 135 unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex,
nec sic incipies ut scriptor cyclicus olim,
‘fortunam Priami cantabo et nobile bellum.’
quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?
parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
- 140 quanto rectius hic qui nil molitur inepte,
‘dic mihi, musa, virum, captae post moenia Troiae
qui mores hominum multorum vidit et urbis.’
non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
- 145 Antiphaten Scyllamque et cum cyclope Charybdin.
nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo:
semper ad eventum festinat et in medias res
non secus ac notas auditorem rapit et quae
- 150 desperat tractata nitescere posse relinquit,
atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
primo ne medium, medio ne discrepet imum.
tu quid ego et populus mecum desideret audi:
si plausoris eges aulaea manentis et usque

- 155 sessuri, donec cantor 'vos plaudite' dicat,
aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
mobilibusque decor, maturis dandus et annis.
reddere qui voces iam scit puer et pede certo
signat humum, gestit paribus colludere et iram
160 colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
inberbus iuvenis, tandem custode remoto,
gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus provisor, prodigus aeris,
165 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
conversis studiis aetas animusque virilis
quaerit opes et amicitias, inservit honori,
conmississe cavet quod mox mutare laboret.
multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
170 quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
vel quod res omnis timide gelideque ministrat,
dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
difficilis, querulus, laudator temporis acti
se puero, castigator censorque minorum.
175 multa ferunt anni venientes commoda secum,
multa recedentes adimunt: ne forte seniles
mandentur iuveni partes pueroque viriles.
semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
180 segnius inritant animos demissa per aurem
quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae

ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
 digna geri promes in scaenam, multaue tolles
 ex oculis quae mox narret facundia praesens :
 185 ne pueros coram populo Medea trucidet,
 aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
 quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
 neve minor neu sit quinto productior actu
 190 fabula quae posci volt et spectata reponi.
 nec deus intersit nisi dignus vindice nodus
 inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
 actoris partis chorus officiumque virile
 defendat, neu quid medios intercinat actus
 195 quod non proposito conducat et haereat apte.
 ille bonis faveatque et consilietur amice
 et regat iratos et amet pacare tumentis,
 ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 iustitiam legesque et apertis otia portis,
 200 ille tegat commissa deosque precetur et oret
 ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
 tibia non ut nunc orichalco vineta tubaeque
 aemula, sed tenuis simplexque foramine paucio
 adspirare et adesse choris erat utilis atque
 205 nondum spissa nimis conplere sedilia flatu:
 quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
 et frugi castusque verecundusque coibat.
 postquam coepit agros extendere victor et urbis

- latior amplecti murus vinoque diurno
210 placari Genius festis inpune diebus,
accessit numerisque modisque licentia maior.
indoctus quid enim saperet liberque laborum
rusticus urbano confusus, turpis honesto?
sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
215 tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;
sic etiam fidibus voces crevere severis
et tulit eloquium insolitum facundia praeceps
utiliumque sagax rerum et divina futuri
sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
220 carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
mox etiam agrestis satyros nudavit et asper
incolumi gravitate iocum temptavit eo quod
inlecebris erat et grata novitate morandus
spectator functusque sacris et potus et exlex.
225 verum ita risores, ita commendare dicacis
conveniet satyros, ita vertere seria ludo,
ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
regali conspectus in auro nuper et ostro,
migret in obscuras humili sermone tabernas,
230 aut, dum vitat humum, nubis et inania captet.
effutire levis indigna tragoedia versus,
ut festis matrona moveri iussa diebus,
intererit satyris paullum pudibunda protervis.
non ego inornata et dominantia nomina solum
235 verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo,

nec sic enitar tragico differre colori,
 ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 an custos famulusque dei Silenus alumni.

240 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
 speret idem, sudet multum frustraue laboret
 ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 tantum de medio sumptis accedit honoris.

silvis deducti caveant, me iudice, fauni

245 ne velut innati triviis ac paene forenses
 aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam
 aut immunda crepent ignominiosaue dicta:
 offenduntur enim quibus est equus et pater et res,
 nec, siquid fricti ciceris probat et nucis emptor,

250 aequis accipiunt animis donantve corona.

syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
 pes citus; unde etiam trimetris adcreescere iussit
 nomen iambeis, cum senos redderet ictus
 primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,

255 tardior ut paullo graviorque veniret ad auris,
 spondeos stabilis in iura paterna recepit
 commodus et patiens, non ut de sede secunda
 cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci
 nobilibus trimetris adparet rarus, et Enni

260 in scaenam missos cum magno pondere versus
 aut operae celeris nimium curaue carentis
 aut ignoratae premit artis crimine turpi.

- non quivis videt inmodulata poemata iudex,
et data Romanis venia est indigna poetis.
- 265 idcircone vager scribamque licenter? an omnis
visuros peccata putem mea, tutus et intra
spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
non laudem merui. vos exemplaria Graeca
nocturna versate manu, versate diurna.
- 270 at vestri proavi Plautinos et numeros et
laudavere sales, nimium patienter utrumque,
ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
scimus inurbanum lepido seponere dicto
legitimumque sonum digitis callemus et aure.
- 275 ignotum tragicæ genus invenisse camenæ
dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis
quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
- 280 et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
successit vetus his comoedia, non sine multa
laude: sed in vitium libertas excidit et vim
dignam lege regi: lex est accepta chorusque
turpiter obticuit sublato iure nocendi.
- 285 nil intemptatum nostri liquere poetæ,
nec minimum meruere decus vestigia Graeca
ausi deserere et celebrare domestica facta,
vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
nec virtute foret clarisve potentius armis

- 290 quam lingua Latium, si non offenderet unum
quemque poetarum limae labor et mora. vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
multa dies et multa litura coercuit atque
praeseptum deciens non castigavit ad unguem.
- 295 ingenium misera quia fortunatius arte
credit et excludit sanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
- 300 si tribus Anticyris caput insanabile numquam
tonsoni Licino commiserit. o ego laevus,
qui purgor bilem sub verni temporis horam.
non alius faceret meliora poemata: verum
nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
- 305 reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
scribendi recte sapere est et principium et fons.
- 310 rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
verbaque provisam rem non invita sequentur.
qui didicit patriae quid debeat et quid amicis,
quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
- 315 partes in bellum missi ducis, ille profecto
reddere personae scit convenientia cuique.

- respicere exemplar vitae morumque iubebo
 doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces.
 interdum speciosa locis morataque recte
 320 fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
 valdius oblectat populum meliusque moratur
 quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
 Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo
 musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
- 325 Romani pueri longis rationibus assem
 discunt in partis centum diducere. 'dicat
 filius Albini, si de quincunce remotast
 uncia, quid superat? poteras dixisse.' 'triens.' 'eu.
 rem poteris servare tuam. redit uncia, quid fit?'
- 330 'semis.' an, haec animos aerugo et cura peculi
 cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
 posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
 aut prodesse volunt aut delectare poetae
 aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
- 335 quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
 percipiant animi dociles teneantque fideles.
 omne supervacuum pleno de pectore manat:
 ficta voluptatis causa sint proxima veris,
 ne quodcumque volet poscat sibi fabula credi,
- 340 neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
 centuriae seniorum agitant expertia frugis,
 celsi praetereunt austera poemata Ramnes:
 omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,

lectorem delectando pariterque monendo.

- 345 hic meret aera liber Sosis, hic et mare transit
 et longum noto scriptori prorogat aevum.
 sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus:
 nam neque chorda sonum reddit quem volt manus
 et mens,
 poscentique gravem persaepe remittit acutum,
 350 nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.
 verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 offendar maculis, quas aut incuria fudit
 aut humana parum cavit natura. quid ergo?
 ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 355 quamvis est monitus, venia caret et citharoedus
 ridetur, chorda qui semper oberrat eadem,
 sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
 quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
 indignor quandoque bonus dormitat Homerus:
 360 verum operi longo fas est obrepere somnum.
 ut pictura poesis: erit quae, si propius stes,
 te capiat magis, et quaedam, si longius abstes;
 hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri,
 iudicis argutum quae non formidat acumen;
 365 hæc placuit semel, hæc deciens repetita placebit.
 o maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 recte concedi: consultus iuris et actor

- 370 causerum mediocris abest virtute diserti
Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
non homines, non di, non concessere columnae.
ut gratas inter mensas symphonia discors
- 375 et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver
offendunt, poterat duci quia cena sine istis,
sic animis natum inventumque poema iuvandis,
si paullum summo decessit, vergit ad imum.
ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
- 380 indoctusque pilae discive trochive quiescit,
ne spissae risum tollant inpune coronae:
qui nescit versus, tamen audet fingere. quidni?
liber et ingenuus, praesertim census equestrem
summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
- 385 tu nihil invita dices faciesve Minerva:
id tibi iudicium est, ea mens. siquid tamen olim
scripseris, in Maeci descendat iudicis auris
et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
membranis intus positis: delere licebit
- 390 quod non edideris; nescit vox missa reverti.
silvestris homines sacer interpresque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigris rabidosque leones.
dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
- 395 saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere quo vellet. fuit haec sapientia quondam,

publica privatis discernere, sacra profanis,
 concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
 oppida moliri, leges incidere ligno.

- 400 sic honor et nomen divinis vatibus atque
 carminibus venit. post hos insignis Homerus
 Tyrtaeusque maris animos in Martia bella
 versibus exacuit; dictae per carmina sortes
 et vitae monstrata via est et gratia regum
- 405 Pieriis temptata modis ludusque repertus
 et longorum operum finis: ne forte pudori
 sit tibi musa lyra sollers et cantor Apollo.
 natura fieret laudabile carmen an arte,
 quaesitum est. ego nec studium sine divite vena,
- 410 nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
 altera poscit opem res et coniurat amice.
 qui studet optatam cursu contingere metam,
 multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
 abstinuit Venere et vino; qui Pythia cantat
- 415 tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
 nec satis est dixisse 'ego mira poemata pango:
 occupet extremum scabies: mihi turpe relinquist
 et quod non didici sane nescire fateri.'
 ut praeco, ad mercis turbam qui cogit emendas,
- 420 adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
 dives agris, dives positus in fenore nummis.
 si vero est, unctum qui recte ponere possit
 et spondere levi pro paupere et eripere artis

- litibus inplicitum, mirabor si sciet inter
 425 noscere mendacem verumque beatus amicum.
 tu seu donaris seu quid donare voles cui,
 nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 laetitiae: clamabit enim 'pulchre, bene, recte,'
 pallescet super his, etiam stillabit amicis
 430 ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
 ut qui conducti plorant in funere dicunt
 et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
 derisor vero plus laudatore movetur.
 reges dicuntur multis urguere culullis
 435 et torquere mero quem perspexisse laborant
 an sit amicitia dignus: si carmina condes,
 numquam te fallant animi sub volpe latentes.
 Quintilio siquid recitares, 'corrigere sodes
 hoc' aiebat 'et hoc.' melius te posse negares
 440 bis terque expertum frustra, delere iubebat
 et male tornatos incudi reddere versus.
 si defendere delictum quam vertere malles,
 nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 quin sine rivali teque et tua solus amares.
 445 vir bonus et prudens versus reprendet inertis,
 culpabit duros, incomptis adlinet atrum
 transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
 450 fiet Aristarchus: non dicet 'cur ego amicum

- offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre.
ut mala quem scabies aut morbus regius urguet
aut fanaticus error et iracunda Diana,
- 455 vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam
qui sapiunt: agitant pueri incautique secuntur.
hic dum sublimis versus ructatur et errat,
si veluti merulis intentus decidit auceps
in puteum foveamve, licet 'succurrite' longum
- 460 clamet 'io cives', non sit qui tollere curet.
si curet quis opem ferre et demittere funem,
'qui scis an prudens huc se proiecerit atque
servari nolit?' dicam Siculique poetae
narrabo interitum. 'deus immortalis haberi
- 465 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
insiluit. sit ius liceatque perire poetis.
invitum qui servat idem facit occidenti.
nec semel hoc fecit, nec si retractus erit iam,
fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
- 470 nec satis adparet cur versus factitet; utrum
minxerit in patrios cineres, an triste bidental
moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
obiectos caveae valuit si frangere clathros,
indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
- 475 quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.'
-

LIPSIAE INPRESSIT O. WIGAND.

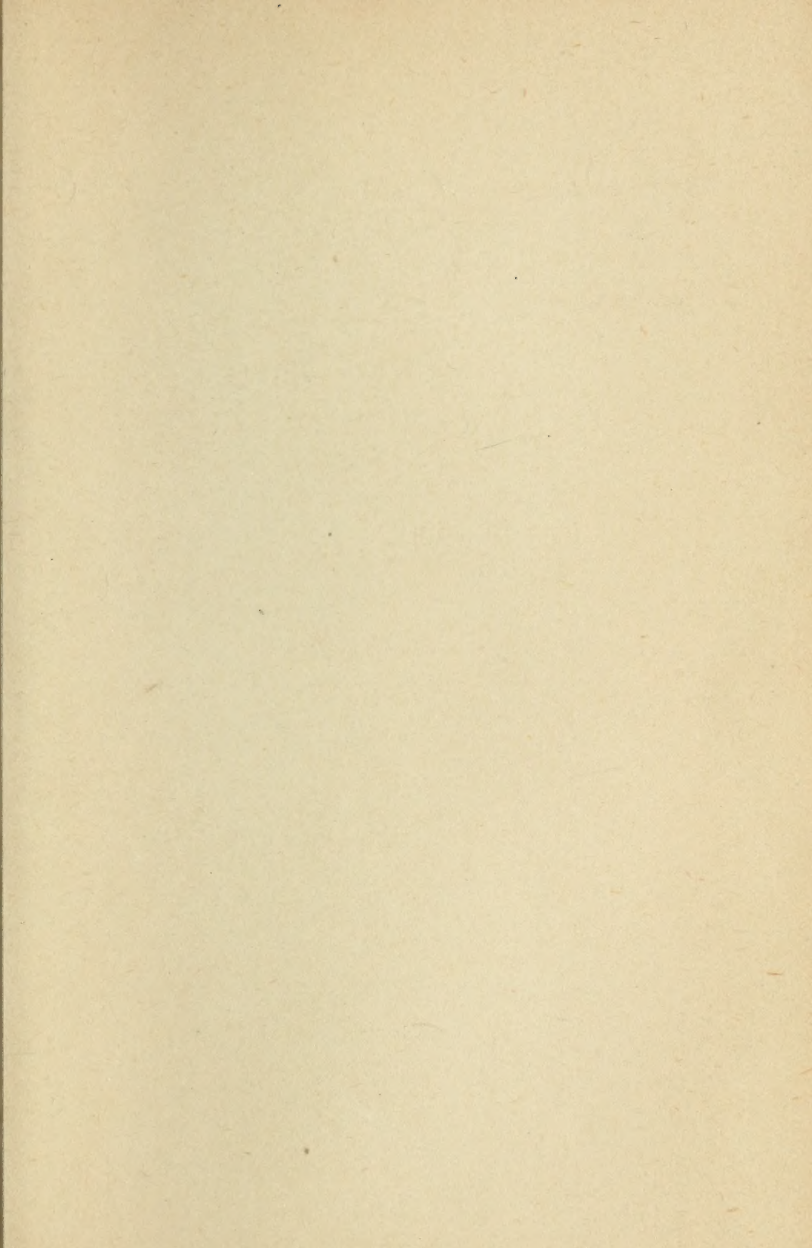

Horatius Flaccus, Q.

PA

6393

Q. Horatii Flacci opera

.A2

1908

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

